Сыр бойы

27 қыркүйек жұма | 2013 жыл №144-145 (18643-18644) | Қызылорда облыстық газеті | 1929 жылдың 1 шілдесінен шығады | www.syrboyi.kz

ТӨЛ ТАРИХТЫ ВЕБ-ПОРТАЛ НАСИХАТТАЙДЫ

Сәрсенбі күні Ақордада ҚР Мемлекеттік хатшысы Марат Тәжиннің төрағалығымен Ұлттық тарихты зерделеу жөніндегі ведомствоаралық жұмыс тобының кезекті отырысы өтті

ҚР Мемлекеттік хатшысы Мемлекет басшысының ғылыми-тарихи қоғамдастықтың алдына ұлттық тарихи жадымызды қайта жаңғырту, ел тарихын әлемдік-тарихи процестің бір бөлігі ретінде терең зерделеу, «ақтаңдақтарды» еңсеру жөнінде ауқымды міндет қойғанын атап өтті. Мемлекет өз тарапынан ғылыми-тарихи қоғамдастықтың толыққанды кешенді қызмет етуі үшін барлық қажетті жағдай жасап отыр.

Ғалымдардың міндеті – Қазақстан тарихын бүкіләлемдік тарихи процестің ажырамас бір бөлігі ретінде көріп, ұғынуға мүмкіндік беретін терең және объективті ғылыми зерттеулер жүргізу.

Отырыста Білім және ғылым министрі А.Сәрінжіпов, Мәдениет және ақпарат министрі М.Құл-Мұхаммед сөз сөйледі. Олар ғылыми-зерттеу, оқу-әдістемелік және ақпараттық жұмыстарды жаңғырту мәселелері жөніндегі тапсырмалардың іске асырылу барысы туралы баяндады.

Қазақстан ғалымдарының шетелдік мұрағат орталықтарындағы жұмысының алдын ала нәтижелері туралы Р.Б.Сүлейменов атындағы Шығыстану институтының бөлім меңгерушісі М.Әбусейітова айтып берді.

Отырыс барысында Орталық Азия дәстүрлі өркениеттерін зерделеу жөніндегі республикалық ғылыми-зерттеу орталығы, «Геоархеология» халықаралық зертханасы, «Дүние жүзі тарихын зерделеу» ғылыми-зерттеу орталығы, Популяциялық генетика зертханасы тәрізді жаңадан құрылған ғылыми-зерттеу құрылымдарының тұсаукесері болып өтті.

Сонымен қатар, отырыста тарих тақырыбына арналған «Mangi el» халықаралық ғылыми-көпшілік журналының сүйінші данасы және «Қазақстан тарихы» жаңа веб-порталы таныстырылды.

Отырыс қорытындысында Ведомствоаралық жұмыс тобының мүшелеріне ұлттық тарихты зерделеу мәселелері жөнінде алға қойылған міндеттерді іске асыруды жалғастыру тапсырылды.

● ҚАБЫЛДАУ

АҒА ҰРПАҚТЫҢ ӨНЕГЕСІН ҰЛЫҚ ТҰТАМЫЗ

Кеше облыс әкімі Қырымбек Көшербаев ардагерлердің республикалық семинар-кеңесіне қатысушыларды қабылдады.

– Сіздердің өмір жолдарыңыз, атқарған қызметтеріңіз бен жүзеге асырған істеріңіз біз үшін үлгі-өнеге,– деді аймақ басшысы өз сөзінде. – Алдағы істерді атқару барысында біз Сіздердің көмектеріңізге жүгінеміз. Қартая білу де өнер. Сіздерден сәл бұрын ғана Елбасы Сыр өңірінде болды. Облыс халқының алдында тұрған күрделі міндеттерді шешуге, түйткілді мәселелердің нақты шешімін табуға бағыт-бағдар берді. 2020 жылға дейін мұнай, газ, уран кеніштерін дамытып, күріш егістігін жетілдіруді жоспарлап отырмыз. Яғни, жалпы ішкі өнімді үш есеге өсіру көзделуде. Биылғы жартыжылдықтың қорытындысымен облыс инвестиция тартудан, салық жинаудан алға шықты, құрылыс саласында ілгерілеушілік бар. Тұрғындардың денсаулығы мен өмір сүру сапасына айрықша көңіл бөлініп, ең күрделі мәселелерге байланысты арнайы «жол картасы» қабылданып, жақсы нәтижелерге қол жеткізіле бастады. Білім сапасына байланысты нақты шешімдер қабылданды, үш ауысымда оқитын мектептер мәселесі оңтайлы шешілді. 2015 жылдың соңына дейін балалар балабақшамен толық қамтылады. Алдағы уақытта «Батыс Еуропа-Батыс Қытай» күрежолының, «Бейнеу-Бозой-Шымкент» газ құбырының іске қосылуына орай Сыр өңірінде ауқымды істер жүзеге асырылатын болады.

Облыс әкімі сонымен қатар Байқоңыр қаласының облыстың өсіп-өркендеуіне өзіндік үлес қосатындығын, ол жөнінде болашақта атқарылар істердің ауқымын жеткізді. Арал теңізін қалпына келтірудің I кезеңі іске асырылды, қазіргі таңда Аралда балықтың 27 түрі өсіріледі. Жоба толығымен іске асса, 30 мың тоннаға дейін балық өндіруге болады. Аймақ басшысы Сыр жастарына жасалып жатқан жеңілдіктерге тоқталып өтті. Әлеуметтік жағынан аз қамтылған отбасы балалары үшін аймақтың әлеуметтік-экономикалық дамуын айқындайтын мамандықтар бойынша биыл облыс әкімінің 123 гранты бөлінді. Келер жылы оның саны 300-ге жеткізіледі.

Аймақ басшысы өз сөзінде облыс көлемінде 263 елді мекеннің барлығын, оларды түгел аралап шыққандығын және осы ауылдардан келешекте 24 тірек ауылын жасақтау көзделіп отырылғандығын жеткізді. Осы істердің басы-қасында әркез ардагерлер кеңесі мүшелерінің жүретіндігін, әкімшіліктің әрдайым оларға арқа сүйейтіндігін атап өтті.

Кездесуде «Ардагерлер ұйымы» республикалық қоғамдық бірлестігі орталық кеңесінің төрағасы Өмірзақ Озғанбаев, Қостанай облысы ардагерлер кеңесінің төрағасы Кенжебек Укин сөз алып, өңірдегі жасалып жатқан іс-шараларға, үлкендерге көрсетіліп жатқан құрметке ризалық білдірді.

Облыс әкімі қонақтарға ескерткіш сыйлықтар табыс етті. Оларға арнап «Гранд плаза» мейрамханасында дастархан жайылды.

Жұмагүл ОРАЛБАЕВА.

Облыс әкімі Қырымбек Көшербаев француз және әлемдік кинематографияның жарық жұлдызы Жерар Депардьемен кездесті.

ЖЕРАР ДЕПАРДЬЕ:
ШЫНАЙЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫ ҚАЛАЙМЫН

Танымал француздың айтуынша, Ресей Федерациясының азаматтығын алғанына көп уақыт бола қоймаған. Ол саяхаттауды өте жақсы көреді екен.

Облыс әкімімен кездесу барысында мәртебелі мейман Байқоңыр ғарыш айлағы, Қармақшы топырағындағы Қорқыт ата мемориалы өзін үлкен әсерге бөлегенін жеткізді.

Қырымбек Елеуұлы құрметті қонаққа бүкіл түркі халықтарының абызы Қорқыт ата жайлы әңгімелеп берді. Мемориалдық кешен бар ғұмырын Жерұйықты іздеумен өткізген ұлы ғұламаның соңғы рет желмаясын шалдырған киелі мекенге орын тепкен. Бұл жер «Жер кіндігі» деп бекерге аталмаған. Сондықтан да киелі мекеннен ғарыш кемелері көк жүзіне ешбір қиындықсыз самғап келеді. Кеңес Одағы кезінде дәл осы жерге әлемдегі теңдессіз ғарыш айлағының салынуы бекер емес.

Байқоңыр мен Қорқыт ата мемориалдық кешені «ЭКСПО-2017» халықаралық көрмесінің бағдарламасына енгізілген. Сонымен бірге, аймақта туристік кластер ашылмақшы. Оған бізде мүмкіндік мол.

Жерар Депардье аймақ басшысына облыс көлеміндегі салынып жатқан нысандарда болғанын және өңір тұрғындарымен пікірлескенінде алған әсерлерін жеткізді. Ол Қазақстанның әртүрлі аймақтарын аралап, көркем туынды түсіру ойында барын жеткізді. Оған қазақтың тілі мен музыкасы да қатты ұнаған көрінеді.

Облыс әкімі танымал актерді біздің өлкемізге тағы да келуге шақырды.

Бақтыбай БЕРДІБАЕВ.

КӘСІПКЕРЛЕР КЕҢЕСІ ҚҰРЫЛДЫ

Апта басында облыс әкімі жанынан кәсіпкерлер кеңесі құрылып, оның алғашқы отырысы болып өтті. Басқосуға аймақ басшысы Қырымбек Көшербаев қатысты.

Жиынды ашқан облыс басшысы Елбасының облысқа сапары кезінде аймақтың әлеуметтік-экономикалық дамуына қатысты көптеген ұсыныстар білдіргенін, соның бірі өңірде шағын және орта кәсіпті дамыту екендігін атап өтті.

– Нақты кезеңде аймақ экономикасының дамуына негіз болатын көптеген ірі жобалар жүзеге асырылып жатыр, – деп бастады сөзін облыс әкімі Қ.Көшербаев. – Мәселен, бүгінде «Батыс Еуропа-Батыс Қытай» халықаралық автожолының 85 пайызы бітті. Автобан құрылысын 2014 жылдың тамыз айына дейін аяқтау жоспарланып отыр. Сонымен қатар, «Бейнеу-Шымкент» магистральдық газ құбыры тартылуда. Енді бір айдан соң осы газ құбырынан облыс орталығына газ келеді. Елді мекендерді газдандыру қолға алынуда. «Сексеуіл-Жезқазған» темір жолы да жыл соңында пайдалануға беріледі. Осы учаскеде құрылыс жұмыстары аяқталған кезде біздің облыс логистикалық жағынан тиімді орналасқан аймақ болып танылады. Кәсіп иелері еліміздің барлық өңірлеріне темір жол арқылы шығарған өнімдерін тасымалдау мүмкіндігіне ие болады. Мұнан өзге, Қызылорда әуежайына халықаралық мәртебе беру бағытындағы жұмыстар қарқынды жүргізілуде. Алдағы қараша айында оның жобасы мемлекеттік сараптамадан өтіп болады. Сол айда терминал құрылысын бастап кетеміз. Міне, мұның бәрі облыста шағын және орта кәсіпкерліктің дамуына оң әсерін тигізеді.

Кәсіпкерліктің аймағымызда Ішкі жалпы өнім (ІЖӨ) көлеміндегі үлесі небәрі 10 пайызды ғана құрайтыны белгілі. Ал, салыстыру үшін алсақ, ол Қарағанды облысында 45 пайызға тең. Елбасы өңірдің бизнес қауымдастығы өкілдерімен кездесуінде Германия мемлекетінде шағын және орта бизнестің ІЖӨ көлеміндегі үлесі 85-90 пайызға жеткеніне тоқталып, кәрі құрылықтағы дағдарыс кезінде осы елдің экономикасы шағын кәсіптің арқасында шайқалмағанын атап өтті. Елбасы шағын және орта кәсіпкерліктің өркендеуіне басым бағыттардың бірі ретінде қарап, облыста оны мүмкіндігінше дамытуды тапсырды.

Өңірде кәсіпкерліктің өркен жаюы үшін Елбасы тапсырмасын дер кезінде қолға алған Қ.Көшербаев облыс әкімі жанында кәсіпкерлер кеңесін құрып, енді оның жұмысын өз қадағалауына алғалы отыр.

Кеңес отырысында жаңадан құрылғалы отырған кеңес мүшелерінің міндеттемелер бөлінісін айқындау мәселесі туралы хабарлама жасаған «Атамекен Одағы» ҰЭП» облыстық филиалы жанындағы кәсіпкерлер кеңесінің төрағасы Асқар Маханбетов шағын бизнесті дамыту үшін бізге жаңа көзқарас қажет деп атап өтті. Бұған қоса, өңірде жас бизнесмендердің қалмағанын, олардың бәрі кәсібін өзге аймақтарда дамытып жүргенін қынжыла жеткізді.

Ал, «Аль-Асад» ЖШС директоры Төреғали Шанкерей аймағымызда кәсіп иелеріне көлденең кездесетін кедергілердің бар екендігін жасырмады. Бұрынғы «Қызылорда» ӘӘК» АҚ жұмысына сын айтқан кәсіпкер атауы өзгерген осы құрылым алдағы уақытта облыс кәсіпкерлерімен тығыз байланыста жұмыс жасаса деген тілегін жеткізді.

Аймақ басшысы кеңес отырысын ай сайын өткізіп тұруды ұсынып, әкімшілік тарапынан толық қолдау көрсетілетінін жеткізді. Ендігі басқосу 24-қазанда өтеді. Осы мерзім ішінде кеңес мүшелеріне өз орталарынан төраға сайлауды және саланы дамытуға арналған «Жол картасы» бағдарламасын жасауды тапсырған облыс басшысы аталған жұмыстарды қадағалап отыруды өз орынбасары Ғалым Әміреевке жүктеді.

Дәуіржан ЕЛУБАЕВ.

СЕМИНАР-КЕҢЕС

СЫР АРДАГЕРЛЕРІНІҢ ЖҰМЫСЫНАН ҮЙРЕНЕТІН ҮЛГІ КӨП

25 қыркүйек күні Қызылорда қаласында республикалық ардагерлер кеңесінің үш күндік семинар-кеңесі басталды.

Он бес облыс пен Астана және Алматы қалалары ардагерлер кеңестерінің төрағалары мен орынбасарлары қаладағы барлық жағдайы жасалған екі қонақ үйге орналастырылды. Семинарға сондай-ақ облыстағы қалалық, аудандық ардагерлер кеңестерінің төрағалары мен бірқатар мекеме, ұйым басшылары қатысты. Семинар-кеңестің алғашқы күні қонақтар қаланың көрікті жерлерін аралады. «Сыр-Ана» монументінде театрландырылған көрініс көрсетіліп, алыстан келген меймандарға қазақтың ұлттық тағамдарынан дәм ұсынылды. Облыстық мәдениет саласының өнерпаздары келушілерге әннен шашу шашып, бишілер өз өнерлерін ұсынды. Мұнан кейін Тұңғыш Президент саябағында болған ардагер белсенділері «Ардагер аллеясына» бірнеше түп жасыл ағаш отырғызды.

– Байтақ еліміздің ардагерлері Қыдыр дарып, бақ қонған, небір қилы заманда қазаққа баспана да, астана да бола білген, имандылықтың есігі, әулиелердің бесігі саналған Сыр елінде бас қосып отыр, – деді республикалық «Ардагерлер ұйымы» қоғамдық бірлестігі Орталық кеңесінің төрағасы Өмірзақ Озғанбаев.– Сыр өңірі барша қазаққа тән ұлттық құндылықтарды қаз-қалпында сақтап отырған аймақ ретінде танымал. Әлемде жаһандану шаралары жүріп жатыр, ол бізді айналып өтпейді. Сондықтан да халықтың «Қариясы бар елдің қазынасы бар», «Ауылыңда қартың болса жазылып қойған хатпен тең» дегені де, Махамбеттің «Кімнің қарты жоқ болса, жастары болар диуана» дегені де ақылдың кені, қазыналы қарттарды құрметтеу, ақсақалдар алқасын дәріптеу болып табылады. Бұған дейін Сыр ардагерлерінің атқарып жатқан жұмыстары республикаға тәжірибе ретінде таратылған болатын. Енді, міне, атқарылған нақты жұмыстарды өз көзімізбен көрудің де сәті түсті.

Кеңеске қатысушылар Тұңғыш Елбасы саябағына суретке түсуге келген жас жұбайлар Бақыт пен Мөлдірге ақ баталарын беріп, оларға өмірдегі бар жақсылықты тіледі.

«Ақмешіт-Сырдария» мешітінде аруақтарға Құран бағыштаған қонақтар азан шақырып, өмірге жаңа келген нәрестенің атын қойды. Ата-әжесінің, әке-шешесінің қалауымен бүлдіршінге республикалық ардагерлер кеңесінің төрағасы Өмірзақ Озғанбаев өз атын берді. Аталарының ақ батасына оранған бал бөбек түрлі сыйлықтар иеленсе, оның туыстары азан шақырып, ат қойған кісілерге шапан жапты. Семинарға қатысушылар мұнан кейін «Жалаңтөс Баһадүр» ескерткішінде, «Тағзым» алаңында болып, гүл шоқтарын қойды. Сыр сүлейлері аллеясын аралап, тамашалады.

***

«Ардагерлер қозғалысының даму белестері. Тәжірибе. Мәселелер» тақырыбындағы республикалық семинардың екінші күні делегаттар алдымен облыстық медицина орталығының жұмысымен танысты.

Мәжіліс залында орталық директоры Нариман Табынбаев қонақтарға орталықтың өткені мен бүгіні жайында әңгімелеп, заманауи жасанып, жарақтанған медициналық мекеменің тыныс-тіршілігінен хабардар етті. Ондағы жасалып жатқан заманауи, күрделі оталар, тұрғындар саулығын сақтау мақсатында қолданылып жатқан жаңа әдіс-тәсілдер туралы жан-жақты айтып өтті.

Бүгінде 780 төсек-орынның 75-і ақылы негізде жұмыс жасайды. 1500-ге жуық адам қызмет ететін ұйымда 36 негізгі бөлім бар. Сондай-ақ, мұнда перинаталды орталық, кардиология, нейроинсульттік және еркектер денсаулығы орталықтары бар. Орталықта 18 ота жасау бөлмесі жасақталған, жылына 25-28 мың науқасқа көмек көрсетуге қауқарлы.

Шара барысында облыстық медицина орталығының ұжымы көз дәрігері, сала ардагері Ислам Садықовты салтанатты түрде зейнетке шығарып салды. Салтанатты рәсімде ұжым мүшелері, көз аурулар бөлімшесі мен көз аурулар қоғамы тарапынан мереке иесіне сый-сияпаттар жасалды.

Онан соң мәртебелі меймандар облыстық медицина орталығындағы бастауыш ардагерлер ұйымының жұмысымен танысты. Бастауыш ардагерлер ұйымының тізімінде 89 ардагер бар екен. Мұнда сала ардагерлері үшін барлық жағдай жасалған.

Ардагерлер бөлмесімен танысқан соң делегаттар медицина орталығының тарихы мен бүгінінен сыр шертетін мұражай экспонаттарын тамашалады.

Республикалық семинарға қатысушылардың екінші тоқтаған жері бұл Ардагерлер үйі болды.

Зейнеткерлер мен мүгедектерге әлеуметтік қызмет көрсету аумақтық орталығы 2010 жылдың қазан айында құрылған. 50 орынға арналған орталық негізінен зейнеткерлер мен мүгедектерге, соғыс және еңбек ардагерлеріне медициналық-әлеуметтік қызметтер көрсетуге және олардың бос уақыттарын тиімді өткізуге арналған.

Шара барысында облыстық ардагерлер кеңесінің төрағасы Сейілбек Шаухаманов қонақтарды кеңес жұмысымен жан-жақты таныстырды, делегаттар өздерін қызықтырған сауалдарын қойып, ашық пікір алмасты. «Бүгінгі таңда 692 бастауыш ұйымы бар, олардың саны әлі де арта түсуде. Ардагерлер үйінде облыстың барлық ардагерлерінің тізімі, олар жайында барлық мәліметтер компьютерге енгізілген, түгелдей дерлік интернетке қосылған, кез келген уақытта іздеген адамымыз жайында нақты мәлімет ала аламыз, – деді кеңес төрағасы делегаттармен әңгімесінде. Ардагерлер үйінде демалушылардан жасақталған ардагерлер ансамблі ән-жырдан шашу шашып, шара мазмұнын байыта түсті.

№6 қалалық емханасында семинарға қатысушылар емхана жұмысымен және ардагерлердің бастауыш ұйымымен танысты. 1991 жылы ашылған емдеу, алдын алу мекемесі заман талабына сай және саланы дамытуға арналған мемлекеттік бағдарламаларды басшылыққа ала отырып, қызмет етіп келеді. Мұнда да сала ардагерлерінің бір-бірімен кездесіп, әңгіме-дүкен құруына, мәдени шаралармен айналысуына және демалуына барлық жағдай жасалған.

Мәртебелі меймандар онан соң Сырдария ауданына қарасты Н.Ілиясов ауылының тыныс-тіршілігімен танысты. Әдемі ән-жырмен қарсы алған тұрғындар «ә» дегеннен-ақ өздерінің қонақжайлылықтарын байқатты. Н.Ілиясов және Ұлы Отан соғысына қатысушыларға арналған ескерткіштерге гүл шоқтарын қоюдан басталған семинар жұмысы барысында облыстық ардагерлер кеңесінің төрағасы Сейілбек Шаухаманов аталған ауылдың облыстағы маңызына тоқталды.

– Елбасымыз: – «Сыр – Алаштың анасы» деген. Алашқа ана болу оңай емес, әрине. Бүгін, міне, сіздер заман талабына сай жасанып-жайнаған әйгілі батыр атындағы ауылда тұрсыздар. Ауылды аралап көрдіңіздер, кейбір қаланың орталығынан еш кем емес. Бұл осындағы жүрегі «елім, туған жерім» деп соққан азаматтардың еңбегінің жемісі. Сыр елі қашанда өзінің қонақжайлылығымен, өнерімен, мәдениетімен аты шыққан ел, – деді ол.

Онан соң аудан әкімі Ғани Қазантаев ауданда атқарылып жатқан жұмыстар жөнінде айтып өтсе, аудандық ардагерлер кеңесінің төрағасы Қайрулла Әбенов ардагерлер ұйымының қызметі, ахуалы туралы әңгімеледі. Сонымен бірге ауылдағы шаруашылық иесі, «Абзал и К» толық серіктестігінің төрағасы Абзал Ералиев семинарға қатысушыларға жылы лебізін білдірді. Өз кезегінде қонақтар да ыстық ықыластарын жеткізіп жатты. Мәселен, ҚР ардагерлер ұйымы орталық кеңесінің төрағасы Өмірзақ Озғанбаев ауыл азаматтарының іскерлігіне, ауыл тұрғындарының ауызбірлігіне ризашылығын жеткізді.

– Құрметті азаматтар, кешеден бері қасиетті Сыр өңірінің азаматтарымен кездесіп, қала келбетімен, бастауыш ардагерлер ұйымдарының жұмысымен танысып жатырмыз. Бүгін, міне, керемет ауылды көріп таңғалып отырмыз. Мына ауыл еліміздің өзге өңірлеріне, барша ауылдарына үлгі болатын ауыл екен. Еліміздің талай аймағында болып жүрмін, бірақ ақсақал сыйлау, үлкенді құрметтеу қасиеті сіздерде ерекше қалыптасқан екен. Бұл тамаша қасиет. Осы қасиет басқа да өңірлерімізде қалыптасса деген арманым бар. Ауыл ажарын арттырып, бағын ашатын ауыл азаматтары аман болсын, ауызбірліктеріңіз арта берсін,– деп ағалық ақ тілегін арнады.

Біз әңгімеге тартқан алматылық ардагер Бижамал Рамазанова да таңданысын жасыра алмады. – Екі күн бойы Қызылорда облысының ардагерлер кеңесінің, бастауыш ардагерлер ұйымдарының жұмысымен, ардагерлердің жағдайымен танысып жатырмыз. Қызылорда облысы ең әдемі өңірге айналыпты. Бүгін, міне, мына ауылды көріп тіпті қайран қалдым. Ауылға емес, қалаға келгендей боп отырмын. Фонтандары қандай, айнала қызылды-жасылды гүлге оранған, – деп ағынан жарылды. Ал, Атырау облысының ардагерлер кеңесінің төрағасы Хатимолла Ризуанов біздегі ардагерлер кеңесінің, бастауыш ардагерлер ұйымдарының жолға қойылғанына таңданысын жасырмады. – Бізде облыстық ардагерлер үйі жоқ. Бұл туралы енді ғана өз ұсынысымызды айтып жатырмыз. Сіздердегі ардагерлерге деген қамқорлықты, жағдайды көріп қатты қуанып әрі қызығып отырмын. Түгел бір жүйе десе болады. Бұл, әрине, кеңес төрағасының іскерлігінің нәтижесі. Жалпы, сіздерден алатынымыз да үйренеріміз де көп екен.

Семинар жұмысы барысында қатысушылар онан әрі мәдениет үйіндегі ауыл тарихынан, ауылдың ардақты азаматтары жайында сыр шертетін мұражайды тамашалап, ардагерлер ұйымының бөлмесімен танысты. Ауылдың батыр аналар ансамблі халық әндерін әуелетсе, өнерлі ардагерлер ұлттық салт-дәстүрімізге байланысты қойылым қойды. Сондай-ақ, Т.Айтбаев атындағы №132 орта мектептегі ардагерлердің бастауыш ұйым жағдайымен танысты.

Жұмагүл ОРАЛБАЕВА,
Айнұр БАТТАЛОВА.

ӘЙГІЛІ АКТЕРМЕН ЖҮЗДЕСУ

Облыс әкімінің орынбасары Наталья Годунова Сыр еліне арнайы сапармен келген әйгілі актер Жерар Депардьені қабылдады. Әлемдік кинемотографияда қолтаңбасы айқын актердің сапарының мақсаты – Байқоңырға барып, зымыран ұшырылымына куә болу.

Ол басты рөлдерді ойнаған тарихи, драмалық, комедия жанрларындағы фильмдер кассалық түсім бойынша рекордтарды жаңартқан. Өткен ғасырдың 70-жылдары жарыққа шыққан "Вальс ырғағындағылар" картинасының алғашында басы дауға қалғанмен, кейін аталған кезеңнің үздік киносы атанды. Сол фильмнен соң Депардьеге ұсыныстар көптеп түсе бастаған. Кино саласындағы әлемдік сыйлықтардың бірнешеуіне ие болған.

Ол осыдан бірнеше жыл бұрын экранға шыққан қазақстандық режиссер Сәбит Құрманбековтің "Жиде. Кешіккен махаббат" картинасына Нұржұман Ықтымбаев, Наталья Орынбасаровамен бірге түскен болатын. Мейірімге толы лирикалық хикая жас ортасына келген жандардың күнделікті өмірінің қайшылықтары мен шырғалаңдарын суреттейді.

Бұған дейін Астанада, Алматыда, Шымкентте болған актер қазақстандық картинаға түсу барысында балалығына қайта оралғандай әсер алғанын, қазақ ауылдарындағы жанға жайлы атмосфераны ұнататынын айтты.

Актерге Сыр өңірі туралы ағылшын тіліндегі бейнеролик көрсетіліп, қысқаша мәліметтер, сондай-ақ біздің өңірдің қазақ мәдениеті мен өнеріндегі орны туралы ақпараттар ұсынылды. Депардье алдағы уақытта "Дала дауысы" атты фильмге түсетінін, қазақтың жері мен кең пейілі туралы әсерлерін сол өнер туындысында көрерменге жеткізуге тырысатынын атап өтті.

М.МЕРЕЙ.

Үстіміздегі жылғы 24 қыркүйекте облыс әкімі Қырымбек Көшербаевтың төрағалық етуімен жылу маусымына дайындық жөніндегі облыстық штабтың кезекті мәжілісі болып өтті. Мәжілісте сондай-ақ облыстың 2011-2020 жылдарға арналған тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық саласын жаңғырту бағдарламасын жүзеге асыру барысы талқыланды. Мәжіліс жұмысына департаменттер мен басқармалар басшылары, Қызылорда қаласы мен аудандардың әкімдері қатысты.

ЖЫЛУ МАУСЫМЫ КЕШЕУІЛДЕУДІ КҮТПЕЙДІ

ҚЫСҚА ДАЙЫНДЫҚ

Облыс әкімі Қ.Көшербаевтың атап өткеніндей, мамандардың болжамы бойынша биылғы қыс ерте түседі және ол қатаң болады деп күтілуде. Жаңа жылу маусымына санаулы күндер қалды. Ал дайындық әзірге біз күткендегіден төмен деңгейде қалыптасып отыр.

Облыс әкімінің орынбасары Нұржан Әлібаевтың айтуынша, бүгінге дейін облыста жылу маусымына білім беру нысандарының 322-сі (97%), денсаулық сақтау нысандарының 338-і (96%) және мәдениет нысандарының 246-сы (99%) дайын. Бір қарағанда цифрлар сенім ұялатады, бірақ жылу маусымының басталуына санаулы күндер қалғанын ескерсек, жұмыстарды тездету бүгінгі күннің басты мәселесі болып табылады. Бұл, әсіресе, денсаулық сақтау саласына қатысты. Арал және Жаңақорған аудандарында 12 нысан қысқа дайын емес. Жылу орталықтарына қажетті қатты және сұйық отынды дайындау барысында айрықша проблема жоқ. Сонымен бірге бұл бағытта да жұмысты тездету керек. Бұрынғысынша халықтан коммуналдық қызмет берешектерін жинау осал буынның қатарына жатады. Өткен жылу маусымынан қалған берешектердің өзі миллиондаған теңгені құрайды. Қарыздарды өтеу бағытында жаңа әдістерді қолданып, мәселелерді тездетіп шешуіміз керек.

Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық саласын жарақтандыру туралы. 2014 жылы көпқабатты үйлерді күрделі жөндеуге мемлекеттік бюджеттен 297,5 млн. теңге бөлінеді. Күрделі жөндеу жүргізілетін көпқабатты үйлердің тізімін анықтау кешеуілдеуде. Облыс орталығында және бірқатар аудандарда бұл объектілердің жобалау-сметалық құжаттамалары әлі дайын емес. Бұл міндетті үстіміздегі жылы шешу қажет.

Мәжілісте облыс әкімі Қ.Көшербаев облыстық денсаулық сақтау басқармасының басшысы Иран Шәметековтен саладағы 12 нысанның жылу маусымына неліктен дайын болмай отырғанын сұрады. Басқарма басшысы конкурстық рәсімдеулердің кеш өткізілгенін айтты. Облыс әкімі оған қанағаттанбай, қазан айының басына дейін бұл мәселені шешу қажеттігін қатаң тапсырды.

Облыс әкімі Арал ауданының әкімі Мархабат Жайымбетовке ауданға қажетті қатты отынның жеткілікті мөлшерін қамтамасыз ету жөнінде тапсырма берді. Бүгінге дейін ауданда оның қажетті қорының 64 пайызы ғана дайын. Сонымен бірге аудан орталығындағы 10 көпқабатты үйлерге күрделі жөндеу жүргізу үшін қажетті жобалау-сметалық құжаттамалар тездетіп дайындалуы қажет. Бұл жөнінде көптен бері әңгіме болып келе жатқанымен, әзірге іс жүзінде нақты ештеңе тындырылған жоқ.

М.Жайымбетов 15 қазанға дейін ауданда отын мәселесі шешілетінін мәлімдеді. Сонымен бірге жобалық-сметалық құжаттамалар дайындау жұмысы да шешімін табады. Арал ауданының әкімі Сексеуіл қыстағының жылу жүйелерін жөндеу мәселесіне қатысты проблемаларды алға тартты. Олар ондаған жылдар бойы жөндеу көрмеген, оны шешуге ауданның күші жетпейді. Қ.Көшербаев бұл мәселені «Арал» салынып жатқан құрылыстар мемлекеттік мекемесінің басшысы И.Оңғарбаевпен бірлесіп шешу қажеттігін айтты.

Қазалы ауданының әкімі Бақыт Жахановтың есебін тыңдаған облыс басшысы одан білім беру нысандарындағы 7 қазандықты жөндеу жұмыстары қашан аяқталатынын сұрады. Сонымен бірге, аудан халқы мен бірқатар мекемелердің электр энергиясына, суға, жылуға қарызы неліктен өсіп кеткен?

Аудан әкімі жылу маусымы басталғанға дейін жөндеу жұмыстары толық аяқталатынын мәлімдеді.

Мәжілісте аталып өтілгендей, Жаңақорған ауданы қатты отынды сатып алу көрсеткіші бойынша басқалардан едәуір қалыс келеді. Қазір ауданда қажеттіліктің 40 пайызы ғана қамтамасыз етілген. Сонымен бірге аудан коммуналдық қарыздар жөнінде де «көш басында» келеді. 2014 жылы 2 көпқабатты үй бағдарлама бойынша қайта жарақтандыру бағдарламасына енген. Мұның өзі аз, сонымен бірге жобалау-сметалық құжаттамалары дайын емес.

Аудан әкімі С.Тәуіпбаев 1 қазанға дейін дайындық жұмыстары толық аяқталатынын мәлімдеді. Қарыздарды өтеу бойынша жұмыстар жедел жүргізіліп, екі үйдің құжаттамалары шұғыл түрде дайындалатын болады.

Штаб мәжілісінде «КРЭК» АҚ басқармасының төрағасы Серік Сүлейменов жауапты маусымға дайындық барысын мәлімдеді. Ол өз қызметкерлерінің жалақы бойынша берешегін өтеу бойынша жақсы нәтижелерге қол жеткізілгенін атап көрсетті. Сонымен бірге С.Сүлейменов акционерлік қоғамның Жамбыл электр стансасы алдында 70,5 млн. теңге берешегі қалыптасып отырғанын айтты. Егер жылу маусымы басталғанға дейін берешек өтелмесе, Жамбыл ГРЭС-і қыс айларында электрмен қамтамасыз етуде біз үшін едәуір қиындықтар тудыруы мүмкін.

Қ.Көшербаев мәжілісті қорыта келе, қалыптасқан проблемаларды тездетіп шешу қажеттігін айтты. Әсіресе, «Су құбыры» мемлекеттік мекемесі және КРЭК алдындағы берешектерді өтеу өте маңызды мәселе болып табылады. Облыс әкімі департаменттер мен басқарма басшыларына, Қызылорда қаласының және аудандардың әкімдеріне 1 қазанға дейін барлық денсаулық сақтау, білім беру, әлеуметтік, мәдени нысандардың жылу маусымына дайындығын аяқтау қажеттігін қатаң тапсырды. Берілген тапсырманы орындамағандардан қатаң сұралатын болады.

Жолдасбек ӘЛМАХАНҰЛЫ.

Әлем өзгеріп жатыр. Жай өзгеріп жатқан жоқ, сонымен бірге оның біз күткендегіден жылдам, сүреңсіз, мазасыз, алаңдаушылық сипатта өзгеріп жатқанын да ашық мойындауға тура келеді. Ал біз үшін бүгінгідей әлемдік жаһандану үдерісі барынша үдеп тұрған кезеңде әрқайсысымыздың ерік-жігерімізден тыс өмір тудырған осынау өзгеріс атаулылардан айналып өте алмайтынымыз тағы да мойындауға тура келетін бүгінгі күннің ащы шындығы. Ал осы бізге тосыннан кездескен кедергілерден қалай шығуға болады? Елбасының бүгінгі ұстанған саясатының негізгі бағыт-бағдары осы сауалдың жауабын іздестіруге бағытталған дәйекті шешімдер қабылдау мақсатын көздейді.

ДАМЫҒАН 30 ЕЛДІҢ ҚАТАРЫНА

қалай кіруге болады?

Жолдасбек АҚСАҚАЛҰЛЫ

Президент 2012 жылы ел алдында жаһандық сипаттағы осы күрделі мәселелерді бүкпесіз баяндап берді. Сөйтіп, Елбасы «Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» атты сан тараудан тұратын мақсат-мүддесі барынша анық айшықталған мазмұнды мақаласын жариялады. Мемлекет басшысы мақаласында біздің барлығымыз болып 20 жылдық ауыр жолды, ел өміріндегі сындарлы кезеңді еңсергенімізді атап көрсетті. Шын мәнінде қазір еліміздің алдында жақсы перспективалар ашылды. Иә, Қазақстан төрткүл дүниеге танылды, қиын асулар алынды. Біз алдымен тәуелсіздікпен бірге санамызға енген нарықтық қатынастардың бұралаң жолдарынан өттік. Ал, бұл жол бізге мүлдем бейтаныс еді. Қиындықтар болды, өзге жұрт бізге сынай қарады, бойымыздан мін іздеді. Ел болып кететінімізге күмәнмен қараған мысықтілеулілер қаншама болды десеңізші. Бүгінгі Қазақстан өркениетті елдердің алғашқы легіне енуге таяды. Қазақстан әлеуметтік бағдарланған мемлекетке айналды. Осының барлығы әлем саясатшылары мойындаған Елбасының дәйекті, сындарлы саясатының, елдегі татулықтың, бірліктің жемісі.

Сонымен, біз бүгін қандай деңгейге жеттік? Табыс бар, тұрмысымыз жақсы, алайда бүгінгі әлем біздің ойлағанымыздан күрделі, жаңа сындарға тап болды. Ал оған төтеп беру үшін біз әрқайсысымыз тап-түйнақтай дайын болуымыз керек. Осы орайда Президент толғанады, еліне ой тастайды, жаңа уақыттың сындарлы кезеңіне қарай жаңа міндеттер жүктейді. Ол ел алдындағы үлкен жауапкершілікті, Президент көтеретін зілбатпан жауапкершілікті сезіне отырып, әлемде қалыптасқан күрделі қарама-қайшылықтарға орай, өз ой-толғамдарын бүкпесіз ортаға салады. Президент: «Мен Жолдауымның орындалу қарқыны мен сапасына қанағаттанбаймын», деп жазды мақаласында. Неліктен? Жаңа ғасыр тудырған әлемдегі тұрақсыздық, дағдарыс салқыны Елбасын толғандырады. Осы орайда ол өткен ғасырдың 60-жылдарындағы тұтынушылық қоғамның жиркеніпті психологиясынан бүгінгі ұрпақтың ада болғанын қалайды, осы қауіптен сақтандырады, сақтандырып қоймай ел алдында міндеттер жүктейді. Бұл идеология әлемнің дамыған елдерінде масылдық психология тудырғанын атап өткен Елбасы оның дағдарыстың себебі болғанын, ал бүгінде оған қарсы тұратын идея – «жалпыға ортақ еңбек қоғамы» екенін атап көрсетті.

Елбасы байлық, игілік атаулының алдағы уақытта қаржы институттарымен емес, адамның еңбегімен жасалатынын дәйекті ұстаным ретінде қарастырады. Президент дәйектемесі санаға қонымды, шындығында әлемде 2008 жылы орын алған дағдарыстың, бүгінде Еуроодақты дүрліктіріп жатқан алда болуы ықтимал берекесіздіктің себеп-салдарына, шығу тегіне біршама талдау жасаған экономис-

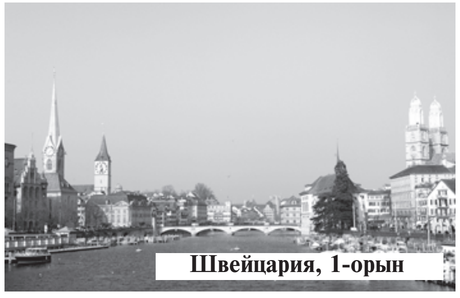
Швейцария, 1-орын

Ұлыбритания, 10-орын

Сауд Арабиясы, 20-орын

тердің, саясаткерлердің өзі бұл турасында ашық айтқан жоқ па еді? Айтпақшы, олардың алғашқы қатарында Қазақстан Президентінің болғанын айту – біз үшін мақтаныш, мәртебе. Елбасы сол 2008 жылдың өзінде-ақ «Российская газетада» «Дағдарыстан шығудың кілті» атты мақаласын жариялады. Қалыптасқан жағдайға талдау жасады. Сөйтіп, өзінің әрдайым уақытпен бірге үндесіп отыратын прагматикалық көзқарасын білдірді.

Уақыт өз дегенін істеуде. Біз сол дағдарыстан әлемдік деңгейде пәлендей қорытынды шығара алмадық. Дүниенің әр түкпірінде әлемнің – 8, арагідік 20 дамыған мемлекет басшылары бірнеше рет бас қосты. Хаттамалық деңгейден аса алмайтын шешімдер әлемдегі ахуалды сауықтыруға дәрмені жетпеді. Осы уақыт аралығында Қазақстан Президенті бұл турасында бірнеше рет мәлімдеді. Өзін толғандырған сауалдарға әртүрлі деңгейдегі әлемдік басқосуларда ашық ойын білдірді.

Қазір өндіру мен тұтыну көлемі арасындағы алшақтық, қаржы айналымына бақылаудың бетімен жіберілуі «Әлемнің әміршісі – еңбек» дейтін өміршең ұлы қағиданың өзіне құлай берілетіндердің өзін күмәнді ойдың жетегімен алып барады. Бұл базбіреулерді бас ауыртып, балтырын сыздатпай-ақ ақша табуға итермелейді. Күллі Батыс осы келеңсіз үрдіспен өмір сүреді. Қарыз алады, қарызға белшесінен батады. Банктер құрдымға кетеді. Сөйтіп, нақты өнім өндірумен үйлестірілмеген ақша тасқыны күллі Европаны бүгінде тығырыққа тіреп, одан шығудың жолы күн сайын күрделене түсуде. Қазір бүкіл әлемнің белді экономистері ұдайы қарызға өмір сүрудің неге әкеліп соқтыратынын ашық айта бастады.

Елбасы әлемде орын алып отырған күрделі ахуалды сарапқа сала отырып, барлығына жан-жақты талдау жасайды. Осы жолы Мемлекет басшысы өзінің дәйекті тұжырымдарға бекем екенін тағы да дәлелдеді. Сайып келгенде, бұл елдің мүддесі үшін мүмкін болатын келеңсіз жағдайлардың алдын алуға бағытталған нақты міндеттер болып табылады. Дәйектілік дегеннен шығады, Елбасы 2011 жылғы Жолдауында еңбек өнімділігі, оны көтеру жолдары туралы нақты міндеттер жүктеген болатын. Сайып келгенде, еңбек өнімділігі кешегі посткеңестік жүйеде болған мемлекеттердің барлығына тән күрделі мәселе. Кеңестік жүйеден қалған масылдық психология, құрал-жабдықтардың ескіруі, тағысын-тағылар – еңбек өнімділігін тежейтін негізгі факторлардың бірі.

Мақала жарияланғаннан кейін Мемлекет басшысы елді әлеуметтік-экономикалық дамыту мәселесіне арналған кеңес өткізді. Елбасы экономикадағы өсім жағдайын айта келе, өз мақаласында атап көрсетілген Қазақстанды жаңғыртудың 20 қадамына қатысты ойларын тағы да сабақтады. Қазақстанда әртүрлі әлеуметтік төлемдерді, жәрдемақы мен зейнетақыны шамамен 4,2 млн. адам алып отыр. Өткен жылғы төлемдер сомасы 1,1 трлн. теңге болды. Шындығында, мұндай тиімді әлеуметтік саясат жүргізуге көптеген мемлекеттердің шамасы жетпейді. Елбасының атап өткеніндей, тапсырмаларды жүзеге асыру көп қаржыны қажет етпейді. Бұлар заң шығару және ұйымдастыру шаралары болып табылады. Ал, Елбасының Қазақстанның даму жолының Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамы атты кең ұғымға сиятын жаңа идеясы біздің таяу болашаққа бағытталған негізгі міндетмежеміз болып табылады.

Мемлекет басшысы жуырда Қазақстан Республикасы Парламентінің бесінші шақырылымы үшінші сессиясының ашылуында сөйлеген сөзінде еліміздің «Қазақстан-2050» стратегиясын жүзеге асыру кезеңіне аяқ басқанын атап көрсетті. Бұл Стратегияның алға қойған негізгі мақсаты – әлемдегі ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына кіру. Осы орайда Президент әлеуметтік проблемалар көптеген дамыған елдерде шиеленісіп кеткенін, жұмыссыздықтың өсуі, халықтың табысының төмендеуі, әлеуметтік дамудың үйлесімсіздігі мен кереғарлығы – әлемнің көптеген елдеріндегі нақты жағдайлардан көрініс беріп отырғанын мәлімдеді. Ал, Қазақстандағы ахуал олардың көпшілігінде болып жатқан жайттарға қарағанда артықшылығымен ерекшеленеді.

2013 жылдың алғашқы жартыжылдық қорытындысы бойынша Қазақстанда ішкі жалпы өнімнің өсімі 5 пайыздан асты. Ішкі жалпы өнімнің жан басына шаққандағы көрсеткіші 12 мың доллардан жоғары. Қазақстанның Ұлттық қордың валюталық активтерін қоса алғандағы халықаралық резерві 90 миллиард долларға жетіп жығылады.

Президент бүгінгі таңда «ЭКСПО-2017» аясында өтетін шараларға айрықша мән беруде. Ал, бұл энергия тиімділігі мен энергия жинақтауға қатысты маңызды мәселе болып саналады. Энергия жинақтаудың жаңа мәдениетін, экономика тәрізді күнделікті өмірде де жаппай қалыптастыру мақсатында Президент Жарлығымен «Жасыл экономикаға» өту тұжырымдамасы бекітілді. Тұжырымдама бойынша Қазақстан 2020 жылға дейін энергия үнемдеуді жыл сайын 2,5 пайыз, ал 2020 жылдан кейін 3,5 пайыз көлемінде қамтамасыз етуі қажет. Бұл отандық кәсіпорындардың энерготиімділігінің қажетті деңгейіне жетуіне мүмкіндік беріп, «жасыл экономика» аясындағы міндеттерді орындауды қамтамасыз етеді.

Президенттің зейнетақы жүйесін реформалауға қатысты жаңа қадамдары көп елдерге үлгі болатын әлеуметтік бағыттағы маңызды шешім болып табылады. Алдағы уақытта жұмыс істейтін әйелдердің бала туу және бала күтіміне байланысты демалыста болу кезеңінде міндетті зейнетақы жарналарын бюджет қаражаттары есебінен субсидиялау қамтамасыз етіледі. Бұл бірде-бір мемлекетте қолға алынбаған теңдесі жоқ қадам.

Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаев жуырда өткен Дамушы нарықтардың Еуразиялық форумында:

– Қазақстан тәуелсіздігінің 20 жылы ішінде орасан жолды жүріп өтті. КСРО тарағаннан кейін экономика 30 пайызға, АҚШ-тағы Ұлы депрессиядан да төмен құлдырады. КСРО республикалары арасындағы аутсайдерден біз орнықты экономикалық өсім магистраліне шықтық. Бүгінде экономикалық өсім қарқыны бойынша біз ТМД елдері арасында көшбасшылар қатарынан көріндік. Қазақстан ХХ ғасырдың бірінші онжылдығында 9-10 пайыз, ал осы жылдар ішінде орташа 6-7 пайыз қарқынмен дамыды, ішкі жалпы өнім жан басына шаққанда 600 доллардан биыл 12 500 долларға өсті. Адам әлеуеті дамуының жаһандық индексінде біз жоғары нәтиже көрсеттік, әлемдік білім беру кеңістігінің бөлігіне айналған Қазақстанның білім беру жүйесі сенімді дамуда. Мысалы, технологиялық жабдықталуы мен кәсіби кадрлар деңгейі бойынша Қазақстан медицинасы алдыңғы қатарға шықты. Орташа өмір сүру ұзақтығы соңғы 8 жылда 5 жасқа ұзарып, бүгінде оның шегі 70 жасқа артты. Бала туу артты, демографиялық өсу байқалуда, – деп еліміздің бүгінгі қол жеткен жетістіктерін дәйекті мысалдармен атап көрсетті.

Тарихтың әр дәуірінде, халық үшін сындарлы шақта елін қиындықтан қайыспай алып шығатын жол табуға дәнекер болатын ұлы тұлғалар өмірге келген. Айталық, АҚШ Президенттігіне 4 рет сайланған Франклин Рузвельт өткен ғасырдың 30-40-жылдарындағы ұлы депрессия кезінде Америка халқын қиындықтан алып шықты. «Социализмшіл» деп кінә таққан Америка шонжарларының өзі оны мойындауға мәжбүр болды. Айтқанын істеді, мәмілеге келді. Ресей үшін қиынқыстау кезеңде Үкімет басшысы болған Столыпин өз реформасын дәйекті бастағанымен, оны кейінгі революциялық толқулар басып тастады. Сөйтіп, Ресей өсіпөркендеудің жолынан бірнеше ондаған жылдар қалыс қалды. Әлемде мұндай тұлғалардың есімдері көптеп саналады. Біз бүгінгі қысқа мақалада оның барлығын тізбелеп жатуды жөн санамадық. Ең бастысы, Елбасы өз халқына өзінің жүрегінен шыққан шынайы, өміршең идеясын ұсынды. Ал, идея біздің әрқайсысымыздың табанды іс-қимыл, белсенді әрекетіміз арқылы ғана өміршең идеяға айналатыны айқын.

Жуырда Қазақстан Бүкіләлемдік экономикалық форумның жаһандық бәсекелестікке қабілеттілік жөніндегі бағалауы бойынша әлемдегі ең дамыған елу елдің қатарына енді. Ал Елбасының басшылығымен қабылданған «Қазақстан-2050» стратегиясында әлемдегі озық 30 мемлекеттің қатарына ену міндеті қойылып отыр. Бұл белеске қарай ұмтылыс қазірдің өзінде жақсы нәтижелерге жеткізді.

● ІЗДЕНІС

ОЗЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ ЖОҒАРЫ ӨНІМ НЕГІЗІ

"Ізденген жетер мұратқа" деген даналықты республика жұртшылығына есімдері танымал ағайынды Абзал, Дархан Ералиевтердің жетістіктеріне қарап айтуға әбден болады. Терең зерттеу, талмай іздену нәтижесінде озық технологияны өндіріске енгізген олар қазір жақын, алыс шетелдермен байланысты нығайтты.

«Абзал және Компания» толық серіктестігі инвестор болып табылатын «Мағжан және К» ЖШС-ның айы бірден оңынан туа қойған жоқ. Мұнан он жыл бұрын бәрі де басқаша болатын. 2003 жылы Н.Ілиясов атындағы ауылдың инженерлік жоспарланған жер қорынан «Абзал және К» ТС-не 15 жыл мерзімге 1838 гектар жер жалға берілген. Алғашқы жылы осы алқаптың 650 гектарына күріш егілсе, келесі жылы Сыр маржаны егісінің алқабы 1000 гектарға жеткізіліп, 300 гектарға жоңышқа егілді. Бұл кезеңде кеңестік шаруашылықтың ізінен құрылған осындағы «Нағи» ЖШС қарызға белшесінен батып, «Тұран Әлем Банкі» АҚ алдындағы несиесін өтей алмайтын болғандықтан 170 млн. теңге қарызды қайтару міндетін «Абзал және Компания» ТС өз мойнына алады. Күріш шаруашылығын жолға қойып, дамыту «Мағжан және К» ЖШС-не жүктеледі.

Аталмыш серіктесік 2009 жылға дейін тек күріш өндірумен айналысып келсе, осы жылдың екінші жартысынан бастап элиталық тұқым шаруашылығы деген мәртебеге ие болады. Өнімнің шығымды болуы – тұқымнан екендігі ғылыми тұрғыда дәлелденген тұжырым. Қазіргі таңда бұл серіктестік сапалы тұқыммен күріш егетін облыс шараушылықтарын толық қамтамасыз етіп отыр.

Шаруашылық еңбеккерлері күріш сорттарының барлық түрлері бойынша өнімділікті арттыру және тауарлы күріштің сапасын жақсарту бойынша аянбай еңбек етуде. Осыған орай шаруашылықта соңғы бес жылда күріштің «Янтарь», «Лидер», «Фишт», «Анаит» сорттары жерсіндірілді. Ресейлік «Бальдо», «Османчик», «Виктория», «Диамант», өзбекстандық «Гульжахон», «Ситора», «Истикбол», «Истиклол» күріш сорттары жерсіндірілу сатысында. Мұның барлығы сайып келгенде серіктестіктің Бүкілресейлік күріш ғылыми-зерттеу институтының, Кубань мемлекеттік аграрлық университетінің және Ы.Жақаев атындағы Қазақ күріш ғылыми-зерттеу институтының ғалымдарымен тығыз қарым-қатынаста жұмыс жасауының нәтижесі. Серіктестік күріш саласындағы оңды істерді үйренуден, оң тәжірибелерді қолданудан қаржыны аянып жатқан жоқ. Жыл сайын Краснодар өлкесінің көшбасшы шаруашылықтарынан тәжірибе алмасуға бес-алты маман іссапарға жіберіледі. Өз кезегінде ресейлік мамандар да осы серіктестіктің егіс танаптарына келіп-кетіп, өзара тәжірибе алмасуда.

Биылғы жылы Н.Ілиясов ауылындағы №132 Т.Айтбаев атындағы орта мектепті бітірген екі түлек шаруашылық есебінен Кубань мемлекеттік аграрлық университетінде «Агрономия және топырақтану» мамандығы бойынша тегін білім алуда. Қазіргі таңда жергілікті орта мектептің 45 оқушысын Қызылордадан арнайы фирма келіп, «Ағылшынша сөйлейміз» атты курста оқытып жатыр. Бұл – болашақта ауыл түлектеріне шетелдерде оқуына даңғыл жол ашылады деген сөз. Мұны шаруашылық басшыларының кемел елдің келешегі-білімді ұрпақ екендігін түйсініп отырғаны деу керек. Сондай-ақ, серіктестік мамандары жыл сайын шетелге тәжірибе алмасуға да жіберіледі. Олар бұған дейін күріш өсіру технологиясын зерттеу бойынша Испания, Италия, Түркия, Корея мемлекеттерінде болса, биылғы жылдың қараша айында серіктестік директорының орынбасары Марат Сәрсенбаев пен агроном Кенжебек Әнапияұлы Филиппин елінде болатын «7-ші халықаралық күріш генетикасы» жөніндегі симпозиумға қатыспақшы. Одан әрі мағжандық мамандар тәжірибе алмасу үшін Индонезия, Вьетнам елдерінің күріш шаруашылықтарында болады деп жоспарланып отыр.

Күріш өсіруден мыңжылдық тәжірибесі бар әлемнің мықты елдерімен іскерлік байланыс орнатып отырған серіктестікте олардың көшіне ілесуге бар мүмкіндіктер жасалып жатыр. Қазіргі кезде серіктестікте қара күріш тазалайтын үш зауыт бар. Олардың алғашқысы кореялық зауыт 2008 жылы іске қосылған. 2010 жылы жұмыс істей бастаған қытайлық зауыттың қуаттылығы сағатына 60 тонна болса, өткен жылы іске қосылған германиялық зауыттың қуаттылығы үш есе артық.

Шаруашылықта қазіргі заманауи үлгіге сәйкес жоғары технологиялы тұқым тазалайтын екі зауыт бар. Күріш, жоңышқа тұқымдарын тазалайтын германиялық зауыттар іске қосылған. Сондай-ақ, соңғы үш жылда сыйымдылығы 9300 тонна болатын 8 күріш қоймасы салынған.

Шаруашылықта озық тәжірибелерді қолданудың нәтижесінде күріштің өнімділігі жыл сайын арта түсуде. Сонымен қатар, егіс көлемі де ұлғайып барады. Мысалы, 2008 жылы шаруашылық бойынша 3300 гектар күріш алқабының әр гектарынан орташа 54 центнерден өнім алынса, 2009 жылы күріш егісінің көлемі 3920 гектарға ұлғайтылып, оның әрбір гектарынан 60,5 центнерден өнім алынған. Ал, 2010 жылы егіс көлемі 4050 гектарды құрап, әрбір гектардан алынған өнім 62 центнерге жеткізілді. Соңғы үш жыл көлемінде күріш алқабы 5 мың гектарға ұлғайтылып, орташа өнімділік 63-65 центнерді құрады. Бұл, сөз жоқ, озық технологияларды өндіріске батыл енгізудің нәтижесі. Күрішті ору, бастыру процестеріне шетелдік технологияларды пайдалану да кеңінен жүргізіліп келеді.

Серіктестіктің машина-трактор паркі жыл сайын жаңару үстінде. Биылдың өзінде екі жаңа «John Deere 6770S» комбайны, төрт «John Deere 6770S» тракторы, бір «Mac Don» жаткасы алынған. Осындай шаруашылықтың жаңару, жаңғыру жағдайы биылғы егінді қысқа мерзімде, ысырапсыз жинап алуға жан-жақты мүмкіндік жасамақ.

– Қазіргі таңда өңірде күріш өсіруге облыс басшысы тарапынан қолдау айтарлықтай болып отыр. Субсидия көлемі 18 мың теңгеден 25 мың теңгеге дейін көтерілді. Күріш консорциумы құрылып, Сыр елінің басты дақылының бағасын өз дәрежесінде ұстауға жұмыс жасалуда. Бұл біздің диқан қауымына үлкен күш-жігер береді, – дейді «Мағжан және К» ЖШС директоры Дархан Ералиев.

Міне, ел аузында жүрген «Абзал и К» толық серіктестігі мен «Мағжан и К» шаруашылықтары ауылды гүлдендіріп, ел-халықтың әлеуетін көтеріп қана қоймай, ауқымды шаруаны ғылыми тұрғыдан жетілдіріп, зерттеп, маман-кадр дайындау ісіне ден қойды. Өз өнімдерін экспорттауға келгенде, олардың өнімдерін Ресей, Иран, Әзірбайжан тәрізді мемлекеттер сатып алуға ниеттеніп отыр.

Еркін ӘБІЛ.
Сырдария ауданы.

● МӘЖІЛІС

Сәрсенбі күні облыс бойынша кедендік бақылау департаменті жанындағы кеден саясаты жөніндегі консултативтік кеңестің кезекті мәжілісі өтті.

КЕДЕН ІСІН ЖЕТІЛДІРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ ТАЛҚЫЛАНДЫ

Кеңес жұмысын сөз сөйлеп ашқан департамент бастығы Нұрлан Отаров үстіміздегі жылдың сегіз айында атқарылған жұмыстар жайлы баяндап берді. Нұрлан Махмұтұлының айтуынша, осы аралықта облыстың сыртқы сауда айналымы 1 млрд. 34 млн. 201 мың АҚШ долларын құраған. Сондай-ақ мемлекет пайдасына 11 млрд. 648 млн. теңге кедендік төлемдер мен салықтар түсірілген. Бұл тапсырма 104,6 пайызға орындалды деген сөз.

Кедендік аудит бойынша сыртқы экономикалық қызметке қатысушылардың кеден ісі саласындағы қызметіне жүргізілген бес жоспарлы, алты жоспардан тыс және қырық сегіз камералдық тексерулер нәтижесінде 315 млн. 791 мың теңге кеден төлемдері мен салықтары қосымша есептеліп, оның 189 млн. 879 мың теңгесі өндірілген.

Өткен сегіз айда 2859 тауар декларациясы ресімделген болса, оның 630-ы экспорт, 2171-і импорт, қалғаны басқа режимдерге қатысты. Контрабандаға қатысты он үш қылмыстық іс қозғалып, отыз сегіз келіден астам заңсыз айналымдағы есірткі заттары тәркіленген.

Мәжілісте кедендік кірістер басқармасының басшысы Раушан Дәрібаеваның «Еуразиялық экономикалық комиссиясы алқасының биылғы 2 шілдедегі және аталған комиссия кеңесінің 25 маусымындағы шешімдері бойынша Бірыңғай кедендік тарифке енгізілген жаңа ставкалар», «КРО» кеден бекетінің басшысы Ардақ Қарлыхановтың «Кеден одағы аясында міндетті талаптар белгіленген өнімдерді (тауарларды) кеден территориясына әкелу тәртібінің ережесі», кедендік бақылауды ұйымдастыру басқармасы басшысының міндетін атқарушы Талғат Төлегеновтің «Халықаралық жүк тасымалы кітапшасын пайдалану арқылы тасымал шарттарының кеден одағы аумағында өзгеруі туралы» хабарламалары тыңдалып, талқыланды.

Мәжіліс соңында сыртқы экономикалық қызметке қатысушы тұлғалар өздерін толғандырған сауалдарына тұшымды жауаптар алды.

Бақтыбай БЕРДІБАЕВ.

АДАЛДЫҚТАН АЙНЫМАҒАН АРДАГЕР

Жапан түзде көкке қасқая біткен алып дарақ бар. Оған шыжыған аптап, дүлей дауыл әсте қорқынышты емес. Қандай сынақтарға да төтеп беріп, орнынан мызғымайды. Жан-жағына мейірін төгуден жалыққан сәті жоқ. Алыс сапардан титықтаған жолаушы тамырын тереңнен тартқан бәйтеректен сая табады. Өмір аталатын керуенде рухы асқақ нақ осындай жандардың кездесетіні неткен ғанибет. Ондай адамдар тағдыр тезіне ешқашан мойымайды. Керсінше шарболаттай ширығып, шамырқана түседі. Бүгінгі кейіпкеріміз Қазалы ауданының құрметті азаматы, облыстық дәрежедегі дербес зейнеткер Құлмырза Тілеуов туралы осылайша толғануға толық негіз бар.

«Қазыналы қартың жазулы тұрған хатпен тең» Дала ойшылдарының даналығына еріксіз таңдай қағасың. Құлмырзаның ғұмырынан сыр шертсек, нар көтермес жүк болар еді. Көкеміз төскейде малы, төсекте басы қосылған Арал, Қазалы өңірінің ардақ тұтар төл перзенттерінің бірі. Оның өмірдерегін шолып өтсеңіз шытырман оқиғалы әдеби шығарма оқығандай күй кешесіз. Кітап демекші Құлмырза Тілеуұлының қаламгер қауымына да жаттығы жоқ. Олай деуіміздің себебіне тоқталайық. Құлекеңнің ұшқыр ойынан өрілген Сырдың белгілі азаматы, досы Мұстафа Матаевпен бірлесіп жазған «Достарым менің достарым» атты туындысына қоса, «Өмірім-тағдырым», «Көргенім, білгенім, түйгенім» атты кітаптарын оқырмандар жақсы бағалады.

Әдетте «Өткен күнде белгі жоқты» жиі қайталаймыз. Неге болмасын? Елінің өсіп-өркендеуіне үлес қосуды өмірлік қағидасы санаған, осы жолда адалдықтан аттамаған аға буынның кейінгі ұрпаққа мирастар өсиеті аз деймісіз. Тек тыңдар құлақ, ұғар зерде табылсын деп тілейік.

Сонымен... Құлмырза атамыздың өмір жолынан үзінді келтірсек. Қазекеңнің «Болатын баланың бетін қақпа, белін бу» деген нақылы көпке мәлім. Бұл балдай тәтті балалық шақта сотқарлау өсіп, соңынан халық мойындаған тұлғаға айналған кешегі «атамандарға» байланысты айтылғаны хақ.

Ұлы Отан соғысынан кейінгі жылдар еді. Шыжыған шілде күні. Вокзал ғимаратының алды. Қатарларына қарағанда әлеуетті Құлмырза бірнеше досымен құқық қорғау орындарының қармағына ілінді. Бұларды қызыл жағалылар тәулік бойы қамақта ұстады. Ертеңіне «кінәлі» деп тауып Қарағандыдағы ПЗО-ға балаларды алып бара жатқан составқа тиеп жіберсін. Бір-біріне жалғасып тұрған вагондардың іші өздеріндей өрендерге толы екен. Шешен, кәріс,орыс дейсіз бе, алуан ұлттың өкілдерін жолықтырасыз. Қаракөз қарындастарымыз да баршылық. Бұлар мінген эшелон Қарағандыға тура бір апта жүрді. Кеншілер қаласында моншаға түсіріп, ПЗО-ның арнайы киімін үлестірді. Шахталарға бөлді. Құлмырза №19 шахтаға түсетін болды. Ауыр күндер басталды. Жұмысы адам төзгісіз. Тамақ өлместей етіп беріледі. Көбіне шалақұрсақ жүресің. Төбелестің көкесі асханада орын алып, мықтылар әлсіздің асын тартып ішеді. Мұнда күштілер ғана үстемдік құрады. Қайсар өскен Сырдың ұландары озбырларға топтасып қарсы тұрушы еді. Небір жанжалдарды бастан кешірді. Көп ұзамай бұлар ебін тауып шахтадан қашып шықты. Жол-жөнекей көрген бейнет, тартқан азаптың шегі болмады. Көмір тиеген жүк пойызына жасырынып елге беттеген бұлар вагонның төбесін мекенге айналдырды. Моржаны құшақтап ұйықтауға дағдыланды. Бірде қорқынышты оқиғаны бастан кешірді. Келесі вагонның үстіндегі екі баланың жанына ересектеу жігіттің жақындағанын жанарлары шалған-ды. Бейтаныс бозбала балалардың бірін бар пәрменімен теуіп кеп жіберсін. О, сұмдық. Байғұс бала жүйткіп келе жатқан пойыздың үстінен жанұшыра бақырып, домалап түсті. Пәршепәршесі шықты. Келесі сәтте бұлардың қасына жетіп келген жігіт әйшәйға қарамай Мұхтарды құлаштап салып өтті. Шалт қимылдаған досы қарсы соққы бергенде бұзақы шыңғырған бойы составтың астына түсті. Ақыры ауылға жетті. Көрген қиындық естерінде мәңгі сақталып қалды. Қателіктен қорытынды жасауға тырысты. Сауатсыз адамның күні қараңғы екенін ұққан бұл қалайда білім алуды ұйғарды.

Табиғатынан намысқой Құлмырзаға тұрғыластарынан кейін қалу өліммен тең еді. Сол жігері алға сүйреді. Талмай ізденіп шыңды бағындырды. Алматыдағы зоотехникалық-мал дәрігерлік институтты бітірді. Еңбек жолын Ақтобе облысы, Ырғыз ауданында бас зоотехник болудан бастады. Небары 27 жасында ірі кеңшарға директор болып тағайындалды. Мұнан кейінгі қызмет сатылары жалғаса берді. Қазалы, Тереңөзек аудандарында ауылшаруашылық басқармасы бастығының орынбасары, «Бірінші Мамыр», «Жаңақұрылыс» кеңшарларында директор лауазымын атқарды. Қандай қызметте, қайда жүрсе де өзіне көрсетілген сенімді ақтай білді.

Елі сыйлаған есікте отырмасы белгілі. Қазақстан Республикасының ауыл шаруашылығына еңбегі сіңген қайраткері атанды. Ширек ғасыр аудандық, екі мәрте облыстық кеңеске депутат болды. «Құрмет белгісі», «Октябрь революциясы» ордендері, бірнеше медальдармен марапатталды. Ғажабы Құлмырза көкеміз құлын-тайдай тебісіп бірге өскен достарынан ірге ажыратқан емес. Көзі тірілерімен әлі жақын қатысады.

Тағдыр оған Нұрбике сынды адал жар сыйлады. Екеуі жарты ғасырдан астам бір шаңырақтың астында ғұмыр кешті. «Үй болған соң ыдыс-аяқ сылдырамай тұрмайды» деген ұғым бұларға жат еді. Осынау мерзімде ренжіскен кездері болған емес. Тәубе. Бауырынан өрбіген ұл-қыздарынан екеуі 37 немере сүйді. Құлекең мен Нұрбикені тек ажал ғана айырды. Алланың жазуына не шара?! Бұл күні сексеннің сеңгіріндегі Құлмырза ақсақал отбасы, елі-жұрты қала берді күллі адамзаттың мәңгі бейбіт өмір сүруін шын ниетімен тілейді.

Жұмабек ТАБЫНБАЕВ.
Қазалы ауданы.

● ТӘЖІРИБЕ

КҮРІШТІ СУСЫЗ ӨСІРУГЕ БОЛАДЫ

Қазақ егіншілік және өсімдік шаруашылығы ғылыми-зерттеу институтының ғалымдары Қазақстанның барлық өңірлерінде күріш өсіруге болатынын дәлелдеді.

Жаз айларында судың ортасында тұрса ғана өнім береді деп келген дақылды жайылма сусыз-ақ жайқалтып өсірудің мүмкіндігі бар екен. Осы институтқа қарасты «Үшқоңыр» білім тарату орталығының тәжірибелік алқабы қырда орналасқан. Жаңаны көрмекке келгендер осы жерде бас қосты. Жиналғандар алдында сөз алған институт директоры Серік Кененбаев күріш дақылын дәстүрден тыс заманауи технологиямен өсірудің тиімді тұстарына тоқталды.

Күріш – суды өте көп қажет ететін дақыл. Қазақ егіншілік және өсімдік шаруашылығы ғылыми-зерттеу институтының қызметкерлері болашақта күрішті сулы өңірге жатпайтын жерлерде де өсіруге болатынын, оның тиімді технологиясын өз тәжірибелері арқылы көрсетті. Далалық семинарға жиналғандарға экспериментальды алқапты аралата жүріп, дақылды күтіп-баптаудың жаңа технологиясы жан-жақты түсіндірілді. Мұнда қаз-қатар себілген күрішке 100 күн болған екен. Бір түптен он тал сабақ тарапты. Жап-жасыл болып жайқалып тұр. Ғалымның айтуынша, себуден басталатын, күтіп-баптаудың барлығы басқаша.

Тұқымды әдеттегідей шашып сепкенде, бір гектарға 250-300 келі дән кетеді екен. Ендігі жерде шашпайды, барлығын арнайы агрегат бір жүріп өткенде-ақ атқарады. Агрегат жерді жыртып, әрбір қатарға су тамшылататын таспа тартып, бетіне үлдір-пленканы жауып, екі жағын жел көтеріп кетпес үшін топырақпен қымтап, үлдірді қос қарыс сайын тесіп, тесікке дәлдеп бір-бірден дән тастап кетеді. Техниканың бір жүріп өткені осынша шаруаны бірден тындырады. Бір гектарға 15 келі ғана дән кетеді. Үлдір ауа өткізбейтіндіктен, арамшөпті шығармайды. Тесіктен күріш қана өніп шығады. Арамшөппен күрестің амалы осылайша табылған. Өз міндетін атқарған үлдір жылға жетпей ыдырап, топыраққа сіңіп кетеді. Оның кереметі сол, біріншіден, арамшөпті шығармайтын болса, екінші жағынан аз судың өзін кебуден қорғайды. Нәтижесінде, күріштің түбі көл-көсір сусыз-ақ үнемі ылғалданып тұрады. Тамшылатып суару әдісі су шығынын он есеге дейін азайтуға мүмкіндік береді. Жұмысты атқаруға керекті техника, керек-жарақтар негізінен, Қытай елінде шығарылады. Біздің ғалымдарымыз сол техника мен құрал-жабдықтарды пайдалана отырып, жаңа әдіс-тәсілдер ойлап тапты.

Сол манда төменгі етекте жерасты суы онша тереңде емес екен. Суды электр қуатымен жұмыс істейтін, бірақ тоқты аз қажет ететін 2,5 киловаттық итальялық сорғымен тартып, қыр басына орнатылған 25 текше метрлік ыдысқа жинайды. Ыдысты бір толтырып алғаннан кейін, кранды ашқанда, күннің қызуымен жылыған, екі сүзгіден өтіп тазарған су жоғарыдан төмен қарай өз екпінімен ағып, суландыру таспалары арқылы тарамдалып, қатарларға жетеді. Қажетті тыңайтқыш та суға керегінше қосылып отырады. Су ешқандай ысырап болмайды, тек күрішке ғана қажетті мөлшерде беріледі. Бұл экспериментке екі жыл болған. Өткен жылы мұнда бір гектардан 48 центнерден өнім алынған. Ал облыс бойынша жалпы күріш алу орта есеппен 41 центнерден айналыпты. Биылғы көрсеткіш 50-60 центнерді құрайды деген сенім бар.

Далалық семинарға Жамбыл, Оңтүстік Қазақстан, Қызылорда, Қарағанды облыстары мен Балқаш қаласынан келген фермерлер, ауыл шаруашылығы мамандары қатысып, жаңалыққа қанықты, ой-пікірлерімен бөлісті. Жиналғандар инновациялық технологияның артықшылығына қызығушылық танытып, болашақта бірлесе жұмыс істеуге ниет білдірді.

Республикалық «Айқын» газетінен.

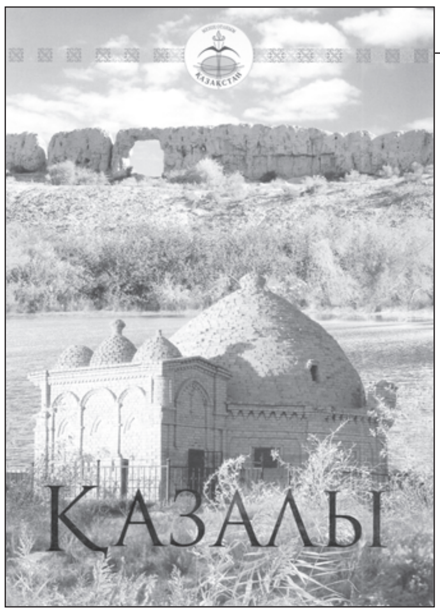

● ТЫҢ ТУЫНДЫ

ӨЛКЕТАНУ САЛАСЫНДАҒЫ ЕЛЕУЛІ ЕҢБЕК

Елімізде төл тарихымызды түгендеу және жаңаша пайымдау ісіне ерекше мән беріліп отырғаны белгілі. Осынау жұмыстар аясында өлкетану мәселесі негізгілердің қатарында. Өйткені, өлке тарихы – бастау бұлағымыз. Әрбір өлкенің арғы-бергі тарихын зерделеп, жүйелеп, халыққа таныстыруда «Менің Отаным – Қазақстан» сериясы айдарымен шығатын еңбектердің өзіндік маңызы бар. Сыр білімі мен ғылымының қарашаңырағы – Қорқыт ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университетінің ғалымдары бұл бағытта белсене атсалысуда. Оған дәлел, «Қазалы» кітабы (авторлары: Б.Кәрібозұлы, Ж.Сәдуақасұлы, Н.Мыңжас, С.Тайман).

Танымдық, тәрбиелік, тағылымдық құндылығы зор бұл дүниеде (көлемі 312 бет) ежелгі өркениеттердің бесігі, талайлы заманда халқымызға пана, ұлтымызға ұя бола білген Сыр өңірі тарихы, әсіресе, Қазалыға қатысты тұстары тереңнен тарқатылған. Авторлар өлке дамуының әр кезеңі бойынша мол мағлұматтар келтіріп, басқа авторлардың еңбектерін де сәтті пайдалана білген.

«Қазалы – құт мекен» атты алғашқы тарауда ауданның физикалық-географиялық, табиғи-климаттық, шаруашылық жағдайлары, флорасы мен фаунасы, жерасты қазба байлықтары туралы қысқа да нұсқа материалдардан жүзеге асуы мүмкін жобалар кешенінің кемел келешегін бағамдайсыз.

Ежелгі арий, сақ, оғыз, ғұн, қаңлы, кердері тайпаларының мекендері, қалалар, астаналар, кесенелер орын тебуі Сыр өңірінің қасиеті мен киесін айғақтай түскендей. «Ғасырлар тереңінен тамыр тартқан» атты тараудан Сыр бойы, оның ішінде Қазалы жеріндегі тас және қола дәуір ескерткіштері туралы мәліметтерге, аталған дәуірлерден орта ғасырларға дейінгі тағдыршешті оқиғаларға қаныға түсеміз. Қазалыны өркениеттер жаңғырығы іспетті астаналар өлкесі санатына жатқызу заңды. Бұған аудан жеріндегі Жанкент қаласының IX-XI ғғ. оғыздардың астанасы болғаны дәлел. Кітаптағы Жанкентке, оғыз-қыпшақ, Алтын Орда дәуірінен қалалар мен ескерткіштерге қатысты ежелгі жазба деректерден үзінді, аңыздар, әдеби мұралар, соңғы кезеңдердегі зерттеулердің нәтижелерінен тұратын мол мағлұмат нәріне көзі қарақты оқырманның сусыны қанатыны айқын.

Моңғол шапқыншылығы, қазақ хандығының қалыптасу кезеңдеріндегі оқиғалар, жоңғар шабуылдары өлкемізді айналып өтпегені мәлім. Алмағайып заманда Сыр бойы халқымызға пана да, сая да болғаны «Тарих толқынында» тарауында көркем әдіптеледі.

«Бодандық бұғауында» тарауында Қазалы жерінің XIX ғасырда Орта Азия хандықтары мен Ресей империясының тартыс алаңына айналғаны айтылады. Тарауда келтірілген материалдардан осы топырақтан азаттық сүйгіш, рухы асқақ тұлғалардың, ізгілік пен білім нұрын сепкен ағартушылардың, суырып салма сүлейлердің көп шыққанын байқаймыз. Бұл феноменнің кездейсоқ еместігіне кітаптың өне бойынан жауап тапқандаймыз. Тарауда Қазалы уезінің құрылу тарихы, ондағы халық құрамы, олардың ара салмағының өзгеру жылдамдығы, оқу-ағарту ісі мен мәдени, әлеуметтік-экономикалық салалардың даму барысы туралы талдамалық мәліметтер беріледі.

Өңірдегі тарихи-мәдени мұраларға арналған тарауды оқып отырып, аудан жерінің ғажайып ескерткіштер – жәдігерлер галереясы екеніне шын мәнінде көз жеткіземіз.

«Азаттық жылдар – азаптық жылдар» тарауы Қазалы ауданының 1917-1940 жылдардағы тарихнамасы десек те болады. Кеңес өкіметі орнаған алғашқы жылдар күрделі де қайшылықты болғаны белгілі. Елді тығырықтан шығаруға Ғ.Мұратбаев сынды өз көшбасшысымен бірге өңір жастарының да белсене атсалысқанын оқырманның ұғына түсетіні анық.

Тарауда 1928-1937 жылдардағы оқиғаларға үлкен көңіл бөлінеді. Екінші тоқталатын мәселе 1930 жылдардағы кеңестік нәубет-зобалаң. Тарауда ұлт зиялыларына жүргізілген репрессияның себеп-салдары екшеленіп қана қоймай, осы жылдары экономика мен білім берудегі жетістіктер, мәдениетті жаңғырту, медицинаның аймақтағы алғашқы қадамдары тыңғылықты сөз етіледі.

Екінші дүниежүзілік соғыста асқан ерлік көрсеткен, қаза тапқан, хабарсыз кеткен қазалылықтар жайлы тарауды оқығанда кімді болса да тебірену сезімі баурайтыны табиғи нәрсе.

«Бейбіт өмір. Екпінді еңбек» тарауында сұрапыл соғыстан кейінгі халық шаруашылығын қалпына келтіру жұмыстары, аудан экономикасының өсу-өркендеу жылдары баяндалады.

Соңғы тарау «Елдікті жырлар ерікті жылдар» аталыпты. Мұнда экономикасы серпінді дамып келе жатқан ауданның білім, ғылым, спорт, мәдениет, медицина, құқық қорғау саласындағы табыстары нақты деректермен дәйектеледі.

Аталған еңбекте ауданның тарихы толықтай қамтылды деуден аулақпыз. Жазылмаған жайлар, аталмай қалған тұлғалар әлі де жетерлік. Олқылықтардың орын алуы «Менің Отаным – Қазақстан» сериясындағы еңбектерге қойылатын қатаң талаптар шеңберінен туындаса керек.

Төл тарихын білу – азаматқа парыз. Әрбір ауылдың, әрбір ауданның, әрбір өлкенің тарихын жазу мәселесі күн тәртібінен түспеуі тиіс. Сонда ғана орталық ғылыми ұйымдар қолға алып отырған Отан тарихын жазу ісі жемісті болмақ.

Қали ОМАРОВ,
ҚР Білім беру ісінің құрметті қызметкері.

ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ЖОЛ БЕРМЕУ – ОРТАҚ ІС

Облыстық салық департаментінің ұйымдастыруымен «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұру – баршаға ортақ іс» тақырыбында семинар-кеңес өткізілді. Оған құқық қорғау органдары мен «Нұр Отан» ХДП-ның басшылары және мемлекеттік қызметшілер қатысты.

●СЕМИНАР

Семинарды ашқан облыс прокуроры Сапарбек Нұрпейісов Елбасы «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» Жолдауында мемлекет пен қоғам алдында сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресті күшейту қажеттігін атап көрсеткенін айтып өтті. Шындығында, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес ешқашан толастамайды. Ал, ең бастысы, оған жол бермеудің алдын алу қажет. Бұл орайда қоғамдағы қандай да бір қылмысты болдырмауға жол бермеу керек.

Мұнан кейін баяндама жасаған облыстық салық департаментінің басшысы Әлібек Тілегенов салық органдарында сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте қандай шаралар жүргізіліп жатқанынан хабардар етті. Атап айтқанда, қазіргі күні салық төлеушілер үшін салық және басқа да төлемдерді төлеу мақсатында электрондық жүйе енгізілген. Салық төлеушілерге көрсетілетін 33 қызметтің жиырмаға жуығы осы электронды қызмет арқылы көрсетіледі. Бұл өз кезегінде салық төлеушілер үшін өте үлкен жеңілдік әрі ол қызметкерлердің құқық бұзушылыққа жол бермеуіне септігін тигізеді. Сондай-ақ, облыстың салық органдарында сенім телефоны мен арнайы арыз-шағым қабылдайтын жәшіктер орнатылған.

Семинарда осындай хабарлама жасаған облыс прокуратурасының әлеуметтік-экономикалық саладағы заңдылықты қадағалау басқармасы бастығының орынбасары Ербол Сейітжанов, облыс бойынша экономикалық қылмысқа және сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі департаментінің сыбайлас жемқорлық істерді ашу және алдын алу басқармасының бастығы Нұржан Сәрсенбаев қоғамдағы індетті алдын алудың барысында атқарылған жұмыстар жөнінде айтып өтті. Сондай-ақ, ҚР Мемлекеттік қызмет істері агенттігінің облыс бойынша департаменті басшысының орынбасары, Тәртіптік кеңес хатшысы Нұрлан Әбдікәрімов пен «Нұр Отан» ХДП облыстық филиалы төрағасының бірінші орынбасары Өлмесхан Болатбеков сыбайлас жемқорлықтың алдын алу мен оған қарсы күрес жүргізу мақсатындағы келелі мәселелерді ортаға салды.

Айғали ҚАРАБАЛАЕВ.

СЕЛОЛЫҚ ТҰТЫНУ КООПЕРАТИВІ

КООПЕРАЦИЯ АУЫЛ ПРОБЛЕМАЛАРЫН ШЕШЕДІ

Ел Президенті Жарлығымен жақында бекітілген жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту тұжырымдамасын жүзеге асыруда саяси жағынан да, әлеуметтік – экономикалық тұрғыдан алғанда да елді мекендердегі шаруашылық орындары мен кәсіпкер ұйымдардың басын қосып өндірістің де, ауылдың да болашағын ойластыратын, жергілікті өзін-өзі басқару мен мемлекеттік биліктің өзара іс-қимыл әрекетін қалыптастыратын бірден-бір құрылым – тұтыну кооперативтері.

Селолық тұтыну кооперативтері қоғамдық ұйым емес. Оларды жергілікті өзін-өзі басқару тұрғысында қызмет ететін, ауыл әкімінің жұмысына жан-жақты қолдау көрсететін үкіметтік емес ұйым деп қарау лəзім.

Яғни, жергілікті өзін-өзі басқару ұйымына бірігу адамдардың тұрғылықты мекен-жайының ортақтығымен айқындалады. Демек, селолық тұтыну кооперативтері қызметі белгілі бір аумақ, әкімшілік көлемінде шектелетін, тұрғындардың аймақтық (ауылдық) қауымдастығы болып есептеледі. Бір сөзбен айтқанда, олар – ауылдық елді мекендердегі қоғамдық билік тетігінің негізгі бір формасы, бір түрі.

Жақында өткен Парламент сессиясында Елбасы: «Ауылдық деңгейге қосымша 67 мемлекеттік функция бекітілді. Бүгінде ауыл әкімдері салық жинауға, бюджетті қалыптастыруға және жергілікті проблемаларды тұрғындардың өздерін қатыстыра отырып шешуге қаржы бөлуге құқылы», – деп ерекше атап көрсетті. Демек, ауыл өмірінде айтарлықтай игілікті істер атқарылмақ.

Облыстағы 700 мың халықтың 400 мыңнан астамы ауылдық жерлерде тұрады. Осыған орай, облыс әкімі Қырымбек Көшербаев биылғы тамыз айындағы облыстық мәслихат сессиясында аймақты дамыту мәселесінде ауыл тұрғындарының сапалы өмір сүруі мен жұмыс істеуіне ыңғайлы жағдай жасауды негізгі міндет етіп қойды.

Бұл, әрине өңірдегі ауыл шаруашылығын дамытуға тікелей байланысты. Саланы қолдау үшін еліміз бойынша биылғы жылы 5,5 млрд. теңге қаржы қаралып, ол 2012 жылмен салыстырғанда 40 пайызға немесе 1,5 млрд. теңгеге артқан. Бұдан басқа республикалық бюджеттен шағын несиелендіруге (3 млрд. теңге) қол жеткізіліп, ауылдағы шаруа қожалықтарын, сондай-ақ, «Аграрлы несие корпорациясы» акционерлік қоғамы арқылы ауылдық несие серіктестіктері мен ауылдық тұтыну кооперативтерін қаржыландыру ісі жүзеге асырылмақ.

Облыста тек күріш шаруашылығын дамытуға байланысты талдау жасағанда 18 шаруашылық (егіс көлемі 19,3 мың гектар) ауылдық (селолық) тұтыну кооперативтері арқылы қаржыландыру жолын таңдап отыр.

Алайда, бұл мүмкіндіктерді аудандарда, ауылдық аймақтарда түсіндіру жұмыстары өз деңгейінде емес. Бұл бағытқа әзірше Сырдария, Шиелі және Қазалы аудандарының шаруашылықтары біршама қызығушылық білдіруде.

Ауыл шаруашылығы саласындағы кооперация жүйесі бүкіл әлемдік елдерде шаруашылық жүргізудің негізгі тиімді тетігі болып саналады. Дамыған елдерде ауыл шаруашылығын субсидиялау арқылы қолдау жолға қойылған. Бұл жөнінде біздер мерзімді баспасөз беттерінде облыстағы ауыл кооперативтері ұйымдастырып жатқан игілікті істер мен проблемалық мәселелер жөніндегі пікірімізді білдіріп келеміз.

Осы мақсатта облыстық СТК қауымдастығы 2012-2013 жылдарда Арал ауданындағы “Шижаға”, “Қаратерең”, Жаңақорған ауданындағы “Жаңақорған”, “Қожамберді”, “Қазына”, Шиелі ауданындағы “Қарғалы”, “Шиелі кенті”, Қазалы ауданындағы “Жаңару”, “Парасат”, “Қазалы келбеті» СТК негізгі қызметтеріне қоса елді мекендерді көркейту, көгалдандырудағы жұмыстарына жан-жақты талдау жасады.

Облыстық СТК қауымдастығының негізгі мақсаты – облыстағы селолық тұтыну кооперативтері қызметінің жариялылығын қамтамасыз ету және барынша қолдау көрсету болып табылады. Қазіргі күні кооперациялау ісінің дамымай жатуының басты себебі – тұтыну кооперативтерінің жұмысын ұйымдастыруға білікті, іскер, адал қызмет атқаратын басшы кадрлар шыға бермейді.

Егер ауыл шаруашылығындағы коммерциялық емес кооперативтерді классификациялар болсақ, оларды қызмет ету түрлеріне қарай мынадай топтарға бөлуге болады: функционалды – қайта өңдеуші, сатушы, қамтамасыз етуші, техникалық қызмет көрсетуші, салалық – егіншілік, мал шаруашылығы, аралас; аймақтық кооперативтердің өзіне ұқсас әріптестерімен кең аймақтық көлемде бірлесуі. Ал, көлеміне қарай шағын, орта және үлкен кооперативтер болып бөлінеді.

Шаруалар ауылшаруашылық кооперативін құрып, оған өздері ие болып, өздері басқарып, өздері жұмсайтын жағдайда ысырапсыз, артық шығынсыз үлкен үнемге ие болады және жаны тынышталады. Осылай бірте-бірте жиналып, кооперативтің қызмет аясын, мүшелерінің санын арттыру арқылы кеңітуге және оны жер жырту, тұқым себу, егін орағы секілді істерді атқара беретін әмбебап етіп жасауға болады. Ал шаруа бұрынғыша өз жеріне өзі ие, кооперативке келісілген істерден басқасын өзі атқарып, жыл соңында өз өніміне өзі ие болатын жағдайды да ойластыруға болады. Мәселе қалай келісіп, қалай шарттасуда.

Мысалы, биыл Сырдария ауданындағы С.Сейфуллин ауылындағы шаруалар «Қамқор» СТК бірігіп (төрағасы Мейрамбек Сейітмұратов) 500 гектар жерге күріш дақылын екті. Әрине, бұрын тұралап қалған шаруашылықты қайта қалыпқа келтіру жеңіл шаруа емес. Кіріс бар жерде шығыс та бар ғой. Күріш тұқымына, тыңайтқышқа, жанар-жағармайға, аяқ суға, егінші-механизаторлардың еңбекақыларына өздерінің есебі бойынша шамамен 52 млн. 85 мың теңге қажет екен. Бұл – шығыс. Ал, кірісі – егер 500 гектар жердің әр гектарынан орта есеппен таза 30 центнерден өнім алса, оны 30 теңгеден сатқанда 45 млн. теңге болмақ, оның үстіне субсиядан түсетін 13 млн. теңгені қоссаңыз 58 млн. теңге кіріс болады. Демек, көп болмаса да пайдамен шығуға болады. Егер өнімін 40 теңгеден сататын болса, қосымша тағы да 15 млн. теңге түсер еді. Онда шаруашылықты дамытуға мүмкіндік туады. Осыны ескерген облыс әкімі күріш өндірісінің орынсыз зиянды шаруашылыққа айналып келе жатқанына ерекше назар аударып, өнімнің тиімді бағамен сатылуын ұйымдастыруға орынды талап қойды.

Өздерінше тіршілік жасап жатқан саны бар да берекесі жоқ ұсақ шаруашылықтар ешқашанда жаңа техника алуға, қаржылық жеңілдіктер, жанаржағармай, тыңайтқыштар, пестицидтер, қосалқы бөлшектер алуға қол жеткізе алмайды. Ал кооперацияға бірігудің артықшылығы мынада: мұнда арнаулы маман есеп-қисап жүргізетін бухгалтер ұстауға болады. Кооператив мүшелерін белгілі бір салаға мамандандыруға, олардың жауапкершілігін көтеріп, әрбір істің тиімділігін арттыруға мүмкіндік бар. Ауыспалы егісті енгізу және заманауи техникаларды пайдалану мүмкіндігі де артады. Ең бастысы, ортақ табыс әркімнің үлесіне қарай бөлінеді және кооператив ішінде әркімнің алғашқы жеке меншік үлесі сақталады. Өз пайымен қалаған уақытында кооперативтен шығуына болады. Ал қазір, ауылда екінің бірі шаруа қожалығының президенті, төрағасы атанып мөр ұстағанына мәз.

Ауыл шаруашылығын тығырықтан шығару жолдары Елбасының Жолдауында жақсы келтірілген. Онда тауар өндірушілер өнімдерін сатуда арада жүретін бірнеше сатылы саудагерсіз тікелей рынокқа шығып, нарықтық бағамен өткізуіне мемлекеттік қолдау механизмін енгізу жүктелген. Елбасының осы тапсырмасы орындалса ауылшаруашылық өнімдерін өндірушілердің табысы өсіп, олар өндірісті инновациялық технологияға ауыстыруға, өнімдерін нарықтық бағамен сатуға да мүмкіндік алған болар еді.

Ал енді ауыл шаруашылығы кәсіпорындарын несиелендіру жайына келейік. Мысалы, 2012 жылы ауыл шаруашылығына небәрі 295,9 млрд. теңге, немесе жалпы еліміз бойынша несиелердің 3 пайызы ғана берілген. Осы ауыл шаруашылығына тиесілі несиенің 104,1 млрд. теңгесі (35 пайызы) Алматы қаласына, 88,9 млрд. теңгесі (30 пайызы) Астана қаласына берілген. Яғни, ауыл шаруашылығы саласына берілген несиелердің 65 пайызы ауыл шаруашылығымен айналыспайтын еліміздің екі үлкен қалаларында қалып қойған. Қалған несиелердің басым бөлігі Қостанай (42,0 млрд. теңге, 14 пайыз) Ақмола (13,3 млрд. теңге, 4,5 пайыз) және Солтүстік Қазақстан (7,5 млрд. теңге 2,5 пайыз) облыстарының астық өндіретін ірі шаруа қожалықтарына беріліп, басқа облыстар шаруаларына қаржы қарастырылмаған деуге болады.

Мемлекеттік несиелендіру мәселесі шаруа қожалықтарының көлеміне, өндіретін өнім мөлшеріне қарай шешілуін заңдылық деп түсінуіміз керек. Ал енді, біздің облысымыздағы шаруа қожалықтарының саны 3 мыңнан асады. Әрбір ауылдағы 20-30 қожалықтарға несие үлестіру мүмкін де емес. Демек, мемлекеттен көлемді несие ала алмай жатуымызды өз кемшіліктерімізден көруіміз керек.

Сондықтан бұл жерде ең тиімді шешім – несие тұтынушылары әрбір елді мекенде бір-бірден ұйымдастырылған ауылдық (селолық) тұтыну кооперативтері болуға тиісті. Екіншіден, оның қызметінің тиімділігі – коммерциялық емес болуында. Бюджет есебінен, болмаса басқа да қаржы көздерінен ауылдық жерлерде атқарылатын жұмыстарды СТК-лар арқылы жүргізгеннен ешкім ұтылмайды. Қаралған қаржы нақты шығынға жұмсалар еді, сырттан келетін кәсіпкерлік құрылымдарының пайдасына кетпес еді.

Ауылдық округтердің әкімдері шаруа қожалықтарының жұмысымен жақсы таныс. Кімнің қолынан не келеді, қорасы сай ма, қолындағы малы қанша, несие тарихы қалай, бұрын несие алған ба, жоқ па осының бәрін ауыл әкімі беске білуі керек. Жергілікті әкімдердің беделін көтеріп, оларды жұмысқа қоспай ештеңе өзгермейді. Бұған олардың қабілеті де, жауапкершілігі де, білімі де жетуге тиісті. Бұл жердегі мәселе, ауылға бөлінген қаражатты шаруаның қолына тигізуде болып тұр. Қаптаған құжаттарды мейлінше азайтып, құжаттардың ретін ауыл әкімі шешетіндей жасаған жөн сияқты. Бұл орайда, шаруа қожалықтары ауылдық тұтыну ұжымдарына біріксе, ауылдың ауған жүгі жылдамырақ түзелмек.

Ауылдағы шаруа қожалықтарының жұмысын дамытып, ауылдың әлеуметтік-экономикалық, мәдени бейнесін жаңа заман талабына сай қалыптастыруда республика бойынша шешімін таппай келе жатқан мәселе, ол арнайы мамандандырылған ауыл банкі болмақ. Оның орнын бізде тек пайда табуды мақсат етіп отырған түрлі коммерциялық банктер атқарып отыр. Оған «ҚазАгро» да, Министрлік те, тіпті Министрлер кабинеті де әсер ете алмайды. Бұл мәселе Ресейде өте жақсы шешілген. Онда ауыл банкі мемлекеттен ауылға деп бөлінген түрлі мақсаттағы қаржыны жеткізіп қана қоймай, оның тиімді пайдаланылуын қадағалап, жауап береді. Тіпті дағдарыс кезінде банктер өздерінің несие пайызын көтеріп отыратын болса, Ресейдегі ауыл банкі дағдарысқа дейінгі пайызды қалдырған. Өйткені несие пайызын көтеру дегеніміз, ауылдағы мекемелерді қайтадан банкротқа ұшыратумен бірдей болар еді. Онда ауыл шаруашылығына деген қамқорлық есебінен өсімдік шаруашылығымен айналысатын фермерлердің алған несиесінің пайыздық ставкасының 80, ал мал шаруашылығымен айналысушылардың несиесінің пайыздық ставкасының 100 пайызын үкімет жабады. Яғни, бұл – ауыл шаруашылығы өндірісімен айналысатын адамдардың қатарын өсіру мақсатында жасалып отырған шара. Яғни ауыл банкі – мемлекеттің ауыл шаруашылығы саясатын жүзеге асыратын бірден-бір құрал. Демек, бізде де осындай банк ашылып, ауыл тұрғындарына шын мәнінде жанды қолдау көрсетілсе, еліміздің азық-түлік қауіпсіздігін ауылдағы тұтыну кооперативтері арқылы шешуге толық мүмкіншілік болары даусыз.

Болашақ – кооперацияда! Кооперативтерге кімдер бірігуі мүмкін? Оған жеке шаруашылық ісін жөнді жүргізе алмай жүрген шаруа, қабілетті болғанымен қаржысы жетіспей, шаруасын дамыта алмай жүрген ауыл кәсіпкерлері, ауылда жер үлесін иеленіп қалған әлеуметтік және өзге де саланың қызметкерлері кіруі мүмкін және олай етсе, дұрыс жасағаны. Кооперация – кедейдің одан әрі кедейленіп, байдың байи түсуіне жол бермейді. Ол қолы қысқа кедейлер мен орта шаруалар үшін керек. Кооперация – ірі байлық иесінің жанына орналасқан ұсақ шаруаны қолдан банкротқа ұшыратып, жұтып қоймауына кепілдік. Еуропа Одағы елдерінің ұлттық табысының 2,5 пайызы кооперативтердің үлесіне тиеді, оның 60 пайызы ауыл шаруашылығы өнімдері. Одаққа кіретін елдердегі жұмысқа жарамды тұрғындардың 45 пайызы кооперативтер құрамына кіреді. Олар өз өмірін кооперативтердің қызметін пайдалану арқылы жеңілдетуге әбден үйренген. Міне, қорыта келгенде селолық тұтыну кооперативтерінің ауыл шаруашылығы саласындағы рөлін осылай тұжырымдауға болады.

Сәмит ДАЛДАБАЕВ,
облыстық селолық тұтыну кооперативтері қауымдастығының төрағасы.

Ер мерейі

Мұрат Бақтиярұлы,
Жабал Ерғалиев,
Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының депутаттары

Қойнауы құт қазақ даласының Сыр өңірінің қасиетті топырағынан жаралған жақсылар мен жайсандар қатарының күні бүгінге дейін сиремей келе жатқандығы бар. Ел мен ер қасиеті тоғысқан аралдың арлы азаматтары бүгін де өз биіктерімен, қажырлы да адал еңбектерімен танылып, сүйсіндіріп-ақ келеді. Әсіресе, ел тарихында, соның ішінде тәуелсіздік алған кезеңдерде сол бір өтпелі шақтың қиыншылықтарын жеңіп шығуға және де қазіргі өркенді ісімізге елеулі үлес қосқан азаматтар атын атар болсақ, сол тізімнен бұл күндері Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының депутаты Қожахмет Баймахановтың да алар орны бар.

Өмірден көргені де түйгені де мол Қожахмет Мәдібайұлы Баймаханов сенаторлықтың сеніміне ие болмастан бұрын, ауыл шаруасына ерте араласқан әр қазақ ауылының баласына тән ортадан шыққандығын айтайық. 1953 жылдың сарыла күзінің бояуы енді-енді қаныға бастаған қыркүйек айында Қызылорда облысының Жалағаш ауданында дүниеге келген Қожахмет Мәдібайұлы сол тұстағы ауыл балалары сынды ол да үй жұмысына да, сол кездегі шаруашылық жұмыстарына да ерте араласты. Өз үйінің азын-аулақ малын бақты, шөп шапты, отын жиды, колхоз бен совхоз атаулының тіршілігіне қолғабыс жасады. Сол тұстағы ауыл тіршілігі мен шаруа жайын бала кезден көріп, танып өскен бала Қожахмет белі талып, шаршап, шалдыққан кездерінде үлкен қалаларға барып білім алуды, сол кездегі шаруасы берекесіздеу және тұрмысы жұтаң ауылы мен өз ауылдастарының жағдайларын жақсартуды армандайтынды. Сыр өңірін көркейтсем екен деген бала қиялымен де шартарапты шалатыны бар-ды.

Сол баландау қиялмен жүріп, орта мектепті де бітірді. Әріге тартар арманы қаншалықты жетелегенімен де әуелі біршама уақыт еңбекке араласуына да тура келді. Жұмыс істей жүріп, жоғары білім алуды да есінен шығармады. Қияға қанат самғатар қиялымен сол кездері екінің бірі қолы жете бермейтін Томскідегі атақты инженерлік құрылыс институтына оқуға да түседі. Айта кетейік, бұл оқу орнына Қазақстанды былай қойып, сол кездегі Кеңес Одағының әр республикаларынан келіп оқуға түсіп, білім алу оңай бола бермейтін-ді. Кезінде атақты қазақ ғалымы Қаныш Имантайұлы Сәтбаев оқыған Томскінің бұл оқу орнында білім алудың бағы Сыр өңірінің талапшыл да арманшыл бір баласы Қожахметке бұйырғаны бар.

Қазақстанның түстігімен шекаралас жатқанымен, өзінің туып өскен Сыр елінен шалғай тартқан Томск қаласының әуелгі тіршілігі студент Баймаханов үшін тосындау көрініп, жанының жабырқаған шақтары да аз болмады. Алайда сергек те сері жаралған мінезінің ірілігіне басып, Қожахмет те әр ұлттан құралған студенттер ортасына тез сіңіп кеткен болатын. Жаны жайдары жаңа достар да тапты. Жақсы білім алсам деген саналы көкейіндегі оймен институт аудиториясындағы әр сабақты қалыс қалдырып көрген емес. Сөйтіп, қияндағы Сыр өңірінен арман арқалап келген Қожахмет те жоғары білімді құрылысшы мамандығы бойынша диплом алып шықты.

Алда өмір бар еді. Жас маманның алғашқы кәсіби еңбек жолы өзінің туған жері Жалағаш кентіндегі №1605 жылжымалы механикалық колоннадан басталды. Бала кезінен шаруамен пісіп өскен және де Томскінің институтынан жан жақты терең білім алған Қожахмет Баймаханов аз уақыттың аралығында өзінің білімділігімен де, іскерлігімен де, ұйымдастырушылық қабілетімен де көзге түсе білді. Жақсы көрінейін деген іштегі бір бақай есеппен емес, өзінің туа бітті жігерлі де әр іске деген жауапкершілігімен де ол жұртты сүйсіндіре білді. Сонан да болар, көп ұзамай Қожахмет Мәдібайұлы №27 жылжымалы механикалық колоннаның директоры қызметіне жоғарылатылады. Небәрі 29 жасында басқарушы қызметке келген Қожекең сенімнен шығып, өзінің үлкен ұйымдастырушылық қабілетін таныта білді. Осы арада айта кететін бір мәселе, Баймаханов қызмет атқарған және ол басқарған құрылыс мекемелері сол өңірдің экономикасын дамытуға әрдайым зор үлес қосып отырды. Соның бір айғағындай, Жалағаштың болсын, одан қалды сол өңірдің әр ауылының осы күнге шейін ажарын ашып, көркін келтіріп тұрған нысандар Қожахмет Мәдібайұлының өз туған жеріндегі айшықты қолтаңбасындай болып асқақтап тұрғаны бар. Қожекең өз қолымен тұрғызған үйлер мен жайлар, қырмандар мен егінші қостары, мал қоралары күні бүгінге дейін ел игілігіне жарап тұр.

Сөйлесе, сөзі де ірі, жасаса, шаруасы да ірі Қожахмет Баймаханов 1989-1994 жылдары бұрынғы Калинин, кейін Бұқарбай батыр атындағы кеңшарда директор болған жылдарының жеміссіз болмағандығы осы күнге дейін көрініс беріп тұрғаны бар. Қожекең бұл ауылды гүлдендіріп кетті.Мұны өз ауылдастары қазіргі күнге дейін ауыздарынан тастамай айтып отырады. Сол жылдары ауданды былай қойып, Сыр өңіріндегі іргелі шаруашылыққа айналған Бұқарбай батыр ауылы бұл күндері де тәуелсіз еліміздің бай да бақуатты, шаруасы дамыған, іргесі берік ел болып отыр.

Бұл ауыл тіпті КСРО-ның күйреуі тұсындағы және тәуелсіздіктің алғашқы жылдарындағы қиыншылықтардан да қиналмай өтті. Өйткені ел тізгіні Баймахановтай білікті де байыпты басшының қолында болатын. Сол тұстағы шаруашылықтарды жекешелендіру кезінде мал да, жер де,түрлі игіліктер де ауылға жаны ашымайтындардың қолдарында кеткені де аз болмады. Берекесіздік содан басталғандай еді. Алайда Қожахмет Баймаханов ауыл игілігін тістегеннің аузына, ұстағанның қолына беріп жібермеді. Қолынан іс келеді-ау деген арлы да жанашыр ел азаматтарына жол ашты. Сол тұста бағаның шексіз өсуі және де жұмыссыздықтың жаппай белең алуы түрлі қыншылықтарды да алға тартты. Бұл кеңестік жоспарлы экономиканың салдары болатын. Сол енді елді есеңгіретпей де кетпеді. Бұл жылдардағы экономикалық қиыншылық саяси қиыншылықтан да ауыр тиді. Нарық экономикасының заңдылықтарын бірлі-жарым адамдардың түрлі оқулық кітаптардан оқып білгендері ғана болмаса, ел халқының, әсіресе ауылдықтардың басым көпшілігі, тіпті түгелге дейін нарыққа дайын болмай шықты. Жетпіс жыл бойы «үкімет асырайды, өлтірмейді» деген қағиданы санасына сіңіріп, жоспарлы экономикаға бой үйретіп алған халық нарық экономикасы есік қағып келгенде не істерлерін білмей аңтарылып қалған-ды. Тіпті өндіріс және шаруашылық басшыларының өздері де өз беттерінше шешім қабылдауға, қандай да бір әрекет жасауға дәрменсіз болып шықты. Бұрын бәрі де жоғарыдан шешілетін. Өнімге сұраныс беру, өндірілгенін басқа жаққа жіберу, бағасын қою, не өндіру және қанша өндіру мәселелері жоғарыдан жоспарланатын. Қожахмет Мәдібайұлы Баймаханов осындай қилы заманда шаруашылықты басқаруына тура келді. Ол бұл сындарлы кезеңнен де абыройлы шығып, 1994 жылы тәуелсіздік жылдарындағы алғашқы шақырылған Жоғарғы Кеңестің депутаты болып сайланды. Бұл ел сенімі еді. Сол сенімді ақтау жолында Қожахмет Баймаханов күні бүгінге дейін жарғақ құлағы жастыққа тимей дегендейін қызмет жасап келеді.

1997 жылы Қожахмет Мәдібайұлына үлкен сенім артылып, ол Жалағаш ауданының әкімі қызметіне тағайындалды. Аудан әкімі қызметін де дөңгелетіп ала жөнелген іскер азаматқа көп ұзамай Қызылорда қаласының әкімдігі жүктелді. Ол бұл қызметті 1999-2005 жылдар аралығында атқарды. Бес жылдан астам Қызылорда қаласының басшылығы тізгінін ұстаған Қожахмет Мәдібайұлының нағыз ұйымдастырушылық қабілеті мен іскерлігі, табандылығы осы бір аралықта жарқырап көрінді.

Қызылорда қаласының қордаланып қалған мәселелері де жетіп, артылатын.Соңғы жылдары жаңа құрылыс нысандары аз салынғандығы да байқалатын. Жел тұрса болды көшелерінде құмды құйын ойнап шыға келетін қаланы абаттандыру бірінші кезекте және де жатпай-тұрмай атқаратын іс екендігін іскер де тәжірибелі басшы бірден ұғына білді. Қызылорданың жаңа әкімі Баймаханов әуелі қаланың тар көшелерін кеңейтуді және жаяу жүргіншілер мен көлік жолдарын дұрыстауды қолға алды. Бей-берекет өсіп кеткен түрлі ағаштар мен талдардың өздерін де қырықтырып, күзеттіріп те, түзеттіріп те сәндендіріп бақты. Сол кезде қала әкімі Баймахановқа «ағаш шаштаразысы» деген ат та таңылды. Ал кей жағдайда көшелерді кеңейту үшін ағаш атаулыны кесуге де тура келетіндігі де болады. Орыс ойшылы В.Ключевскийдің «үлкен істердің алдын ала қарастырылып, жете ойластырылып толып жатқан ұсақ-түйектерден тұратындығын» айтқанын еске алар болсақ, Қожахмет Мәдібайұлының бұл ісінен үлкен жанашырлық пен іскерліктің белгісі деп таныған абзал. Қаржы тапшылығына да қарамастан, Қожакеңнің Қызылорда қаласын абаттандыру үшін жасаған, сол кезде бастаған еңбегі қазір өз жемісін беріп те келеді. Қала басқару өнерін жетік меңгерген Қожахмет Мәдібайұлының ұйымдастырушылық қабілетін ұлы ойшыл Әбунәсір Әл-Фарабидің «Қаланың шын билеушісі – қалаларды басқарғанда өзі қолданатын өнерде өзі үшін және қаланың басқа тұрғындары үшін басқару өнерінің шегі жеке мақсаты болып табылатын бақыт орнатуды өзінің талабының мақсаты және өмірлік ісі етіп қоюшы адам. Ізгі қала билеушісінің ең бақытты адам болуға тиістілігі логикалық қажеттілік болып табылады, өйткені, қала тұрғындарының бақытқа жетуіне оның өзі себепші болады», деп айтқан сөзімен де бағалауға болар еді. Иә, Қожахмет Мәдібайұлының қала басқарудағы және оның тұрғындарын игілікке кенелтудегі табыстарын осылай бағалаған да дұрыс. Халық іс жүзінде жасалынған, көпшілікке шапағатын тигізген әрекеттерді ғана танып, құрметтейді. Басқарушылық қызметтегі адам да өзінің неге тұратынын тек халықтан, оның алғысы мен ризашылығынан ғана біле алады. Ежелгі Қызылорданы абаттандыру мен көркейтудің Қожахмет Мәдібайұлы Баймаханов салып кеткен сара жолы өзінің өміршеңдігімен де, маңыздылығымен де ерекшеленетіні бар. Күні бүгінге дейін Қызылорда қаласының соңғы жылдардағы келбеті туралы сөз қозғала қалса болды, бес жыл бойы осы шаһардың мэрі болған Қожекеңнің еңбегі де үлкен бір ризашылықпен ауызға алынбай, сүйіспеншілікпен аталмай қалмайтындығын көріп те, естіп де жүрміз.

Азамат Қожахмет Баймаханов – өзі туып өскен ауылы мен ауданына да, Сырдың елі мен жеріне де адал қызмет етіп, туған халқының алдындағы перзенттік парызын бір адамдай-ақ толығымен өтеп келе жатқан қайраткердің бірі.

Әр адамның атқарған кез келген қызметі әуелі оның нәтижесімен бағаланса керек. Әсіресе, басқару ісіндегілер жұрт көңілінен шыға білсе, халық назарында жүрген мұндайлар бір қызметтен екінші бір қызметке ауысып, бара жатқандарында да қалың елі тілеулес болып, « Е, бәрекелді! Бұл жаңа қызметі де құтты болсын! Бұл қызмет те оның қолынан келеді!» деген сүйіншітерін кез келгеннің атына қарата айта бермейтіндіктері де бар. Ал халық тарапынан айтылып жатар осындай сөздерді Қожахмет Баймаханов әр қызметке жоғарылап жатқан сайын естумен келеміз. Қашан болсын өз ісін жауапты да, тиянақты, адал да атқарып келе жатқан, бүкпесіз ашық та жарқын мінезді, шындық пен сынды да орынды айтатын және онысын дәлелді етіп жеткізе білетін Қожахмет Мәдібайұлы қазірдің өзінде-ақ Сыр өңіріне ғана емес, республикаға танымал тұлғаға айналған жан.

2008 жылы Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының депутаттығына сайланған Қожахмет Мәдібайұлы алғашқы кезден бастап-ақ өзін салиқалы саясаткер және халыққа жаны жақын депутат ретінде көрсете білді. Талқылауға түскен заң жобаларын қабылдауда өзінің ұтымды дәлелдерімен, өткір сөздерімен, орынды ойларымен танылып жүр. Кез келген Заң жобасының әр бабы мен нормасына, оның айқындаушы материалдарына жіті көңіл бөледі. Дәлелденген, өзі байыбына жеткен, өмірлік тәжірибесінен өткен істерді ғана қолға алады немесе дауыс береді.

Өзінің бір әңгімесінде сенатор Қожахмет Баймаханов «Биоотын өндірісін және айналымын мемлекеттік реттеу туралы» Заң жобасына қарсы болдым. Осы заң жобасына жетекшілік жасау жөніндегі ұсыныстан да бас тартқанмын, – дегенді айтты. – Өйткені, менің бидай жөніндегі таным, түсінігім басқаша қалыптасты. Бидайды мен ас атасы нан деп қана білемін. Қарсылығым да осы түсініктен болды. Нан дегеніңіз – адамзат ұғымында киелі ас. Құранды аттап та нанды алуға болатын түсінік бала кезімізде санамызға әбден сіңгені бар. Маған астықтық дақылды отын жасау үшін пайдалану ақылға сыймайтын, тек оңай олжаға құныққандардың ойлап тапқан айласы секілді көрінді де тұрды...

Кей жағдайда Қожекеңнің үні қатқылдау да шығып, батырып айтып салары да бар. Мысалы, бюджеттің қаржысын өз әкесінің малындай жөн-жосықсыз шашатындарды сынап, атап айтқанда, Қызылорда облысындағы кейбір мектеп құрылыстарындағы жағдайды анық айтқанын, «асфальтта туып-өскендер шаруа жайын білмейді» деп айтқандары да афоризмге айналып кетті. Әйелдердің зейнет жасын ұлғайту туралы заң жобасы талқыланғанда Қожекең қатқыл айтты, бірақ шындықты айтты. «Әйелдер жалқау емес. Жоқ қой жұмыс. Ол жұмыс болмайды да. Кеше сіз айттыңыз «508 мың жұмыс орнын ашамыз деп. Елуден асқан әйелдерге жұмыс тауып береміз» деп. Қай жақтан бересіз, айналайын-ау! Жоқ қой жұмыс ауылда. 22 жылда таппаған жұмысты қалай тауып бермексің?! Мен совхоз басқарған адаммын. Білемін, оны ешкім таба алмайды. Жоқ жұмыс» деп айтқаны бүкіл елге жайылды. Халық Қожахмет Мәдібайұлын осындай табандылығы, батылдығы және шыншылдығы үшін де жақсы көреді және оны мақтан етеді.

Қожахмет Мәдібайұлының шығармашылық жұмыспен айналысатыны да бар. Қазақстан және оның халқы туралы тарихи шығармаларды сүйіп оқиды және жинап жүреді. Аңыз әңгімелерді де жақсы біледі. Өзінің оқығандарын басқаларға әңгімелеуге де шебер, мұндайда өзінің ой-пікірлерін де білдіріп отырады және онысы дәлелді де шығады. Баймахановтың Бұқарбай батыр туралы «Ертеде еңіреген бір ер өткен» және басқа да мақалаларын жұртшылықтың жылы қабылдағаны да болды. Осы арада бір атап өтерлік жайт сол, Бұқарбай батырдың 180 және 200 жылдық мерейтойларын атап өтудегі Қожахмет Баймахановтың еңбегі ұлан-ғайыр. Бұл туралы жалағаштық ардагер Қабыланбек Нұрмағанбетов 2010 жылғы 24 қараша күнгі «Сыр бойы» газетінде: «Қожахмет Баймаханов аруақты батырдың асын өткізудің әзірлігі кезінде намысты, жігерлі де жүректі ізденімпаз азамат екенін дәлелдеді. Ол аудан ауылдарында бірінші болып Бұқарбай батыр ауылына мешіт тұрғызды. Мешіт жобасын, қажетті жабдықтарының бірсыпырасын Самархан мен Бұхарадан алдырды. Ауыл көшелерін кеңейтіп, асфальтатты, су бұрқағын, жарық орнатты», – деп жазды.

Қожахмет Баймаханов өзінің бар саналы ғұмырын туған халқына адал қызмет етуге арнап келе жатыр. Кез келген істе өзіне де, өзгеге де қатал да орынды талап қоя білетін ол өз өмірінің мақсатты биігіне адал еңбегімен көтеріле білсе, адами асыл қасиеттерімен де жүрген-тұрған ортасының сыйлы төрінен де өз орнын алып жүр. Тәуелсіз еліміздің «Құрмет» орденімен және бірнеше медальдармен марапатталған сенатор Қожахмет Баймаханов аталық алпыс жастың да биігіне қалың елі алқалаған абыроймен жетіп отыр. Өз кіндігінен тараған ұл-қыздарымен, немере-жиендерімен тамырын тереңге жайған бәйтеректей болып ғұмыр кешіп келе жатқан Қожахмет Баймахановтың адами бағы әрдайым үстем бола берсін!

КӨНЕ ҚАЛАЛАР – КӨМБЕ ТАРИХ

ХАЛЫҚ ТАРИХ ТОЛҚЫНЫНДА

Тылсым сырлы Сауран

Тылсым сырын ішіне бүгіп жатқан, тарихы тереңге тартқан, кезінде талай адам бақытын тапқан көне қалалардың бірі – Сауран қаласы. Ол Қазақ КСР Министрлер Кеңесінің 1982 жылғы 26 қаңтардағы қаулысымен республикалық маңызы бар археологиялық ескерткіш ретінде есепке алынған.

Сауран қаласы Жаңақорған ауданы аумағында жатыр. Аудан орталығынан оңтүстікке қарай 60 шақырымдай жерде, Сырдарияның оң жағалауы мен темір жолдың батыс беткейінде. Өркеш-өркеш дуалдары опырыла құлағанымен, баяғы еңселі биіктігін аңғартқан ескі қаланың орны алыстан көз тартады, тарихы қызықтырады.

«Бір кезде Сауран бекінісіне Шыңғыс ханның тас атқыш қарулары, Абдолла ханның Рухади ұста жасаған «Қара бура» бу қазаны қойдай-қойдай шойын тастарын лақтырса, бүгін жоңғар басқыншыларының швед унтер офицері Ренат пен қытай шеберлері құйған болат зеңбіректерінің қорғасын оқтары жауып тұр. Сонау алыс кезеңде осы бекініске тоқпақ жалды аласа жылқы мінген Жошының қанішер жауынгерлері сұр топырақты көкке көтеріп, «гу-гулеп!» атой салса, бүгін сол жылқының тұлпар тұяқты тұқымын мінген жоңғар жауынгерлері шабуылға шықты! Бәрінің де мақсаты біреу-ақ: шаһардың күлін көкке шығарып, халқын қырмақ, ұлын – құл, қызын күң етпек!...

Зеңбірек оқтары бекініс үстіне кеп, тынбай жарылып жатыр. Сыртқа шығарар емес...

Зеңбіректер кенет тына қалды. Қабырғаға басқыштарын сүйеп үлгірген жоңғарлар, енді құмырсқадай қаптап, жоғары қарай тырмысып, көтеріле берді. Сауран қорғаншылары ғажайып ерлік көрсетті. Жауға қарсы білтелі мылтық, шоқпар, сойыл, алдаспан, алмас қылыштарымен қатар, қара тас, қазан-ошақ, қолға түскен қатты заттың бәрі жұмсалды. Бірде-бірін қамал үстіне шығармады. Қорғаншылар ерлігіне шыдай алмаған жоңғарлар қамал түбіне көптеген өліктерін қалдырып, кейін қашты. Сонда ғана барып Бұқар жырау өзіне таяу қамал шетінде, кіндік тұсына жау найзасы қадалған Науан ұстаны көрді. Жүгіріп қасына барды. Найзасын сурып алайын деп еді, сұп-сұр боп кеткен ұста оның қолын кейін итерді.

– Тимей-ақ қой, – деді даусы әзер шығып, – бәрібір өлемін... Жоңғардың құрығанда жиырмасын жайраттым білем. Әттең дүние, әңгімеңізді тегіс ести алмай кеттім... – Соны айтты да, Науан ұста сылқ етіп құлап түсті.

Жоңғарлар сол күні де, келесі күні де осы тәсілмен сан рет шабуылға шықты. Бірақ бекіністі ала алмады. Ақыры күздің қара суығы басталған кезде, Сауранды тастап, Яссыға қайтуға мәжбүр болды. Бұқар жырау да осы оқиғаға арналған «Тас қамал» атты дастанын шығарып еліне қайтты». (Ілияс Есенберлин. Алматы. «Жазушы», 1986 ж, 6-том, 376-378 беттер).

Қазақтың белгілі қаламгері Ілияс Есенберлин өзінің «Көшпенділер» атты тарихи трилогиясында Сауран қаласының ғажайып бір ерлігін осылай суреттеп жазған болатын-ды. Бұл күндері сол ежелгі Сауран қаласының орны қаншама ғасырлар бойы сабалаған жаңбырдың асты мен уілдеген желдің, борап соққан боранның өтінде мүжілгенімен, әлі де жер бетінен тыптипыл болып құрып кетпей, ел қорғаған ерлігіміздің тұмарындай боп тұрған, сонау тұмарланған ғасырлар қойнауынан сыр тартып жатқан қорған.

Сауран қаласы жайлы алғашқы деректер Х ғасырдағы араб саяхатшыларының жазбаларында кездеседі. Демек, бұл қала бұдан көп жыл бұрын, тарихшылардың айтуынша, VI ғасырда пайда болғандығын аңғартады.

Х ғасырда өмір сүрген арабтың географ-ғалымы Максиди Әл-Мутаххар Тақр жиырма екі тараудан тұратын «Дүниенің басталуы мен тарихы» деген кітап жазған. Осы еңбегінде ол: «Сауран – бірінің сыртынан бірі 7 қабат дуалмен қоршалған үлкен қала, оның ішінде күмбез, сарай, мешіт бар», – дейді. Сондай-ақ қала ішінде теңселмелі 2 мұнарасы бар ғажап медресе де болған.

Ал сол заманның тарихшысы Рузбейхан Сауран туралы: «Бұл қала керемет сұлу және шексіз көңілді, ауасы өте таза, адам жанын көңілдендіріп, сергітеді. Маңайы құлпырған бау-бақша, әртүрлі ағаштар, қаланы айналдырып биік дуалдар қоршап тұр, ешқандай жау ала алмайды. Бұл қаланың топырағы білім мен ғылымның ордасы. Халқы ерекше білімқұмар, зерек және қонақжайлық олардың табиғатына әбден сіңген», - деп көрсетеді.

Қала сол айналасындағы жерлерден 2 метрден жоғары табиғи төбенің үстіне дәлдік есеп өлшемімен шебер соғылған.

Сол заманда Қаратау етегінен аққан өзендер Сырдарияға құйып жататын. Тасқын су мен өзен суы жайылымдарға тарап, көгерісі өте мол болған. Аруаналар ұсталып, биелер байланған. Сауран қаласы қымыз бен шұбаттың кеніне айналған. Сайрам, Отырар, Сауран арқылы солтүстікке қарай Ұлы Жібек керуен жолының өтуі қаланың өркендеуіне үлкен үлес қосқан. Қала сауда орталығына айналған. Сауран базарында Қытай жібегі мен Орта Азияның асыл бұйымдарын тиеген керуендер күндіз-түні үзілмейтін болған.

Сауранның маңайында жер өңдеу мәдениеті ертеден-ақ дамыған. Егіні суармалы болған. Сыр өзенінен үлкен каналдар қазылған. Қала тұрғындарын осындағы ауыл шаруашылығы өнімдерімен қамтамасыз етіп отырған. Тіпті, сыртқа да астық сатқан.

Сауран қаласы, сонымен қатар үлкен қорғаныс орны, бекініс қамалы болды. Қаланы биік дуалдармен қоршап, ол дуалды айналдыра тереңдігі 3 метрге дейін, ені 15-20 метр келетін ор қазып су жүргізіп қойған. Қалаға екі қақпа арқылы ғана кіретін болған.

Бас қақпасы қабырғаның солтүстік-шығыс бөлігіне, екінші қақпасы оңтүстік-шығыс бөлігіне орнатылған. Ал бұдан басқа шығыс жағындағы мұнараның ішінде қалаға кіріп-шығатын құпия есігі болған. Қаланың осы екі қақпасының алдындағы ор үстіне қорған қақпасына кіретін аспалы-жиналмалы көпір орнатқан. Бұл аспалы көпір сақтық үшін түнемеге жиналып қойылады екен.

Қала тұрғындары ауыз сумен Сырдариядан тартылған жерасты құбырлары арқылы қамтамасыз етілген. Бұл құбырдың ұзындығы 7 шақырымға жеткен. Қала ішіндегі қоймаларда азық-түлік пен ауыз судың мол сақтық қоры болған. Қару-жарақ, оқ-дәрі сақталған. Қорған қабырғаларының әр жерінде және биік мұнараларында сыртқы жауларға қарсы қару қойып, оқ ататын арнайы орындар жасалған. Зерттеуші Хафиз Тыныш: «Оның мықтылығы соншалық, оның мұнарасы мен дуалын бұзу ешкімнің де ойына келмеген», – деп жазды. Сауран қаласының орны солтүстік-шығыстан оңтүстік-батысқа 800 метр, ал солтүстік-батыстан оңтүстік шығысқа 550 метрге дейін созылып жатыр. Қаланың айналасы екі жарым шақырымдық қисық төртбұрышты ормен қоршалған. Қорғанның құлап, шөккен қазіргі қалдықтары биіктігінің өзі 3 метрден 6 метрге дейін жетеді.

Зерттеуші-ғалым В.М.Флоринский 1888 жылғы зерттеуінде Сауран мұнаралары жайлы көзбен көргенін былай деп жазды: «Сауран мұнарасының аман қалған бөлігінің биіктігі 7 сажын (яғни, 15 метрдей – А.С.), оның жанында 16 фут (яғни, 500 метрдей) қашықтықта 1867 жылғы көктемде қираған мұрана тұр. Бүтін қалған мұнараның табанында төбені қазған кезде оның қазіргі үстінен іргетасына дейін толық сажын (яғни, 2 метр 13 сантиметр) болып шықты. Мұнаралар күйдірілген кірпіштен тұрғызылған, түрі тізбектелген тәріздес, айналмалы түрде жақсы салынған ішкі сатысынан ең жоғарғы жағына дейінгі диаметрі 6 аршын (яғни, 4 метр 26 сантиметр). Мұнараларының бірінің түп жағы алтын жалатылған көгілдір әшекейлермен безендірілген. Бұл құрылыстың ішіне кіру үшін бір жағынан табанына бір жарым сажын (яғни, 3 метр 20 сантиметрдей) биіктіктен бұранда тәрізді басқышқа (айналмалы сатыға) кішкене төрт бұрышты саңлау (тар есік) жасалған. Басқыш жарықты қабырғаларда жасалынған кішкене төрт бұрышты терезелерден алады».

Мұндай мәліметтерді белгілі шығыстанушы-ғалым, жиһанкез П.И.Пашино «1886 жылғы Түркістан өлкесі – Жолжазбалар» атты кітабында да келтірді. Демек, бұл зерттеушілердің жазғандарына қарағанда, Сауран кезінде сұлу қала болған.

Осы жерде айта кетуді жөн көріп отырмын, Қазақстанның халық жазушылары, қазақ поэзиясының майталмандары Хамит Ерғалиев пен Қуандық Шаңғытбаев шығармашылық сапармен 1970 жылдың жазында Жаңақорған ауданына келген болатын-ды. Біраз жерлерде өткізілген қызықты кездесулерден соң, екі ақынның өтініші бойынша ежелгі Сауран қаласының орнына алып бардым. Қираған қаланың үйінділерін араладық. Қай жер болса, сол жерде әсем көгілдір түсті қыш сынықтары шашылып жатыр. Солардың біразын теріп алып, құлап мүжілген дуалдың үстіне шығып отырғанымызда, Сауран жайлы тарихи әңгімеден соң ақын Қуандық Шаңғытбаев:

– Хам-аға, сіз не ойлайсыз? – деді Хамитқа бұрылып. – Мен білсем, осы Сауран қаласы қорғанының сыртын мынау әсем көгілдір кірпіштермен қаптаған. Олай дейтінім, қорған құлаған-қираған кезде осы көгілдір кірпіштер жер бетіне шашылып қалған. Ал бұл егер қаланың, үйлердің ішіндегі бұйымдар болса, солармен бірге жердің астына көміліп қалған болар еді. Бұл ойыма қалай қарайсыз, Хам-аға? – деді.

– Мүмкін, – деді Хамит Ерғалиев көзін Сауран қорғандарына тастап.

Иә, ақын Қуандық Шаңғытбаевтың айтқан бұл болжамы да жобаға келетін сияқты. Бәлкім, солай да болар.

Сауран жерінің топырағы қатты, тозаңды, жабысқақ келеді. Сондықтан құрылысқа өте қажет материал болып табылады.

XIV ғасырдың аяғында атақты Ақсақ Темір Түркістан қаласындағы Қожа Ахмет Иассауи зиратының басына алғашқы қышын өз қолымен қалап, сәулетті ғимарат (мавзолей) салдырды. Осы ғимаратқа Сауран топырағынан күйдірілген қыш дайындалады. Дайындалған қышты көлікпен тасытпай, Саураннан 30 шақырым жердегі Түркістанға дейін 40 мың құлды қатар тұрғызып, қышты бірінің қолынан біріне бергіздіріп жеткізген екен.

Сауран қаласы да Сыр бойының өзге қалалары секілді талай аласапыран заманды басынан кешірді. Алғашқыда бұл өлкені қаңлы тайпалары биледі. Одан кейін Сауран қаласы біраз уақыт Оғыз мемлекетінің құрамында болды. XII ғасырда қыпшақ мемлекетінің ірі саяси және мәдени орталықтарының біріне айналды.

Тарихта Сыр бойындағы қалаларды 1219-1220 жылдары Шыңғыс ханның жаулап алғаны белгілі. Осы шапқыншылықта Сауран қаласы да зардап шегеді, қирайды. Ал XIII ғасырдың екінші жартысынан бастап Сауран қаласы қайтадан көркейіп, дами бастайды. Алтын Орда заманында Сауран соның құрамында болады. Кейін Орталық және Оңтүстік Қазақстан жерінде Ақ Орданың құрылуына байланысты қала Ақ Орда құрамына енеді. XIII-XIV ғасырларда Сауран қаласы Ақ Орданың астанасы болды. Мұнда Сасы-Бұқа (1309-1320 ж.ж.) хандық құрған. Ал Сасы-Бұқа болса, ол Шыңғыс ханның үлкен ұлы Жошының баласы Бату ханның бауыры Орда-Ежен ханның шөбересі.

Сасы-Бұқа хан қайтыс болған соң орнына ұлы Эрзен таққа отырған. Ол да кезінде зәулім ғимараттар салдырып, қаланы көркейте түскен. Осы жерде айта кетсек, артық болмас, ежелгі Сауран қаласының түбінде Қаптағай батырдың да қабірі жатыр. XVI ғасырдың басында Найманның батыры Қаптағай Қасым хан әскерінің қолбасшысы болған. Оның есімі «Ақтабан шұбырынды, Алқакөл сұламаға» дейін Найман ұлысының ұраны болған.

XIV ғасырдың екінші жартысында, атақты Ақсақ Темір заманында, Сауран қаласы тағы да талай тайталастың куәсі болады. Қырғын соғыстарды басынан өткізеді. Бұл өлкенің халқы да аз күйзеліске ұшырамайды.

Осы кездері Ақ Орданың ханы Орыс ханнан қашып, өзіне паналап келген Тоқтамысты Ақсақ Темір пайдаланғысы келеді. Оның ойы сол арқылы Алтын Орданы алмақ болады. Сөйтіп, Ақсақ Темір Ақ Ордаға жорық жасап, 1376 жылы Тоқтамысты Сығанаққа хан етіп отырғызады. Сауранды қарамағына береді. Үш жылдан кейін Тоқтамыс Алтын Орданы басып алып, хан тағына отырады. Бірақ бұл қуаныш көп жылға бармайды. Ақырында Ақсақ Темір мен Тоқтамыстың өздерінің арасында шиеленіс туып, бір-бірімен соғысып, Тоқтамыстың жеңілуімен аяқталады. Сауран қаласы Ақсақ Темірдің қол астына өтеді.

Қылышынан қаны тамған Орта Азия әміршісі Ақсақ Темір Сауран қаласын 1405 жылы Қытайға шабуыл жасау үшін 800 мың қол жинап, әскерлерге соғыс өнерін үйрететін және қару-жарақ сақтайтын үлкен қорғаныс қамалына айналдырды. Бірақ Ақсақ Темірдің сол жылғы ақпанда Отырар қаласындағы мешітте намаз үстінде жүрек талмасынан кенеттен қайтыс болуы оның Қытайға жорығының аяқсыз қалуына әкеліп соқтырды.

Сауран Жәнібектен кейінгі қазақ хандары Бұрындық, Қасым, Хақназар, тағы басқалары тұсында шапқыншылықтың салдарынан біресе өзбек, біресе қазақ хандарының қол астында болып отырған.

Сауран Түркістан, Сығанақ қалалары секілді қазақ хандығының құрамына біржолата 1598 жылдан бастап қараған, Түркістан Қазақ хандығының астанасы саналып, ал Сауран мен Сығанақ қалалары әкімшілік орталықтары болып қалады. Сауран қаласы XVIII ғасырларда жоңғарлардың шапқыншылығына ұшырады. Одан кейін Қоқан хандығының езгісіне де түсті. Осыдан бастап қаланың құлдырау дәуірі басталады. Осындай аласапыран заманның бірінде халық қаланы қимай, Сауранды екі айналып еңіреп барып кеткен екен. Содан «Сауран айналған» деген сөз қалған. XIX ғасырдың ортасында қала біржолата күйрейді.

Тарих сахнасында қалған Сауран қаласы – талай сұрапыл шайқастар мен оқиғалардың куәсі болған мекен. Соның бірі – 1480 жылы Сауран мен Яссының (қазіргі Түркістан қаласы – А.С.) ортасындағы кең жазық далада Сауран қаласын басып алу үшін Жәнібек хан қалың қолмен Мұхаммед-Шайбанидің (1468 жылы қайтыс болған Әбілхайыр ханның ұрпағы) әскерімен айқасқа түседі. Қапылыста Жәнібек хан мен батыр Саян Мұхаммед-Шайбани мен Ақсофы батырдың қоршауына түсіп қалады. Бетпе-бет келіп қалған осы шайқаста Ақсофы батырдың қос қолдап ұрған шоқпарының салмағынан Жәнібек ханның омыртқасы үзіліп, ат-матымен жер құшып омақаса құлайды. Хан денесін батыр Саян жау тобынан әзер алып шығып кеткендігі жайлы да жазылған деректер бар.

Сондай-ақ бұл қалада тәжіктің ақын-жазушысы Зайнаддин-Васифи 1514-1515 жылдары тұрып, Сауран жөніндегі мемуарын жазды. Ол осы мемуарында шынжырмен қосақталған теңселмелі қос мұнара мен жер асты суларын пайдалану тәсілдерін таңғала әңгімелеген.

Қазіргі кезде Сауран қаласының құлаған қабырғалары мен мұнара белгілері, қорған ішінде уатылған қыш сынықтары шашылып жатыр.

Қорған ішіндегі үйінді төбелерді басып жатқан топ-топ жусан мен шағыр, молтық өскен жыңғыл бастары соққан желмен ыңырси ызыңдап, өткен замандардан сыр шертіп, мұңын шағып тұрғандай.

«Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы аясында бұл күндері Әлкей Марғұлан атындағы Археология институтының Оңтүстік Қазақстан кешенді археологиялық экспедициясы (жетекшісі тарих ғылымдарының докторы, профессор Карл Байпақов) көне Сауран қаласын түбегейлі зерттеу мақсатында кең көлемдегі қазба жұмыстарын тиянақты жүргізуде. Қазба барысында тарихи маңызы бар күйдірілген кірпіштен салынған мешіт, ғимараттар секілді нысандардың орны ашылуда. Қорғанның бір жақ шетінің біршама жерлері қалпына келтірілуде.

Адырбек СОПЫБЕКОВ,
Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі,
Қазақстанның Құрметті журналисі.

● САДЫҚБЕК САПАРБЕКОВТЫҢ ТУҒАНЫНА – 110 ЖЫЛ

Елін сүйген ер еді

Садықбек Сапарбеков 1933 жылдың қазанында Сырдария облысы Қызылорда аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы болып сайланады. Бұл кезең И.Голощекиннің Қазақстаннан біржола аласталып, оның орнына Л.Мирзоянның Қазақ Өлкелік партия комитетінің бірінші хатшысы болып сайланған уақыты болатын. Жаңа басшының билікке келуі кадр саясатындағы өзгерістермен басталды. Голощекиннің өзімбілермендік ұрдажық саясатымен С.Қожанов Мәскеуге оқуға, С.Садуақасов Ташкенттке Қазақ ағарту институтына директорлыққа, Н.Нұрмақов Орталық басқару аппаратына сыпайы түрде «шығарып салынған» болса, Ж.Мыңбаев, Ы.Мұстамбаев және басқа көптеген ұлт коммунистері бір қызметтен екінші қызметке «сырғып» отырды.

Садықбектің Қызылорда аудандық партия комитетінде қолға алған ең басты жұмысының бірі – аудандық партия ұйымының кезекті конференциясына дайындық жұмыстары болды. Республика бойынша өтуі тиіс аудандық, облыстық конференцияларда Голощекин тұсында орын алған саяси, әлеуметтік сорақылықтарға партиялық баға беру және қалыптасқан ауыр жағдайдан шығудың шараларын белгілеу болатын. Бұл әрекетті партиялық билік өзі жол берген қателіктерді мойнына алды деп бағаласақ қателескен болар едік. Бұл жердегі мәселе Голощекиннің ауыл шаруашылығын ұжымдастыруда жол берген асыра сілтеулерін жаңа түрпатты партия қайраткер Л.Мирзоянның түзетуіне қатысты. Жалпы, партияның ұстанған бағыты мен саясаты емес, осы саясатты іске асырған жеке тұлғаның кемшілігі сыналуы тиіс болатын.

Қызылорда аудандық партия конференциясы 1933 жылы 20-21 желтоқсанында өтті. Конференцияға Өлкелік Комитеттен Ілияс Қабылов, Обкомнан Ризаев арнайы келіп қатысады. Қызылорда өңірлік мемлекеттік архивінде бұл конференцияның стенограммасы сақталмаған. Қолға іліккен құжаттардан Голощекиннің қызметіне жалпылама ғана сын айтылғандығын көреміз. Осы конференциядағы қорытынды сөзінде С.Сапарбеков Өлкелік және облыстық партия комитетінің қызметіне сын айта келіп, «1929 жылы Қазақстан үшін ауыл шаруашылығын жаппай ұжымдастыру жылы болды, бірақ осы жыл ірі саяси қателіктерге жол берген жыл болды. Өлкелік комитеттің бұрынғы хатшысы сынды көтермейтін, ол Қазақстанның ұлттық және экономикалық ерекшеліктерін ескермеді және қателік тереңдей берді» деп, 1931 жылдың бас кезінде облыс бойынша шаруашылықтардың азайып кеткендігін айтады.

Уездік, болыстық бөліністер жойылғаннан кейінгі территориялық-әкімшілік бөліністерде бұрынғы болыстық атқару кеңесінің орнына ауылдық кеңестер жүйесі енгізілген. Қызылорда ауданындағы ауылдық кеңестер рет санымен белгіленіп келген. Елеулі қиыншылықтар туғызған түйткілді мәселе аупарткомның 22 наурыз 1934 жылғы бюро мәжілісінде арнайы талқыланып, ауданға қарасты рет санымен белгіленген 20 ауылдық кеңестердің аты тарихи атаулармен алмастырылды. С.Сапарбеков өзі бастамашыл болған бұл қайта ат беруде Октябрь, Сталин, Интернационал, Бірінші майдан өзгесі Тартоғай, Айдарлыкөл, Шіркейлі, Бірқазан, Ақтоған, Сұлутөбе, Қызылжарма сияқты тарихи жер-су атаулары болатын. Садықбектің сол кездегі жер-су атауларын саясиландыру үрдісінің ығында кетпей, әкімшілік атаулардың ұлттық мазмұнын сақтап қалуы оның күрделі көзқарасы мен өмірлік ұстанымдарының бір қырын танытатындай. Айтпақшы, осы атаулардың көпшілігі қазіргі күнге дейін өзгеріссіз сақталып келгенін, келер жылы осы атаулардың қалыптасқанына да 80 жыл толатындығын еске сала кеткен де орынды болар.

1931-1932 жылғы ашаршылықтың ауыр зардабын бастан кешірген Сыр өңірінде егіншілікті дамытуға деген бетбұрыс 1933 жылы басталды. Бұл бетбұрыс 1929-1932 жылдары жалаң ұрандармен құрылып, жалаңаш құлшыныспен жұмыс істеп жатқан колхоздардың экономикалық қуатын арттыруға бағытталды. Ең бастысы, колхоздарға мемлекет тарапынан қаржылай, материалдық және техникалық көмек көрсетіле бастады.

Қызылорда аудандық партия комитетіндегі қызметінде осы міндеттерді іске асыруды қолға алған С.Сапарбеков мәселені тыңғылықты зерттеді. Оның ауыл шаруашылығын дамытуға қатысты өз ой-тұжырымдарын бюро мәжілістерінде, актив жиналыстарында ортаға салып, ауыл шаруашылығын өндірістік негізде дамытудың бірден-бір жолы егістік жерлерді суландыру деген тоқтамға келеді. 1933 жылы 16 қарашасында өткен бюро мәжілісінде аудандағы күріш орағының қорытындылары және мемлекетке астық тапсыру мәселесі арнайы қаралып, жоспардың орындалмау себептеріне талдау жасалған. Күріш алқаптарының аздығы, суландыру жүйелерінің тозығы жеткендігі көзге ұрып тұр еді. Мәселенің шешімі суландыру жүйелерін жаңалау, жаңадан арықтар қазып, жаңа егіс алқаптарын игеру екендігі айқын. Осы мақсатта бюрода «Төрегелді сай» арығын қазу, онда жұмыс істейтіндерді азық-түлікпен қамтамасыз ету үшін аудандық атқару комитетіне 24 мың рубль қаржы босату туралы шешім қабылданады.

С.Сапарбековтің Қызылордада атқарған жұмыстарының бір бағыты егін шаруашылығын дамыту болды. 1934 жылдың 10 ақпанында бюро мәжілісінде егіс дақылдарының жалпы көлемі 4243 мың га болып бекітілген.

Голощекиннің кезінде ет және астық салығы күштеу арқылы жиналса, жаңа бағытқа сай колхоздардың және шаруашылықтардың қолындағы артық астық өндіріс тауарларына айырбастау арқылы жинала бастады. 1934 жылы облыстық партия комитеті Қызылорда ауданына колхоз секторынан жоспардан тыс 2 мың тонна астық сатып алуды тапсырады. С.Сапарбековтің ұсынысымен тұтынушылар одағы және СелПО дүкендері бойынша сатылған астықтың үш есе бағасы көлемінде өндіріс тауарларын босату шаралары белгіленеді.

С.Сапарбековтің Қызылорда аудандық партия комитетінің хатшысы қызметінде атқарған жұмыс бағыттарының бірі егістік жерлерді суландыру болатын. Оның басшылығымен ауданда Мирзоян, Сталин, Торанғылсай, Шайырқожа, Бірқазан, Қосшыңырау, Қарабөгет, Қызылжарма, Ақарық және т.б. ирригациялық жүйелер – арықтар мен каналдар, тоғандар мен бөгеттер салынды. Соның барысында ауданда мыңдаған гектар жер суландырылып, жаңа егістік жерлер игерілді.

Аудандық партия комитеті басшылығында С.Сапарбековтің баса назар аударған мәселелерінің бірі – ауыл шаруашылығын механикаландыру болды. Машина-трактор станцияларын ұйымдастыру сол кезенде ауыл шаруашылығынан қол еңбегін ығыстырып, еңбек өнімділігін арттыру, егіс көлемін молайтудың бірден-бір жолы еді. Сол кезеңде Қызылорда ауданында бір ғана Сұлутөбе МТС-і болса, оның қарамағында 1933 жылдың желтоқсанында әртүрлі маркалы барлығы 30 трактор болған.

Қызылорда қаласының жанынан саяжайлардың қалыптаса бастауын С.Сапарбековтің есімімен байланыстыруға болады. 1934 жылдың көктемінде Қызылорда теміржол желісінің жұмысшыларына қала іргесінен жер телімін бөлу қажеттігін сезінген қала басшысы "Жанама" арығы бойынан жер бөлдіртеді.

Қызылорда қаласындағы саябақ пен стадионды жандандыру мәселесі де назардан тыс қалмады. Осы мәселені талқылаған бюро мәжілісінде С.Сапарбеков қалалық бақ пен стадионды тұрғындардың жазғы мәдени демалысын ұйымдастыру үшін кәсіподақ ұжымдарының қарауына беріп, аталған мәдени мекемелердің 1 мамырда ашылуын тапсырған екен.

С.Сапарбеков Қызылорда аудандық партия комитетінде толық 2 жыл қызмет істеді. 1935 жылы 10 қазанда өткен аудандық партия комитетінің бюро мәжілісіне соңғы рет төрағалық жасады. Осы бюро мәжілісінің шешімі бойынша БК(б)П Өлкелік Комитетінің қарауына шақырылуына байланысты С.Сапарбеков аудандық партия комитетінің хатшылығынан босатылып, оның орнына қызметке Төлегенов бекітілді.

Садықбек туған елі үшін аз еңбек сіңірген жоқ. Әйтсе де, оның туған жері Сыр бойындағы қызметі ел тағдырындағы ең бір қиын кезеңге тап келді. Ел басына түскен осы қиындықты жеңуге көптің басын қосып, болашақтағы бақуатты тұрмыстың, беркелі өмірдің іргетасын қалауға басшылық жасады. Ашаршылық пен ауа көшуден берекесі кеткен елді ұйыстырып, шаруашылығы мен әлеуметтік өмірін жаңа арнаға салу – үлкен қажыр-қайратты керек еткені өз алдына, осындай жанкешті еңбекке жегілу үшін сол халыққа деген ыстық ықылас та керек еді. Елін сүйген қайраткер ондай сезімнен кенде емес болатын.

... ҚК(б)П Батыс Қазақстан облыстық комитетінің 1937 жылғы 23 қазан күнгі бюро мәжілісінде С.Сапарбековті қызметтен босатып, Орталық комитеттің қарауына жіберу туралы шешім қабылданған.

Батыс Қазақстан облыстық партия комитетінің бірінші хатшысы Садықбек Сапарбековті айыптауға байланысты мәжіліс хаттамалары мен баспасөзде жарияланған мақалаларға талдау жасағанда оған тағылған ең басты айып І.Құрамысовты әшкерелеу жұмысына партиялық басшылық жасамады, халық жауларына қатысты саяси қырағылық танытпады дегенге келіп саяды. НКВД органдарының қолында оның ұлтшылдыққа қатыстылығын айғақтайтын дәлел-дәйек болмағандықтан, екінші жағынан обкомның бірінші хатшысы Орталық Комитеттің номенклатуралық тізімінде болғандықтан да оны Орал қаласында бірден тұтқынға алмай, саяси қуғын-сүргіннің ошағына айналған Орталық Комитеттің қарауына жіберді.

Алматыға келген С.Сапарбеков «Кеңестер үйі» қонақ үйіне орналасқан. Ол 1937 жылғы 18 қарашада осы қонақ үйде тұтқынға алынып, КСРО Жоғарғы Соты Әскери коллегиясының 28 ақпан 1938 жылғы үкімімен ату жазасына кесілді.

С.Сапарбековтің ісі КСРО Жоғарғы Соты Әскери коллегиясының сотында қаралуына И.Сталиннің, В.Молотовтың, Л.Кагановичтің өздері келісім беріп қол қойған!!! Әрине, жалғыз өзіне емес. 3 қаңтар 1938 жылы КСРО Ішкі Істер Халкомы Мемлекеттік қауіпсіздік Бас басқармасы 8-бөлімінің бастығы, мемлекеттік қауіпсіздіктің аға майоры Цесарскийдің биліктің ең жоғары инстанциясына ұсынған тізімінде Алматы облысы бойынша 38, Шығыс Қазақстан облысы бойынша 8, Алматы Түркістан-Сібір темір жолы бөлімі бойынша 71 қайраткердің аты-жөні келтірілген. Осы тізім бойынша С.Сапарбековпен бірге Сәкен Сейфуллин, Қайсар Тәштитов, Сейітқали Меңдешов, Мұқаш Орымбаев, Қазмұхамбет Күлетов, Ізмұхан Құрамысов, Нарзулла Рүстемов, Мұхтар Саматов, Сейітбек Кенбаев сияқты үзеңгілес, идеялас жолдастары да бар еді.

Республикалық «Әділет» қоғамының тікелей араласуымен Алматы қаласының жанындағы Жаңалық ауылына жақын жерден аты жоқ жаппай жерлеу орны анықталды. Құқықтық құрылымдардың араласуымен зиратқа қазба жұмысы жүргізіліп, мүрделерге сот-медициналық сараптама жасалды. Нәтижесінде прокуратураның «Жаңалық – 1937-1938 жылдары атылғандарды жерлеген орын» деген қорытындысы дүниеге келді. Алматыдағы НКВД ғимаратының жертөлесінде атылған 3,5 мың адамның мүрдесі құпия түрде осында жерленген екен. 1938 жылы С.Сапарбеков те өзімен бірге атылғандармен осы аты жоқ зираттан мәңгілікке орын тепті.

1937-1938 жылдары еліміздің халық шаруашылығы салалары барлық көрсеткіштер бойынша кері кеткен кезең болды. Ел тізгінін ұстаған партиялық-мемлекеттік номенклатураның халықтың игілігіне жұмсалатын қажыр-қайратын саяси қуғын-сүргіннің толқыны жұтып қойды. Үлкен облысты басқарған С.Сапарбеков те өңірді дамытуда ойға алған жұмыстарын іске асырып үлгермеді. Күш-қуаты кемеліне келген кезінде бойдағы бар қайратын ел игілігіне жұмсай алмау тұтас бір буынның қасіретіне айналды.

Осындай қасіреттен ел рухын жанитын қасиет іздеуіміз керек-ау. Тарихтың сабағы деген осы болса керек!

Хазретәлі ТҰРСЫН,
тарих ғылымдарының докторы,
Қожа Ахмет Ясауи атындағы
халықаралық қазақ-түрік университеті
«Қазақстан тарихы» кафедрасының
профессоры.
Түркістан қаласы.

МӘЖБҮРЛІ ТҮРДЕ ЕСЕПТЕН ШЫҒАРЫЛАТЫН ЖЕКЕ КӘСІПКЕРЛЕРДІҢ ТІЗІМІ

454	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010526716	Гудратов Махмуд Кадырович	320313300335
455	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330413257935	ДАВРУШЕВ МУСТАФА ДАУДОВИЧ	8,00402E+11
456	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018846625	ДАЙРХАНОВ ЖАМБЫЛ НУРХАНОВИЧ	640318301515
457	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330510183946	ДАЛДАБАЕВА АЙГУЛЬ УМИРТАЕВНА	5,30224E+11
458	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010470145	ДАНИЯРОВА АКШАГУЛЬ САПАРБАЕВНА	450510401535
459	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330120267027	ДАНЫШПАН САЯ ДАНЫШПАНҚЫЗЫ	8,70116E+11
460	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330413290332	ДАРИБАЕВ АБИЗАДИН МАУТАЙУЛЫ	нет
461	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018957572	ДАРИБАЕВ БАУЫРЖАН ПЕРНЕБЕКОВИЧ	811209300911
462	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018964333	Дарибаев Еркинбек	700209301467
463	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010752465	ДАРИМБАЕВ БОЛАТ КУРМАНГАЛИЕВИЧ	551007300381
464	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017990502	Даримбетов Ихлас Балташулы	591011300846
465	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017930025	ДАРМЕНОВ МУХАМЕТ	500505399039
466	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012085996	ДАРМЕНОВА МИРА БОЛАТБЕКОВНА	6,51127E+11
467	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018883157	ДАУЛБАЕВ САГАТБАЙ АЙТЖАНОВИЧ	630410302918
468	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018835938	ДАУЛЕТБАЕВ БЕРЛИБЕК МАКУМОВИЧ	740128301523
469	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012114168	ДАУЛЕТОВ ТАЛГАТ САБИТОВИЧ	6,80304E+11
470	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012071237	ДАУТОВ НУРЛАН АБИЛЬКАКОВИЧ	5,91029E+11
471	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017929001	ДЕМЕСИНОВ МАРАТБЕК АУБАКИРОВИЧ	590222302074
472	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010580127	ДЖАКУПОВ БАЗАРБАЙ КЕРИМКУЛОВИЧ	620917302209
473	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012455846	ДЖАЛГАСБАЕВА КАМАР ТЕНЕЛБАЕВНА	7,80212E+11
474	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010694651	ДЖАЛИМБЕТОВ ЗИНАДУЛЛА БАЛТЫБАЕВИЧ	560316301715
475	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017946802	ДЖАРМАХАНОВА САЛТАНАТ РЫСПАЕВНА	800321401671
476	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012289848	ДЖИДЕБАЕВ АЙТБАЙ	5,90414E+11
477	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017979710	ДЖИЛКАМАНОВ СЕРИКБЕК ПАКРАТДИНОВИЧ	601006300724
478	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012470465	ДЖОЛДЫБАЕВ МЭЛИС БЕЙСЕНБАЕВИЧ	5,50705E+11
479	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018836078	ДЖУМАГАНБЕТОВ ЖАРКЫН ЕРГАЛИЕВИЧ	740320301646
480	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010648251	ДЖУНЕРБАЕВ БАХИТ АБУОВИЧ	600110303286
481	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010065132	ДЖУНУСБАЕВА СВЕТЛАНА ДЖУМАБАЕВНА	4,41113E+11
482	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017909456	ДЖУНУСОВА БИБАЙША ЕЛЕМЕСОВНА	570513401813
483	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017981173	ДЖУНУСОВА ГУЛЬНАЗ НУРМАГАМБЕТОВНА	620616401578
484	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018941288	ДЖУРАЕВ БАХЫТБЕК АЛТЫНБЕКОВИЧ	821115302005
485	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017953409	ДЖУРКАБАЕВ АЛМАТ НУРАЛИЕВИЧ	651112301470
486	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012087123	ДИЛДАБАЕВ АРАЛБАЙ	3,90913E+11
487	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017963582	ДИЛЬДАБАЕВ САМАТ НУРТАСОВИЧ	821026300937
488	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010607716	ДИНАЕВ ЕРАЛЫ	501216301004
489	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010768221	ДИНБАЕВ ЕРКЕШБАЙ МУСЛИМОВИЧ	580217302283
490	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017992905	ДИХАНБАЕВ НУРЛАН КАЛДАНБЕКОВИЧ	760917301704
491	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010773182	ДИХАНБАЕВ СЕРИКБАЙ ТУЛЕУОВИЧ	601027301915
492	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010347419	ДІЛМАҒАМБЕТ БІРЖАН	6,11012E+11
493	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018024183	ДЛИМБЕТОВА АЙГУЛЬ ЖЕТКЕРГЕНОВНА	810830400840
494	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018956563	ДОГАРОВА БАХИТКУЛ СЕИТХАНОВНА	660919402550
495	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330120025656	Досаев Айдар Ахашович	6,6043E+11
496	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012245417	ДОСАЕВ СЕЙТКЕРЕЙ СЕЙТБЕКОВИЧ	7,20609E+11
497	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017845049	ДОСАНҰЛЫ ӘДІЛ	4,40809E+11
498	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010464272	ДОСБАЕВ НУРЛЫБЕК АХМЕТЖАНОВИЧ	640605301228
499	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010226277	ДОСЖАНОВ КАБЫЛ	5,21002E+11
500	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010579981	ДОСЖАНОВ РУСТЕМ НАЗАРОВИЧ	710523302982
501	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012487243	ДОСЖАНОВА ГАЛИЯ АЛИБЕКОВНА	7,81002E+11
502	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012285603	ДОСИМОВ КАНАТ САЗАНБАЕВИЧ	7,70121E+11
503	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010603262	ДОСМАГАМБЕТОВ ЖАНБЫРБАЙ	430521300319
504	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010397338	ДОСМАГАНБЕТОВ ЖАНДИЛДА	6,70811E+11
505	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017909764	ДОСМАИЛОВ ЕРБОЛ ДОСЫМБЕКОВИЧ	761129300071
506	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010121038	ДОСМАИЛОВА ЗАМИРА ПАПАЕВНА	690614402092
507	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010369233	ДОСМАИЛОВА САЛТАНАТ	7,70921E+11
508	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010588538	ДОСМАМБЕТОВА ШОЛПАН БАЙНИЯЗОВНА	590119402754
509	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017979048	ДОСМУРАТОВА АСЕЛЬ САГАТАЛИЕВНА	830416400171
510	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010780526	ДОСОВ КАЛЫБЕК УМИРЗАКОВИЧ	531017301350
511	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017956227	ДОСПОЛОВ МУРАТБЕК ИМАНГАЛИЕВИЧ	711214301240
512	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012242819	ДОСТАЕВА ГАЛИНА САЙМОВНА	7,01119E+11
513	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012214220	Досымбаева Бактыгуль Кыдырхайровна	6,61208E+11
514	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012310465	ДУАНБАЕВ АЙТМАГАМБЕТ КАЛИЕВИЧ	5,70501E+11
515	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018849993	ДУБОВОЙ СЕРГЕЙ ИВАНОВИЧ	540318302176
516	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018879357	ДУЙСЕБАЕВА ЗЕЙНЕП КАЛДЫБАЕВНА	420606401482
517	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010632706	ДУЙСЕМБАЕВА КУЛАЙ	430113400496
518	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330420355504	ДУЙСЕНБАЕВА НУРСУЛУ СЕЙЛХАНОВНА	7,40829E+11
519	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010453497	ДУЛАТОВ ТӨЛЕГЕН ЕСЕНҰЛЫ	530102304097
520	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010522108	Дулыбаев Алиакбар	540320302642
521	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018967052	ДУРДИКУЛИЕВ ТАХИР БАБАКУЛИЕВИЧ	720422303366
522	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010574716	ДУСЕМБАЕВ ЖАНАБИЛЬ МАЛИКОВИЧ	680926301230
523	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018895854	Дүйсенбаев Қанат Нұрқамалұлы	761009303033
524	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010179656	ДҮЙСЕНБЕК ӘБУБӘКІР	5,90125E+11
525	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010590949	ДЭМИР ВИТАЛИЙ КОНСТАНТИНОВИЧ	600420303152
526	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010149764	ДЮСЕКЕНОВ АБАЙ	5,50225E+11
527	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010449501	ДЮСЕМБАЕВ АСЫЛБЕК СЕЙТБЕКОВИЧ	610622301929
528	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010603977	ДЮСЕНАЕВА КАРИПА КАПАРОВНА	511109401412
529	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012158588	ЕГАЙ АЛЕКСАНДР ДМИТРИЕВИЧ	7,20424E+11
530	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012136730	ЕГЕМБЕРГЕНОВА АМАНКУЛЬ КЕНЕСОВНА	7,00611E+11
531	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017849503	ЕГЕНБАЕВА АЙНУР ДАУЛЕТОВНА	500811400466
532	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018941125	ЕГИЗБАЕВ ЕРБОЛАТ ЖОЛДАСОВИЧ	820819302047
533	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330710081714	ЕГИЗБАЕВ ЕРЛАН ЖОЛДАСОВИЧ	6,9061E+11
534	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010462122	ЕГИЗБАЕВ КУМИСБЕК ЖАРИЛКАСИНОВИЧ	640604302032
535	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018944130	ЕГИЗБАЕВ НУРЛАН ЖОЛДАСОВИЧ	670221301424
536	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012468408	ЕЛЕМЕСОВА АНАРКУЛЬ МАРАТОВНА	7,2022E+11
537	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017835272	ЕЛЕУКЕЕВ АЛИМЖАН БЕКУЕВИЧ	6,50407E+11
538	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012214406	ЕЛЕУОВА ЛАТИФА КАДРИЯЕВНА	6,90124E+11
539	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010603691	ЕЛЕУСИЗОВ РАХЫМЖАН УСЕНОВИЧ	781210300312
540	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010327590	Елубаев Талгат	6,7122E+11
541	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330510032813	ЕЛШИБЕКОВ ГАНИ ЕСЕНГЕЛДИЕВИЧ	6,81014E+11
542	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012067576	ЕМБЕРГЕНОВ СЕЙТАСАН НУГМАНОВИЧ	6,60311E+11
543	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010743301	ЕНСЕГЕНОВ ЖАРБУЛАТ	370101322580
544	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017901669	ЕНСЕПОВА ГУЛЬНАР	720612401180
545	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018927581	ЕРАЛИНА АЙМАН НУРЖАНОВНА	740803400799
546	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012298616	ЕРӘЛІҚЫЗЫ РОЗА	7,80804E+11
547	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330120479353	ЕРГАЛИЕВ АЛИБЕК БАХЫТБЕКОВИЧ	8,41127E+11
548	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012066881	ЕРГАЛИЕВ БАКЫТЖАН АЛМАГАМБЕТОВИЧ	7,30223E+11
549	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012257586	ЕРГАЛИЕВА АИДА ЖУМАГАЛИЕВНА	7,70427E+11
550	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010648185	ЕРГАЛИЕВА НУРКУЛ БЕКХОЖАЕВНА	740309400872
551	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010370072	ЕРГЕШБАЕВ АБДИКАДИР	5,60811E+11
552	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018003983	ЕРГЕШЕВ ЭДУАРД ЕРКЕМБЕКОВИЧ	730703301923
553	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018896687	ЕРГЕШЕВА БОТАГОЗ УРАЗБЕКОВНА	680323402584
554	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012070888	ЕРДЕНОВ БУЛАТ УТЕПБЕРГЕНОВИЧ	6,30921E+11
555	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012147549	ЕРДЕНОВ КАЙРАТ МАКСУТОВИЧ	7,00629E+11
556	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017899288	ЕРДУЛДАЕВА КУНАЙ ЗИНУЛЛАЕВНА	590210403192
557	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010034825	ЕРЕЖЕПОВ МУРЗАХМЕТ	5,00701E+11
558	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017836677	ЕРЖАНОВ МАДИ	5,40725E+11
559	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012452291	ЕРЖАНОВ САБИТ ХАМИТОВИЧ	6,2053E+11
560	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010456447	ЕРЖАНОВА ГУЛЬЖАХАН КАЗБЕКОВНА	530812400596
561	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012058988	ЕРЖАНОВА ГУЛЬМИРА КАРЖАУБАЕВНА	7,1022E+11
562	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018858596	ЕРЖАНОВА ДУЙСЕНКУЛЬ АБДРАЗАХОВНА	580721401152
563	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010180935	ЕРЖАНОВА ДУРИЯ	5,90116E+11
564	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012480979	ЕРЖИГИТОВ БАХТИЯР МАРАТОВИЧ	8,00416E+11
565	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010192840	ЕРИМБЕТОВА ШОЛПАН	7,30521E+11
566	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010399884	Еркебаева Дуйсенкуль	5,9012E+11
567	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010110758	ЕРМАГАМБЕТОВА АЙГУЛЬ	7,31022E+11
568	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017809031	ЕРМАГАНБЕТОВА МАЛИКА	5,80606E+11
569	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010792805	ЕРМАНОВ ЖАНАЙДАР КУРМАНТАЕВИЧ	540128301185
570	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010393159	ЕРМАТОВ ГАРИФУЛЛА	6,70717E+11
571	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330120020371	ЕРМАХАНОВ АКАН АРАПБАЕВИЧ	8,40109E+11
572	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010470969	ЕРМАХАНОВ КАЛМУРЗА ТОКМУРАТОВИЧ	650822301438
573	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010361051	ЕРМАШОВ АБАЗХАН	5,30409E+11
574	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330120180479	ЕРМЕК ШАРУА КОЖАЛЫГЫ	нет
575	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330820104248	ЕРМЕКБАЕВА САЛТАНАТ КӨМІРБАЙҚЫЗЫ	8,40106E+11
576	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012438802	ЕРНИЯЗОВ ЕРБОЛАТ ЖЕНИСОВИЧ	6,80713E+11
577	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010240382	ЕРНИЯЗОВА БИБИСАРА	4,30606E+11
578	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010609041	ЕРНИЯЗОВА КУЛЬЗИПА ЯХИЯЕВНА	660406401966
579	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018888287	ЕРТАНОВ АРЫСБАЙ ТУЛЕГЕНОВИЧ	620401302104
580	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010180154	ЕРУБАЕВА БАЯН	3,90205E+11
581	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012451030	ЕСАКАЕВ ТЕМИРХАН ТУЛЕПБЕРГЕНОВИЧ	7,50728E+11
582	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012061570	ЕСАХАЕВ УРИКБАЙ КЕНЕСОВИЧ	6,2073E+11
583	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010573762	ЕСБОЛГАНОВ АКЫЛБЕК НАКИПБЕКОВИЧ	680209301837
584	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017976628	ЕСБОЛОВ АКБУЛАТ БУРАНБАЕВИЧ	621021301508
585	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010613600	ЕСБОСЫНОВА ДИНА ЖУБАНЫШОВНА	601220403421
586	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017892700	ЕСЕКЕЕВ ЖАНМУХАНБЕТ ЕРСАРИЕВИЧ	581005302312
587	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010645356	ЕСЕКЕЕВ ТИМУР СЕРИКОВИЧ	670503301144
588	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018927405	ЕСЕНАЛИЕВА ПАКИЗАТ МЕШИТБАЕВНА	650221400974
589	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017890913	ЕСЕНБАЕВ СЫРЫМ	630315303137
590	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330710037943	ЕСЕНТАЕВ ЖУМАДИЛЬ ЛАУИЕВИЧ	6,21019E+11
591	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330120387479	Есетов Руслан Сейдахметович	8,50723E+11
592	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010795898	ЕСЕТОВ СЕИДАХМЕТ МУХАМБЕТЖАНОВИЧ	630126301956
593	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010775563	ЕСЕТОВА ГУЛЬНАЗ АДИЛБЕКОВНА	740224402123
594	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018922998	ЕСЖАНОВ УЛАН РЫСБЕКОВИЧ	801101301176
595	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012066923	ЕСИРКЕПБАЕВА АЙСУЛУ	4,81205E+11
596	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012126931	ЕСИРКЕПОВА ТАЖИКУЛЬ ОНГАРБАЕВНА	5,90512E+11
597	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010589663	ЕСМАГАМБЕТОВ АХМЕТБАЙ КЫДЫРКАНОВИЧ	561203300814
598	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010747194	ЕСМАГАНБЕТОВ АЛИМЖАН КАЛЫКУЛОВИЧ	641108301734
599	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330810343555	ЕСМАНОВ ҒАНИ СЕЙТҚАДЫРҰЛЫ	7,51204E+11
600	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017952675	ЕСМУРЗАЕВА ГУЛЬМИРА	800513403136
601	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010334659	Есназаров Жигер	7,10628E+11
602	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012090630	ЕСПЕМБЕТОВА АККЕНЖЕ ОМАРОВНА	6,81211E+11
603	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010102306	ЕСТАЙ ҚАРАЖАН	3,7081E+11
604	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010235287	ЕСТЛЕУОВ БАХЫТ	641215301776
605	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010202060	ЕСХАНОВ ЕРКИН	6,51002E+11
606	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012133978	ЕШЖАНОВ МУРАТ СЕЙТБАЕВИЧ	6,91023E+11
607	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018885003	ЕШМАХАНОВ КАРЖАУ АБДУКАРИМОВИЧ	610310302356
608	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330710166811	ЕШМАХАНОВА ГАЛЬЯ	5,8011E+11
609	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330411011735	ЕШМУРАТОВ РАХЫМЖАН ТИШБАЕВИЧ	6,5081E+11
610	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010587663	ЕШМУРАТОВ СЕРГЕЙ ЗЕЙНУЛАЕВИЧ	620112302679
611	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012133835	ЕШПАНОВ ЖАНБОЛАТ МАКЕТАЕВИЧ	6,70304E+11
612	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017964041	ЕШПАНОВ РЫСБЕК АКЖИГИТОВИЧ	821210300590
613	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330820053833	ЖАГАЛТАЕВА КАРЛЫГАШ ЖАИКБЕКОВНА	7,8052E+11
614	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012152380	ЖАДИГЕРОВ СЕРИК КЕНЕСОВИЧ	6,2011E+11
615	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012474358	ЖАЗЫКБАЕВ КАЙРЖАН КАРАМАНОВИЧ	7,30701E+11
616	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018921725	ЖАЙБЕРГЕНОВ ШЕКАКЫН АБДИБАЕВИЧ	600317302233
617	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012196316	ЖАЙДАРИЕВ БОРАНБАЙ САНСЫЗБАЕВИЧ	5,91221E+11
618	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330710174262	ЖАЙМБАЕВА РАЙКУЛЬ ЖАИМБАЕВНА	4,10308E+11
619	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012253099	ЖАЙНАЗАРОВА КУРАЛАЙ ЖАНАБИЛОВНА	7,90925E+11
620	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330410235399	ЖАЙСАНБАЕВ ҒАНИ БЕКЗАТҰЛЫ	7,10911E+11
621	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010378562	ЖАКЕШОВА БЕЙСЕНКУЛЬ	6,30207E+11
622	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018026443	ЖАКЕШОВА ГҮЛМИРА АҚБЕРГЕНҚЫЗЫ	811128401121
623	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018970206	ЖАКИПБЕКОВА НЕСИБЕЛИ АБДРАМАНОВНА	630825402861
624	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017913619	ЖАКИПОВА МАРТА АБДРАХМАНОВНА	640307401511
625	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017883646	ЖАКСЫБАЕВА ЖУЛДЫЗАЙ ТЫНЫМКУЛОВНА	770604402759
626	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012446044	ЖАКСЫМАГАНБЕТОВ ЕРЛАН ЖАКСЫЛЫКОВИЧ	7,50214E+11
627	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010618612	ЖАКУПОВ ЕРКАНАТ УРМЕТОВИЧ	690223305134
628	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012083552	Жақанов Жәлел Мәдіұлы	5,90816E+11
629	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330610193089	ЖАҚСЫБАЕВА АЛМАГҮЛ ӨМІРБЕКҚЫЗЫ	7,41014E+11
630	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010044085	ЖАЛГАСБАЕВ АНАРБЕК САКТАПБЕРГЕНОВИЧ	5,50901E+11
631	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010775409	ЖАЛГАСБАЕВ ЖАРМЕДЕТ ЖАКЕНОВИЧ	580128301727
632	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017890539	ЖАЛГАСБАЕВА БЕРЕКЕ ТАЖИБАЕВНА	610901400120
633	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012461433	ЖАЛГАСБАЕВА ГУЛЬНАР АЛПЫСБАЕВНА	7,20305E+11
634	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017846168	ЖАЛГАСОВА АЙЖАМАЛ КАРШИГАЕВНА	7,20814E+11
635	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012154321	ЖАЛГАСОВА АКЖАРКЫН ТУЛЕУОВНА	5,71103E+11
636	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010582981	Жалдыбаев Ерболат Елшибаевич	660315301949
637	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012093689	ЖАМАНАЕВА АЙНУР ДАРБАСОВНА	7,90605E+11
638	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012489840	ЖАМАНКУЛОВ СЕРИК РЫСБЕКОВИЧ	6,9121E+11
639	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010364309	ЖАМИЛЯЕВА ЭЛЬМИРА	7,00126E+11
640	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017852903	ЖАНАБАЕВ БАЛТАБАЙ	241123300090
641	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012109865	ЖАНАБАЕВ ТУЛЕНДИ СПАНДИЯРОВИЧ	5,80126E+11
642	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010608824	ЖАНАЕВА КАРИЛГА МАКСИМОВНА	581226400156
643	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012257905	ЖАНАЙДАРОВ КЕНЖЕАХМЕТ	5,70701E+11
644	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012298121	ЖАНАКАЕВА ШАРАФАТ РУСТЕМОВНА	6,30305E+11
645	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012126623	ЖАНАТАЕВА АНИПА	3,70407E+11
646	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012177386	ЖАНИБЕКОВА АЛТЫНКУЛЬ	3,60715E+11
647	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012186432	ЖАНКУЖАЕВА ДАРИКУЛЬ БАХАБЕКОВНА	4,20215E+11
648	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010231328	ЖАННАТОВА МАЙШЕКЕР	6,00421E+11
649	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330120076716	ЖАНСЕРИКОВ ЖЕНИСБЕК ШАКИЕВИЧ	7,40509E+11
650	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018875387	Жантлеуов Кайрат	640613301142
651	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012057836	ЖАНТУЯКОВ ЕРМАНТАЙ МУХАНОВИЧ	4,80212E+11
652	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012454859	Жанұзақова Айгүл Жанұзаққызы	7,50723E+11
653	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012236165	ЖАПАКОВ ДАРХАН РАИСОВИЧ	6,60118E+11
654	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012215602	ЖАПБАРОВ МУРАТБАЙ АБДИХАНОВИЧ	6,80505E+11
655	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018020763	ЖАПЕНОВ ЖАРКЫНБЕК САЙЛАУОВИЧ	720528301267
656	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017888977	ЖАППАР Т?ЛЕУХАН Т?ЛЕГЕНҰЛЫ	630904301866
657	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010404752	ЖАППАР ТӨЛЕГЕН	3,3021E+11
658	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010482578	ЖАППАСБАЕВ БАКЫТБЕК БУЛЕГЕНОВИЧ	661010302911
659	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018963346	ЖАППАСБАЕВ БЕРИК ЖУМАНОВИЧ	820427301576
660	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017957313	ЖАППАСБАЕВА ОРЫН	530525401524
661	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017852998	ЖАРАСБАЕВ СЕРИК ШАЙМАХАНОВИЧ	681127301705
662	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	302710024479	ЖАРАСБАЕВА БОТАГОЗ ЖАРЫЛКАПОВНА	7,1042E+11
663	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330710176544	ЖАРИМБЕТОВ ГАЛЫМ КИРАБАЕВИЧ	6,20303E+11
664	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012077885	Жаркимбаев Ерболат Тулеуович	7,01112E+11
665	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017920589	ЖАРКЫНБАЕВА ГУЛЬМИРА САХАШЕВНА	нет
666	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010317945	Жарқынқұл Жұмаберген	5,60406E+11
667	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010593338	ЖАРОВА ЖУМАКУЛЬ КАРИМБЕКОВНА	600510402863
668	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018974528	ЖАРЫЛКАПОВ АМИР ИЛЬЯСОВИЧ	730410300912
669	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018978608	ЖАРЫЛКАПОВ ДУЙСЕН АБДИБАЕВИЧ	761015302494
670	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010555456	ЖАРЫЛКАПОВ КЛЫШБАЙ АБДИБАЕВИЧ	700629302439
671	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010337510	ЖАРЫЛКАПОВ ТИМУР	7,11017E+11
672	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018888664	ЖАРЫЛКАСЫНОВ ТАЛГАТ ТУРСЫНБАЕВИЧ	811003300905
673	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010371950	ЖАУКЕЕВА ГУЛЬЗИРА	7,20419E+11
674	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017830477	ЖӘЛІМБЕТОВ ҚОНЫСБАЙ ӨТЕПБЕРГЕНҰЛЫ	8,10609E+11
675	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012471111	ЖӘРКЕНОВА ГҮЛНАР	6,91027E+11
676	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018873468	Желдербаева Айнур	760901401327
677	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018952450	Жетесов Ермахамбет	750209302008
678	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010519471	ЖЕТЕСОВ ЕРМЕК БОСТАНОВИЧ	750302300344
679	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018874726	ЖЕТЕСОВА ГУЛЬМИРА БОСТАНОВНА	760527401483
680	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012286799	ЖЕТЕСУЛЫ САКЕН	7,80101E+11
681	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018936350	ЖЕТПИСБАЕВА ШАРИПА	420701401359
682	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010650561	ЖИДЕБАЕВА АЛМАГУЛЬ БЕРЖАНОВНА	580322401817
683	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330420166331	ЖИЕНБАЕВА БЕКЗАТ ӘБДІКӘРІМҚЫЗЫ	8,21013E+11
684	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012445376	ЖИЕНБАЕВА КЗЫЛКУЛЬ ТУРСУНБАЕВНА	6,80428E+11
685	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012176311	ЖИЛГЕЛДИЕВ ЕРГАЛИ МАРГАЛИЕВИЧ	5,81124E+11
686	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330120340714	ЖК ҚАЙЫРБАЕВА	8,70814E+11
687	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330710114819	ЖОЛМАХАНОВ АЛТЫНБЕК ОРЫНБАЕВИЧ	6,50706E+11
688	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010360911	ЖОЛМУХАНБЕТОВ НУРЛАН	6,31026E+11
689	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018978784	ЖОЛМЫРЗАЕВ АРАПХАН БАКБЕРГЕНОВИЧ	631203300126
690	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017958069	ЖОРЫКБАЕВ БАХЫТ КАНЖАРБЕКОВИЧ	711125301900
691	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012492697	ЖОРЫКБАЕВ САРМАНБЕК АБИЛДАЕВИЧ	5,70526E+11
692	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017908084	ЖУАНТАЕВА БОТАГОЗ БАХЫТОВНА	710406400150
693	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010112006	ЖУБАТКАНОВА ЗУХРА	7,50611E+11
694	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018950685	ЖУБАТКАНОВА ЛАЗЗАТ АМАНШАЕВНА	690226401372
695	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010411293	ЖУГИНИСОВА ГУЛЬМИРА	7,5022E+11
696	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012092702	ЖУГИНИСОВА ЖАНИЯ	4,40101E+11
697	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010017231	ЖУДЫРИКОВА ТАСТУРСЫН	4,00318E+11
698	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330510207815	ЖУЗБАЙ ГУЛЬНУР МЕДЕТОВНА	8,01026E+11
699	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012469758	ЖУЗДИБАЕВА БОТАГОЗ ШЕГЕБАЕВНА	7,60704E+11
700	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018883982	ЖУКАЕВ ГАЛИМЖАН КАМАЛОВИЧ	770610302418
701	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017912126	Жукеева Гульнар Ажибековна	710801402828
702	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330120329867	ЖУКЕШОВА ЗАУРЕ МОЛДАХМЕТОВНА	нет
703	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010583407	ЖУКОВ СЕРГЕЙ МИХАИЛОВИЧ	601008302266
704	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010349272	ЖУЛАНОВА АЙСУЛУ	6,60725E+11
705	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012230091	ЖУЛИКБАЕВА РАЙХАН АЙТБАЕВНА	6,20524E+11
706	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012090948	ЖУМАБАЕВА УЛБИКЕ	4,0123E+11
707	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012185629	ЖУМАГАЛИЕВА ГАЛИЯ КАРИМОВНА	5,60303E+11
708	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330410236353	Жумагулов Корганбек Бибитович	6,51213E+11
709	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018896709	ЖУМАГУЛОВ СЕРИК САПАРБЕКУЛЫ	741106302633
710	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330510222687	ЖУМАГУЛОВА ПЕРУЗА ЖУМАХМЕТОВНА	6,7082E+11
711	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010380663	ЖУМАДИЛДАЕВ БАКЫТБЕК	7,10407E+11
712	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010591210	ЖУМАДИЛДАЕВ СЕРИКБАЙ	491016300525
713	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010380685	ЖУМАДИЛДАЕВА ЛАЗЗАТ	7,50715E+11
714	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010745968	ЖУМАНАЗАРОВА ЖАНАР МАРАТОВНА	771127401027
715	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017946978	ЖУМАНКУЛОВА АЙГУЛЬ АКЫЛБЕКОВНА	771107400397
716	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	582120576494	ЖУМАНОВ ГАНИ ТЫНЫШБЕКОВИЧ	нет
717	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017901593	ЖУМАТАЕВА АЛМАГУЛ СМАГУЛОВНА	690224401996
718	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012444906	ЖУМАТОВ ЕРМЕК	3,90612E+11
719	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018956222	ЖУМАХАНОВА ЗУЛЬФИЯ САЛАВАТОВНА	831224401791
720	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331010005623	ЖУМАХМЕТОВ ЖАНАХМЕТ БОТАБАЕВИЧ	4,91205E+11
721	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017997642	ЖУМАХМЕТОВ КЛЫШ ЖАНАХМЕТОВИЧ	740919302125
722	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017780029	ЖУМАШОВА КУЛПАТША	5,41212E+11
723	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331012500383	Жундабекова Нуржамал Абибуллаевна	5,00128E+11
724	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	330510112518	ЖУНИСОВ БАКЫТБЕК КОЖАГАЛИЕВИЧ	6,30415E+11
725	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331017917930	Жунисхожаев Жаксылык	710313301157
726	Қызылорда қаласы бойынша СБ	3310	331018022770	ЖУНУСБЕКОВ АСАНГАЛИ КУДАЙБЕРГЕНОВИЧ	561103301630

(Басы №136-137, 140-141 сандарда)

(Жалғасы бар)

«ҚазМұнайГаз»: БОЛАШАҚ БҮГІННЕН БАСТАЛАДЫ

«ҚазМұнайГаз» ҰК АҚ – көмірсутегін өндіруден, оларды тасымалдау және өңдеуден бастап арнаулы сервистік қызмет көрсеткенге дейін тікелей интеграцияланған мұнай-газ компаниясы.

Компаниялар тобының құрамына 243 компания енген, оның ішінде барлау және өндіруде –78 компания, көмірсутегін тасымалдауда – 47, мұнай өңдеу және маркетингте 66 компания бар. Бұдан басқа 52 компания қосымша сервистік қызмет көрсетеді.

Мұнайгаз секторында «ҚазМұнайГаздың» айтарлықтай үлесі бар: мұнай және газ конденсатын өндіру бойынша – 26,4 пайыз; мұнай өңдеу – 83,2 пайыз; құбыр арқылы мұнай тасымалы – 67 пайыз; құбыр арқылы табиғи газ тасымалы – 95,7 пайыз.

Компаниялар тобының жинақталған кірісі 3,1 триллион теңге құрады және ол 3,0 триллион көлеміндегі негізгі қызметтен түскен кіріс есебінен жиналды. Шығын 3,0 триллион теңге құрады, оның ішінде негізгі үлес өндірістің өзіндік құны – 2,1 триллион теңге (70 пайыз), өткеру шығындары 361 миллиард теңге (12 пайыз) есебінен келді. 2012 жылы жалпы 490 миллиард теңге күрделі қаржы игерілді. «ҚазМұнайГаз» компаниялар тобының жинақталған қорытынды кірісі 2012 жылы 369,4 миллиард теңге құрады.

ҚМГ – еліміздегі ең ірі салық төлеушілердің бірі. Өткен жылы компания тарапынан республикалық және жергілікті бюджетке салық және басқа да төлемдер ретінде 599 миллиард теңге аударылды. Бұл 2011 жылмен салыстырғанда 11 пайыз артық. 2012 жылы Қазақстанның ішкі жалпы өнімінің 26,0 пайызын мұнай-газ секторы құрады, ал ҚМГ компаниялар тобының жинақталған түсімі 9,8 пайыз.

2012 жылы мұнай мен газ конденсатының жинақталған өндірілуі 21,4 миллион тонна құрады, бұл жоспардағыдан 2,4 пайыз (518 мың тонна) төмен. Мұндай жағдайға «Өзенмұнайгаз» бен ТШО бойынша жол берілді.

«Өзенмұнайгаз» 2011 жылы Өзен және Қарамандыбас кен орындарында жұмыстың уақытша тоқтауынан кейін бұрынғы қалыпты деңгейіне әлі жете алмай келеді. Төмендеуге жерасты жабдықтары жұмысының тұрақты болмауы, ұңғыларды жөндеу кезеңінің аздығы, тұрып қалған ұңғылар қорының көбеюі себеп болды.

Жағдайды түзеу үшін ҚМГ 2012 жылы жерасты жабдықтарының диагностикасы мен жөндеу жөніндегі цехтың, оңтайландыру бағдарламасы бойынша қатпарлық қысымды қолдап, ұңғыларды толтыру үшін сұйықтық әзірлейтін желі құрылысын бастап жіберді. Аталған нысандарды пайдалануға беру мұнай өндіру көлемін ұлғайтуға мүмкіндік берді. Үстіміздегі жылдың 22 сәуірінен тәуліктік жоспар асыра орындалуда.

2012 жылы ТШО-ның нақты өндірген мұнай көлемі жылдық жоспардағы 25,136 миллион тоннаның орнына 24,212 миллион тонна құрады немесе 96,3 пайыз. Жоспардың орындалмауына бірқатар сыртқы факторлар әсер етті. Оның ішінде жабдықтардың тұрып қалуы және Ресей аумағында теміржол желісінің жөнделуін айтуға болады.

Жоғарыдағы нысандарда жоспарлы алдын алу шараларын жүргізу нәтижесінде 2012 жылдың тамыз-қыркүйек айларында пайдалануға беру сенімділігі бойынша жағдай жақсарды, 2013 жылдың 1 тоқсаны қорытындысы бойынша ТШО-ның мұнай өндіру көлемі 107,4 пайыз құрады.

2008 жылы Теңізде Екінші Ұрпақ жобалары жүзеге асырылып, мұнай өндіру бойынша ТШО-ның өндірістік қуатын жылына 14 миллион тоннадан 26 миллион тоннаға дейін ұлғайтуға мүмкіндік берді. Шикі газды қатпарға қайта айдау жылына 2,4 миллиард текше метрге жетті.

Теңіз жобасын одан әрі дамыту үшін ҚМГ және ТШО-ның өзге әріптестері сағалық қысымды басқару жобасын жүзеге асыру қажеттігін және Болашақ кеңею жоспарын қолдады. Осы жобаларды жүзеге асырған соң ТШО-ның мұнай өндіру көлемі жылына 38,6 миллион тоннаға жетеді. Қатпарлар қысымын қолдау үшін шикі газды қайыра айдау жылына 12 миллиард текше метр құрайтын болады.

Ұзақ мерзімді болашақта Технологиялық схема шеңберінде ҚМГ ТШО бастамасымен Теңіз кенішін игеруде еңіс бөліктегі суды сору және екінші нысанда ұңғыларды бұрғылауға бағытталған жобаларды жоспарлауға мұрындық болды. Бұл технологиялар тиімділігін қолдау үшін 2013-2019 жылдары тәжірибелік жұмыстар жүргізу жоспарлануда.

Олар табысты болған жағдайда осы Теңіз мұнай кенішінде, оның ішінде келісімшарттан кейінгі кезең ішінде (2033 жылдан кейін) мұнай өндірудің жоғары деңгейін ұстап тұруға мүмкіндік туатын болады.

2012 жылы маусым айында Қазақстанға Қарашығанақ жобасының 10 пайыз үлесін беру аяқталды. Бұл үлес «ҚазМұнайГаз» ҰК АҚ-ның 100 пайыз еншілес ұйымы болып табылатын «Өнімді бөлу бойынша соңғы келісімшартта үлесті басқару жөніндегі компания» ЖШС-ға берілді.

Қарашығанақтағы нақты өндірілген өнім көлемі былтыр газ бойынша 17,5 миллиард текше метр құрады. Оның 8,7 миллиард текше метрі қайта айдалатын газ. Сұйық көмірсутегі бойынша – 11 миллион тонна.

Қазіргі таңда Қарашығанақ жобасын одан әрі дамыту стратегиясы жасалуда. Жобаларды дамыту аясында газ өндіру көлемі айтарлықтай ұлғаяды деп күтілуде (40-46 миллиард текше метр). Газды қайта айдау 20-25 миллиард текше метрге жетеді. Сұйық көмірсутегі өндіру деңгейі жылына 11 миллион тонна көлемінде болады.

Қарашығанақты дамытудың түрлі нұсқалары 2013 жылдың соңына қарай қорларды қайта есептеу және техникалық-экономикалық негіздемелер аясында қарастырылып, әзірленеді. Қарашығанақты дамытудың түпкілікті нұсқасы 2014 жылдың соңына қарай кен орнының Технологиялық схемасын нақтылау кезінде бекіту үшін мемлекеттік органдарға беріледі.

2012 жылы мұнай өндірудің жалпы деңгейі Қашаған кен орнына сөзсіз ықпал етіп, оның 2013 жылы коммерциялық негізде мұнай өндіруге бастама жасауына негіз болды.

Көпке белгілі, 2008 жылы жобаға қатысушылардың барлығымен келіссөз жүргізіліп, соның нәтижесінде Солтүстік Каспий жобасындағы «ҚазМұнайГаз» үлесі 8,33 пайыздан 16,81 пайызға өсті.

2010-2011 жылдары ҚМГ-ның белсене қатысуымен Қашаған кен орнының жаңартылған геологиялық, геологиялық-гидродинамикалық нұсқасы әзірленді. Осы үлгінің негізінде 2012 жылы Қашаған кен орны бойынша қорларды қайта есептеу және техникалық-экономикалық негіздемелер бекітілді. Сондай-ақ, 2012 жылы Қаламқас-теңіз кен орны бойынша қор есебі жүргізіліп, бекітілді. Солтүстік Каспий жобасының кен орнындағы мұнай қоры 5 миллиард тонна құрайды. Оның 2,2 миллиард тоннасы алынатын қор.

Қазіргі таңда Қашағанның тәжірибелік-өндірістік жобасын бастауға өту бойынша тиісті шараларды жүзеге асыратын кез. Жедел сынап көру жұмыстары кезеңінде Қашағаннан өндірілетін мұнай көлемі жылына 13 миллион тоннаға жетеді. Солтүстік Каспий жобасының әріптестері мұнай өндіруді одан әрі ұлғайтуға бағытталған ЦК-01 және Миди 1 Стоп жобаларын қарастыруда. Егер мемлекеттік органдар аталған жобаны мақұлдаса, мұнай өндіру көлемі жылына 24 миллион тоннаға жетеді.

Теңіз, Қарашығанақ және Солтүстік Каспий жобалары қоры жағынан да, өндірістік көлемі жағынан да әлемдік деңгейдегі алпауыттар саналады. Мәселен, ТШО мұнайының геологиялық қоры 3,6 миллиард тоннадан астам деңгейде бағаланады, Қарашығанақ кен орнында – 1,2 миллиард тонна, Солтүстік Каспий жобасында – 5 миллиард тонна. Аталған үш ірі жоба бойынша алынатын мұнай қоры жалпы 4 миллиард тонна шамасында.

Болашақта Қазақстанда мұнай өндіру көлемін арттырудың перспективалық өсуі осы үш алпауытқа байланысты болмақ. ҚМГ үш жоба бойынша да әріптес саналады. Сол арқылы келісімшарт кезінде және келісімшарттан кейінгі кезеңде еңбек қауіпсіздігін сөзсіз сақтау және экологиялық талаптарды орындау негізінде олардың бұдан әрі тиімді дамуына ықпал ете бермек.

Еліміздің экономикалық дамуының қазіргі кезеңі республика экономикасын пайдалы қазбалардың қуатты ресурстық базасымен, оның ішінде сутегі шикізатымен қамтамасыз ету қажеттігін көрсетеді. «ҚазМұнайГаз» ҰК АҚ және жалпы еліміздің экономикалық жағдайы көп жағдайда барлаудың тиімділігімен, пайдалы қазбалар кеніштерін игерумен, минералды шикізаттарды өндіріп, одан әрі өңдеумен айқындалады.

Қазіргі таңда мұнай мен газдың ашылған кен орындарының көпшілігі жобалаудың пісіп-жетілген кезеңінде тұр. Ал жаңадан барланған кеніштердегі қор көлемі 20-30 жыл өткен соң да өндірудің қазіргі көлемін сақтауға мүмкіндік береді.

Осыған байланысты ҚМГ тәуелсіздік алған кезден бастап бірінші рет 2009 жылы «Қазақстан Республикасындағы шөгінді бассейндерді кешенді зерттеу» жобасын қолға алды. Геологиялық қызмет мамандарының күшімен компания 3 жыл бойы ауқымды жұмыстар жүргізіп, жаңа нәтижелерге көз жеткізді. Қазақстандағы осындай 15 бассейннің бәрінде жаңартылған геологиялық құрылым моделі жасалды, перспективалық жаңа мұнай-газ аймақтары анықталды. Каспий ойпатын жоғары дәлдікті аэромагниттік суретке түсіру бұрынсоңды кеңестік кезеңде болған емес. Бұл ҚМГ-ның ҚР көмірсутегі шикізаты мемлекеттік резервін жасауға қосқан алғашқы үлесі болып табылады.

Компания Каспийдің оңтүстігінде ірі кен орнының ашылуын күтуде. Ол Ақтөбе-Астрахань аймағымен (Қошалақ-Тортай, Новобогатинск, Сарайшық, Айранкөл, Темір және басқалар) кей тұста жалғасып жатыр. 2011 жылы Биікжалдың солтүстік бетінде Шығыс-Оңтүстік Тасым өрімен жалғасып, 7100-7200 метр тереңдікте жатқан көмірсутегі ағыны осы құрылымды зерттеу қажеттігін көрсетеді. Оның перспективасы және болжанған нәтижесі өте жоғары.

Алдағы жылдан бастап ҚМГ Маңғыстау бассейні сатысындағы Өзен-Жетібай аумағында 4500-5700 метр тереңдікте жатқан кен көзі ашылады деп болжам жасап отыр.

Каспийдің Қазақстан аумағындағы бөлігінің жекелеген ірі Н блогы мен Ресей жағындағы Хвалынское, Центральное кен орындарын зерттеудің соңғы мәліметтері олардың болашағына біршама жаңа көзқараста келуге мүмкіндік беруде.

Оңтүстік Маңғыстау бассейні аумағы топырақтың жарылып кететін құрылымымен, палеозойлық қабаттың қаттылығымен ерекше байланысты. Самал-Сарыарқа триастық-палеозойлық кешен бойынша Н блогында қосымша құрылым бөлінді. Қазір осының бәрін бұрғылау мәселелерін ҚМГ қарастырып жатыр. Маңғыстаудағы және Үстірт-Бозашыдағы мұнай-газ әлеуеті әлі күнге дейін дәстүрлі зерттеулермен байланысты.

Сараптау және мәліметтерді қайта қорыту барысында тектоника, құрылымдық ерекшелік және мұнайгаздың болуы туралы ұғым айтарлықтай жаңарды. Мұндай талдау жұмыстары Арал, Сырдария, Шу бассейндерінде де жүргізілді. Жалпы мұнайгаздың болуы туралы болжамды бағалауда қолайлы жағдайды негіздеу және перспективалық нысандарды болжау нәтижесі бойынша талдау кеңейе түсті. Зерттеудің тереңдігіне маңыз берілді. Соған сәйкес болашақта неғұрлым ауқымды кен орындарының ашылу мүмкіндігі күтілуде.

Кешенді мәліметтер нәтижесі бойынша бассейндердің таралу контуры жаңарды. Бұл олардың шекарасын айқын белгілеуге мүмкіндік береді. Атап айтқанда, Үстірт-Бозашы бассейнінде оған Арал бассейнінің батыс тұсын қосу нәтижесінде ауқымының кеңдігі көрініс берді. Оңтүстік Торғай бассейнінің де аумағы кеңейді. Осы қорытындылардың бәрі ұсынылған жаңа мәліметтермен келістіріледі.

Аумақты аймақтық аудандарға бөлуге сәйкес геологиялық барлау жұмыстарын жолға қою үшін неғұрлым перспективалы жаңа сапалы болашақ активтер айқындалады.

2012 жылы ҚР Мұнай және газ министрлігіне Қансу, Жазғұрлы, Өріктау, Үстірт, Исатай және Абай жобалары бойынша тікелей келіссөздер жүргізу үшін 6 өтініш берілді. ҚМГ өзінің жеке күшімен іздестіру жұмыстарының жобаларын дайындап, пайдалы қазбаларды барлау және өндіру жөніндегі орталық комиссияда қорғап шықты. Мұндай ғылыми-тәжірибелік әдісті іздестіру-барлау зерттеулерін жандандыру үшін және сәйкес аумақтарды зерттеудің деңгейін арттыруда жергілікті нысандар мен C_3 санатындағы ресурстарын кезекті сапаға сай дайындаудағы күшті ынталандыру ретінде толығымен қарастыруға болады. Сонымен бір мезгілде, бұл, сөз жоқ, бұдан бұрын түрлі себептермен келешегі аз аудандарға жатқызылып келген үлкен аумақтардың олардың зерттелу деңгейінің артуына орай және жаңа көкжиектер есебінен инвестициялық тартымды болуына жағымды әсер етуі тиіс.

Биылғы жылдың өзінде Қансу кен орнындағы бұрын бұрғыланған ұңғыманы қайта іске қосу бойынша геологиялық барлау жұмыстарын тың күшпен бастау және Оңтүстік-Маңғыстау-Үстірт иіні жүйесі шегінде орналасқан Қансу учаскесіндегі бұрғылау үшін жаңа құрылымдарды дайындау, ҚазГӨЗ газ жүктемесін азайту және Маңғыстау облысын газбен қамтамасыз ету мақсатында, сондай-ақ, алдын ала мәліметтер бойынша Қызылсай құрылымында 4800 метр тереңдіктегі іздестіру ұңғымасында озық бұрғылау жүргізуді триас жобалық шегінде жоспарлап отыр.

Кешенді-кеңкөлемді зерттеулер жүргізу, дау жоқ, бассейндердің зерделенуін бейнелейтін «базалық индикаторларды» жақсартуға, тұтастай алғанда, мұнай-газ келешегіне және саланың хал-ахуалына әсер етті және жағымды нәтиже берді.

Мәселен, соңғы үш жылда геологиялық барлау жұмыстарын жандандыру нәтижесінде жағымды жаңалықтар болып, Рожковская, Өріктау, Оңтүстік-Шығыс Тасым және Оңтүстік-Шығыс Новобогатинск (тұзды кешен) Каспий алабы алаңында жаңа кен орындарының ашылуына алып келді. Жұмыстарды одан әрі өрістету үшін кесімді оптимизм Каспий айдынындағы Н блогы аумағында Ракушечное теңізі мен Нұрсұлтан құрылымдарындағы бұрғылау нәтижелері бойынша алынды. Оңтүстік-Торғай алабында өнеркәсіптік айтарлықтай «керемет» сападағы карбонаттық құрамдағы (Қызылқия, Дощан, Кеңлік және басқалары) юр кезеңіне дейінгі шөгінділерде (жоғарғы палеозой) кен бары анықталды.

Екіншіден, жаңа учаскелерді геологиялық барлау және өңделген кен орындарын аяғына дейін барлау нәтижесінде жаңа қорлардың көлемі ұлғайды. Мәселен, «ҚазМұнайГаз» ҰК АҚ нысандары бойынша геологиялық барлау жұмыстарының аясында Қайран, Қаламқас-Теңіз, Жемчужина, Лиман, IV Келісім блогы учаске/алаңдарында және Құмкөл, Ақшабұлақ, Теңіз, Қамысты ЮЗ, Жаңаталап, С.Нұржанов, Мақат кен орындарын барлауда 2008 жыл мен 2013 жыл аралығында алынатын мұнай қоры 77 млн. тоннаға ҚМГ үлесіне тиді.

Жақын кезеңнің өзінде ғана Сәтбаев (1 ұңғыма), Жамбыл (1 ұңғыма), Жемчужина (2 ұңғыма) және Н (1 ұңғыма) блоктарындағы 5 іздестіру және бағалау ұңғымаларын бұрғылау жоспарлануда. Ракушечный теңізіндегі ашық құрылымда «Н» блогы бойынша бағалау жұмыстарының одан арғы стратегиясы анықталу үстінде.

Құрғақта жобалық девон қабатындағы Өріктау алаңындағы терең ұңғымаларды бұрғылау жоспары бойынша және бұдан бұрын айтылғандай, жобалық палеозой қабатындағы Өзен алаңында және триас жобалық қабатындағы Қансуда бұрғылау көзделуде.

«ҚазМұнайГаз» стратегиялық серіктестерімен бірге белсенді жұмыстар жүргізуде. Қазіргі кезеңде CNPC компаниясымен Өріктау кен орнын бірлесіп игеру бойынша және ЭНИ компаниясымен Исатай блогын бірлесіп жүзеге асыру бойынша келіссөздер жалғасуда. 2012 жылы ҚР теңіздері мен құрлықта барлау мен өндіру саласында ықтимал ынтымақтастық мақсатында OMV, ЛУКОЙЛ, Пертамина, Петровьетнам, UnionField Group, Маерск компанияларымен өзара түсіністік жөніндегі меморандумға қол қойылды.

Сөз жоқ, Қазақстандағы жобалар халықаралық экспансиялар үшін негіз болып табылатын болады. Және бүгінгі күні ҚМГ Румыния аумағында геологиялық барлау жүргізуде. Өткен жылдардағы геологиялық барлау мәліметтері және жүргізілген сейсмикалық және гравиметрлік жұмыстардың негізінде компания Румыниядағы барлау блоктарының бірінде 5000 метр тереңдікке дейінгі барлау ұңғымасын бұрғылады.

Бұрғылау қорытындысы бойынша қуаттылығы 90 м дейінгі 3 келешегі зор пласт және қуаттылығы 100 м 1 пласт табылды. Қазіргі кезде каротаж жүргізу және ұңғымаларды сынау бойынша жұмыстар жүргізілуде және жақын уақытта ҚМГ сынақтың қорытындысы туралы ақпарат беретін болады.

Сондай-ақ, ағымдағы жылдың наурызында барлық қолда бар геологиялық барлау ақпараттарына талдау жасау негізінде Румыниядағы екінші барлау блогында барлау ұңғымасын бұрғылау басталды.

Орталық жобасы бойынша геологиялық барлау жұмыстарын жүргізу аясында «ҚазМұнайГаз» ҰК АҚ және «ОрталықКаспмұнайгаз» ЖШҚ арасында «Орталық Мұнайгаз Компаниясы» ЖШҚ БК құрылды.

Хвалынск, Центральное және Имашевск трансшекаралық кен орындарында кен қойнауын пайдалануға құқық алу бойынша ресейлік тараппен келіссөздер жүргізілуде, сондай-ақ, «Қазмұнайгаз» БӨ АҚ ЛУКОЙЛ-мен бірлесіп КСКМ–Оқжетпес, І-Р-2 және Жеңіс учаскесі аумағында теңіз блоктарының қуаттылығын зерделей бастады.

Ең бір қарапайым есеп пен болжам бойынша жақын жылдарда ұсынылған нысандарды іске қосу және егжей-тегжейлі зерделеу, іздестіру-барлау бұрғылауларын түрлі көлемдегі кен орындарын табуда жалпы қолда бар статистика есебінен енгізу 2022 жылға қарай компанияға алынатын қорды 1,4 млрд. тоннаға дейін ұлғайтуға мүмкіндік береді.

Нұрлан ЗАҢҒАРҰЛЫ.

ЖОБА

Қызылорда облысының аумағында карантиндік режимді енгізе отырып, карантиндік аймақты белгілеу туралы

«Өсімдіктер карантині туралы» Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 11 ақпандағы Заңына, «Қазақстан Республикасында жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 23 қаңтардағы Заңына және «Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігінің агроөнеркәсіптік кешендегі мемлекеттік инспекция комитетінің Қызылорда облыстық аумақтық инспекциясы» мемлекеттік мекемесінің ұсынысына сәйкес облыс аумағында таралған карантиндік объектілердің таралу ошақтарын оқшаулау және жою мақсатында Қызылорда облысының әкімдігі ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:

1. Осы қаулының қосымшасына сәйкес Қызылорда облысының аумағында карантиндік режимді енгізе отырып, карантиндік аймақтар белгіленсін.

2. «Қызылорда облысының ауыл шаруашылығы басқармасы», «Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі агроөнеркәсіптік кешендегі мемлекеттік инспекция комитетінің Қызылорда облыстық аумақтық инспекциясы» (келісім бойынша) мемлекеттік мекемелері осы қаулыдан туындайтын шараларды қабылдасын.

3. Осы қаулының орындалуын бақылау Қызылорда облысы әкімінің орынбасары Р.С. Нұртаевқа жүктелсін.

4. Осы қаулы алғашқы ресми жарияланғанынан кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Қызылорда облысының әкімі Қ.Көшербаев.

КЕЛІСІЛДІ
«Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі агроөнеркәсіптік кешендегі мемлекеттік инспекция комитетінің Қызылорда облыстық аумақтық инспекциясы» мемлекеттік мекемесінің басшысы
_______________ Б. Нұртазаев
2013 жылғы «____»______________

Қызылорда облысы әкімдігінің
2013 жылғы «___» ________ № ___ қаулысына
қосымша

Қызылорда облысының аумағында карантиндік режим енгізілген карантиндік аймақтар

р/с	Аудандар, қала атауы	Барлық залалданғаны, көлем гектар	Оның ішінде карантиндік объектілердің түрлері бойынша, гектар			
			жатаған у кекіре	арамсояу	калифорниялық қалқаншалы сымыр	қауын шыбыны
1	Арал ауданы	5	4	1	-	-
2	Қазалы ауданы	167	2	52	31	82
3	Қармақшы ауданы	266,5	2,5	109	11	144
4	Жалағаш ауданы	334,05	20	87	17,05	210
5	Сырдария ауданы	382	7	100	21	254
6	Шиелі ауданы	945	90	135	10	710
7	Жаңақорған ауданы	1004	130	180	37	657
8	Қызылорда қаласы	48,25	8	12	10,25	18
Барлығы		3151,8	263,5	676	137,3 2075	

ЖОБА

Меншікке немесе жер пайдалануға берілетін ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер учаскелерінің ең аз мөлшерін белгілеу туралы

Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 20 маусымдағы Жер Кодексінің 50-бабының 5-тармағына, «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 23 қаңтардағы Заңының 6-бабының 1-тармағы 13) тармақшасына және 27-бабының 1-тармағы 8) тармақшасына сәйкес Қызылорда облысының әкімдігі **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ** және Қызылорда облыстық мәслихаты **ШЕШЕМІЗ:**

1. Қызылорда облысында жергілікті жағдайларға және көрсетілген жерді пайдалану ерекшеліктеріне байланысты меншікке немесе жер пайдалануға берілетін ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер учаскелерінің ең аз мөлшері осы қаулы мен шешімнің қосымшасына сәйкес белгіленсін.

2. Осы шешімнің орындалуына бақылау жасау облыс әкімінің орынбасары Р.Нұртаевқа жүктелсін.

3. Осы шешім алғашқы ресми жарияланғаннан кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Облыс әкімі ____________Қ. Көшербаев.

Облыстық мәслихаттың сессия төрағасы ________________

Облыстық мәслихат хатшысы _______________ Б. Еламанов

2013 жылғы « » ____________ № ____
Қызылорда облысы әкімдігінің қаулысына және
2013 жылғы « » ____________ № ____
Қызылорда облыстық мәслихатының шешіміне қосымша

Қызылорда облысында жергілікті жағдайларға және көрсетілген жерді пайдалану ерекшеліктеріне байланысты меншікке немесе жер пайдалануға берілетін ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер учаскелерінің ең аз мөлшері

№	Әкімшілік аудандар (қала) атаулары	Жер көлемі, га
1	Арал	50
2	Қазалы	50
3	Қармақшы	50
4	Жалағаш	25
5	Сырдария	30
6	Шиелі	20
7	Жаңақорған	30
8	Қызылорда қаласы	5

***Ескерту:** Жеке меншіктегі немесе жер пайдаланудағы ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер учаскелерін осы белгіленген ең аз мөлшерден төмен көлемдегі учаскелерге бөлуге жол берілмейді және ауыл шаруашылығы мақсатындағы суарылмайтын жер учаскелеріне қолданылады.*

ҚЫЗМЕТКЕ КОНКУРС

Қармақшы ауданы әкімі аппараты бос мемлекеттік әкімшілік лауазымға орналасуға конкурс жариялайды.

Қармақшы аудандық тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімінің сектор меңгерушісі, санаты Е-R-3 (индексі N 03-02) -1 (бір) бос орын.

Қызмет өткерген жылдарына байланысты лауазымдық еңбек ақысы 74 313-24 теңгеден 99 938-50 теңгеге дейін (экологиялық коэффициентті есептемегенде).

Функционалдық міндеттері:

Аудан көлемінде әлеуметтік нысандардың жылу беру маусымына дайындығына қадағалау жүргізу, жұмыстарын үйлестіру, аудан бойынша энергетика саласы бойынша атқарылып жатқан жұмыстардан туындайтын шараларды атқару, Коммуналдық және энергетика саласындағы қызметтерге, газ, электр және жылу қуаттарына төленетін қарыздардың есебін алу жөніндегі жұмыстарын үйлестіреді. Басшылықтың тапсырмасы бойынша бөлімнің басқа да жұмысын атқаруға қатысады.

Конкурсқа қатысушыларға қойылатын негізгі талаптар:

1. Білімі: Жоғары техникалық, инженер- құрылысшы, инженер-гидротехник.

2. Жұмыс тәжірибесі келесі талаптардың біріне сәйкес болуы тиіс:

1) мемлекеттік қызмет өтілі бір жарым жылдан кем емес;

2) осы санаттағы нақты лауазымның функционалдық бағытына сәйкес облыстарда үш жылдан кем емес жұмыс өтілінің бар болуы;

3) жоғары және жоғары оқу орындарынан кейінгі білім бағдарламалары бойынша Қазақстан Республикасының Президенті жанындағы білім беру үйымдарында мемлекеттік тапсырыс негізінде немесе шетелдің жоғары оқу орындарында Шетелде кадрлар даярлау жөніндегі республикалық комиссия бекітетін басым мамандықтар бойынша оқуды аяқтауы;

4) ғылыми дәрежесінің бар болуы.

Қазақстан Республикасының Конституциясын, Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасының Президенті туралы», «Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы», «Қазақстан Республикасының Үкіметі туралы» Конституциялық зандарын, Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік қызмет туралы», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы», «Әкімшілік рәсімдер туралы», «Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы» Заңдарын, осы санаттағы нақты лауазымның мамандануына сәйкес облыстардағы қатынастарды реттейтін Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін, «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» стратегиясын білуі.

Осы санаттағы лауазымдар бойынша функционалдық міндеттерді орындау үшін қажетті басқа да міндетті білімдер.

Конкурс «Бос әкімшілік мемлекеттік лауазымға орналасуға конкурс өткізу және конкурс комиссиясын қалыптастыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасының Мемлекеттік қызмет істері агенттігі Төрағасының 2013 жылғы 19 наурыздағы №06-7/32 бұйрығына сәйкес өткізіледі.

Конкурсқа қатысқысы келген азаматтар Қармақшы ауданы әкімі аппаратына келесі құжаттарды тапсырады:

1) өкілетті орган белгілеген нысандағы өтініш;

2) 3х4 үлгідегі суретпен осы өкілетті орган белгілеген нысанда толтырылған сауалнама;

3) білімі туралы құжаттардың нотариалдық куәландырылған көшірмелері;

4) еңбек қызметін растайтын құжаттың нотариалдық куәландырылған көшірмесі;

5) Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің 2010 жылғы 23 қарашадағы №907 бұйрығымен бекітілген (Қазақстан Республикасының Нормативтік құқықтық актілердің тізілімінде 2010 жылы 21 желтоқсанда №6697 болып тіркелген) нысандағы денсаулығы туралы анықтама;

6) Қазақстан Республикасы азаматының жеке куәлігінің көшірмесі;

7) құжаттарды тапсыру сәтінде уәкілетті органмен белгіленген шекті мәннен төмен емес нәтижемен тестілеуден өткені туралы қолданыстағы сертификат.

Құжаттардың толық емес пакетін ұсыну конкурс комиссиясының оларды қараудан бас тартуы үшін негіз болып табылады.

Мемлекеттік қызметшілермен тапсырылатын осы тармақтың 3) және 4) тармақшаларында көрсетілген құжаттарды олар жұмыс істейтін мемлекеттік органдардың персоналды басқару қызметі (кадр қызметі) куәландыра алады.

Әңгімелесуге жіберілген кандидаттар осы кандидаттарды әңгімелесуге жіберу туралы хабардар ету күнінен бастап 5 (бес) жұмыс күн ішінде Қармақшы ауданы әкімі аппаратында мына мекен-жайда әңгімелесуден өтеді: **120500 Қармақшы ауданы, Жосалы кенті, Қорқыт Ата көшесі №1 үй.**

Конкурстық комиссия отырысының қорытынды мәжілісі әңгімелесу жүргізілгеннен соң 2 (екі) жұмыс күн ішінде өткізіледі.

Конкурсқа қатысу үшін қажетті құжаттар аталмыш хабарландыру соңғы жарияланған күнінен бастап 10 (он) жұмыс күні аралығында тиісінше мына мекен-жай бойынша тапсырылуы қажет. **120500 Қармақшы ауданы, Жосалы кенті, Қорқыт Ата көшесі №1 үй, кабинет №5, 2-қабат.**

Аталмыш лауазымға орналасқан азаматтар үшін көтерме шығындар төленбейді, тұрғын үй және жеңілдіктер ұсынылмайды.

13-бет

ҚЫЗМЕТКЕ КОНКУРС

***

Қармақшы ауданы әкімі аппараты бос мемлекеттік әкімшілік лауазымдарға орналасуға конкурс жариялайды.

1. Қармақшы ауданы Жаңажол ауылдық округі әкімі аппаратының жетекші маманы, санаты E-G-4 (индексі №16-0-4) -1 (бір) бос орын.

Қызмет өткерген жылдарына байланысты лауазымдық еңбек ақысы 48 047-36 теңгеден 64 703-77 теңгеге дейін (экологиялық коэффициентті есептемегенде).

Функционалдық міндеттері:

Ауылдық округ әкімі аппаратында рәсімделетін барлық нормативтік- құқықтық актілер мен басқа да іс-қағаздар, құжаттардың тиісті Заң ереже нұсқаулық талаптарына сай рәсімделуіне бақылау орнатып, қамтамасыз ету. Ауылдық округі әкімінің шешімдерін, өкімдерін әзірлеу және бақылауға қою, нормативтік-құқықтық актілердің мониторингін жүргізу, нотариаттық іс-әрекеттер, медиаторлар жұмысын ұйымдастыру. Алқабилер жайлы мәліметтер тапсыру.

Ауылдық округ әкімінің азаматтарды жеке қабылдауын ұйымдастыру, жеке және заңды тұлғалардан келіп түскен арыз-шағымдарды тіркеу, бақылауға қою, №1-ОЛ арнайы статистикалық есебін ай сайын тапсыру. Ауылдық округ әкімінің аппаратындағы құқықтық жұмыстарды жүргізу және аппараттық оқуды ұйымдастыру. Ауылдық округіндегі әскери міндеттілер мен әскери жасындағы азаматтарды тіркеу жұмыстарын жүргізу. Қазақстан Республикасы Президенті Жарлықтары мен Қазақстан Республикасы Заңдарының, Үкімет Қаулыларының, облыс, аудан әкімдерінің өкім, шешімдерінің, облыс және аудан әкімдігі қаулыларының орындалуын қамтамасыз ету.

Конкурсқа қатысушыларға қойылатын негізгі талаптар:

Білімі жоғары немесе ортадан кейінгі заңгерлік, немесе мемлекеттік басқару немесе экономикалық немесе гуманитарлық, немесе техникалық, не орта техникалық немесе кәсіптік білім.

Қазақстан Республикасының Конституциясын, Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасының Президенті туралы», «Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы», «Қазақстан Республикасының Үкіметі туралы» Конституциялық заңдарын, Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік қызмет туралы», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы», «Әкімшілік рәсімдер туралы», «Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы» Заңдарын, осы санаттағы нақты лауазымның мамандануына сәйкес облыстардағы қатынастарды реттейтін Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін, «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» стратегиясын білуі.

Осы санаттағы лауазымдар бойынша функционалдық міндеттерді орындау үшін қажетті басқа да міндетті білімдер.

2. Қармақшы ауданы ІІІ Интернационал ауылдық округі әкімі аппаратының жетекші маманы, санаты E-G-4 (индексі №16-0-4) -1 (бір) бос орын.

Қызмет өткерген жылдарына байланысты лауазымдық еңбек ақысы 48 047-36 теңгеден 64 703-77 теңгеге дейін (экологиялық коэффициентті есептемегенде).

Функционалдық міндеттері:

Ауылдық округі әкімі аппаратының бухгалтериялық есеп жұмыстарын жүргізеді. Ауылдық округіндегі әскери міндеттілер мен әскери жасындағы азаматтарды тіркеу жұмыстарын жүргізу.Жастар саясатын іске асырады. Қазақстан Республикасы Президенті Жарлықтары мен Қазақстан Республикасы Заңдарының, Үкімет Қаулыларының, облыс, аудан әкімдерінің өкім, шешімдерінің, облыс және аудан әкімдігі Қаулыларының орындалуын қамтамасыз ету.

Конкурсқа қатысушыларға қойылатын негізгі талаптар:

Білімі – жоғары немесе ортадан кейінгі экономикалық немесе заңгерлік, немесе педагогикалық, немесе гуманитарлық, немесе техникалық, немесе мемлекеттік басқару, не орта техникалық, немесе кәсіптік білім.

Қазақстан Республикасының Конституциясын, Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасының Президенті туралы», «Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы», «Қазақстан Республикасының Үкіметі туралы» Конституциялық заңдарын, Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік қызмет туралы», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы», «Әкімшілік рәсімдер туралы», «Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы» Заңдарын, осы санаттағы нақты лауазымның мамандануына сәйкес облыстардағы қатынастарды реттейтін Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін, «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» стратегиясын білуі.

12-бет

Осы санаттағы лауазымдар бойынша функционалдық міндеттерді орындау үшін қажетті басқа да міндетті білімдер.

3. Қармақшы ауданы Ақтөбе ауылдық округі әкімі аппаратының жетекші маманы, санаты E-G-4 (индексі №14-0-4) -1 (бір) бос орын.

Қызмет өткерген жылдарына байланысты лауазымдық еңбек ақысы 48 047-36 теңгеден 64 703-77 теңгеге дейін (экологиялық коэффициентті есептемегенде).

Функционалдық міндеттері:

Ауылдық округі әкімі аппаратында бухгалтериялық есеп жұмыстарын жүргізу. Бюджеттен бөлінетін қаржының жылдық жоспарын жасап, бекіттіріп жоспар бойынша ай сайынғы қаржының толық игерілуін қамтамасыз ету. «Мемлекеттік сатып алу» туралы заңның аясында жұмыс жасау. Аудандық қазынашылық басқармасына жіберілетін құжаттардың сапалы жазылуын қамтамасыз ету. Ай сайынғы, тоқсан сайынғы аудандық статистика, қаржы бөлімдеріне, қазынашылық, экономика және бюджеттік жоспарлау бөліміне берілетін есептерді уақытылы жолдау. Аппараттағы оргтехникалардың есебін алып отыру. Салық жұмыстарын бақылап отыру.

Конкурсқа қатысушыларға қойылатын негізгі талаптар:

Білімі жоғары немесе ортадан кейінгі бухгалтерлік немесе қаржыгерлік, немесе мемлекеттік басқару, не орта техникалық, немесе кәсіптік білім.

Қазақстан Республикасының Конституциясын, Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасының Президенті туралы», «Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы», «Қазақстан Республикасының Үкіметі туралы» Конституциялық заңдарын, Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік қызмет туралы», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы», «Әкімшілік рәсімдер туралы», «Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы» Заңдарын, осы санаттағы нақты лауазымның мамандануына сәйкес облыстардағы қатынастарды реттейтін Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін, «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» стратегиясын білуі.

Осы санаттағы лауазымдар бойынша функционалдық міндеттерді орындау үшін қажетті басқа да міндетті білімдер.

4. Қармақшы ауданы Дауылкөл ауылдық округі әкімі аппаратының жетекші маманы, санаты E-G-4 (индексі №19-0-4) -1 (бір) бос орын.

Қызмет өткерген жылдарына байланысты лауазымдық еңбек ақысы 48 047-36 теңгеден 64 703-77 теңгеге дейін (экологиялық коэффициентті есептемегенде).

Функционалдық міндеттері:

Ауылдық әкімі аппаратының бухгалтериялық есеп жұмыстарын жүргізеді, салық және бюджетке төленетін басқа да төлемдерді, ауылдық округтегі жер,мүлік,көлік салықтарын жинауды ұйымдастырады. «Мемлекеттік сатып алу» Заңы аясында жұмыстар ұйымдастырады. Кәсіпкерлікті дамыту жұмыстарын ұйымдастырады.

Қазақстан Республикасы Президенті Жарлықтары мен Қазақстан Республикасы Заңдарының, Үкімет Қаулыларының, облыс, аудан әкімдерінің өкім, шешімдерінің, облыс және аудан әкімдігі Қаулыларының орындалуын қамтамасыз ету.

Конкурсқа қатысушыларға қойылатын негізгі талаптар:

Білімі жоғары немесе ортадан кейінгі есепші-қаржыгер, немесе экономикалық, заңгерлік, немесе гуманитарлық, немесе техникалық, немесе мемлекеттік басқару, не орта техникалық, немесе кәсіптік білім.

Қазақстан Республикасының Конституциясын, Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасының Президенті туралы», «Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы», «Қазақстан Республикасының Үкіметі туралы» Конституциялық заңдарын, Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік қызмет туралы», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы», «Әкімшілік рәсімдер туралы», «Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы» Заңдарын, осы санаттағы нақты лауазымның мамандануына сәйкес облыстардағы қатынастарды реттейтін Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін, «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» стратегиясын білуі.

Осы санаттағы лауазымдар бойынша функционалдық міндеттерді орындау үшін қажетті басқа да міндетті білімдер.

5. Қармақшы ауданы Көмекбаев ауылдық округі әкімі аппаратының жетекші маманы, санаты E-G-4 (индексі №19-0-4) -1 (бір) бос орын.

Қызмет өткерген жылдарына байланысты лауазымдық еңбек ақысы 48 047-36 теңгеден 64 703-77 теңгеге дейін (экологиялық коэффициентті есептемегенде).

Функционалдық міндеттері:

Ауылдық әкімі аппаратында рәсімделетін барлық нормативтік құқықтық актілер мен басқа да іс-қағаздар, құжаттардың тиісті Заң ереже нұсқаулық талаптарына сай жұмыс жасау. Ауылдық округі әкімінің штаттық кестесін, тоқсандық, жылдық қаржы жоспарларын әзірлеу. Түрлі бухгалтерлік (баланстар, есептер, анықтамалар) жылдық, тоқсандық есептер, статистикалық есептерді уақытылы тапсыру. Бас кітап, айналым тізімдемесі, кассалық кітаптар, еңбекақы есептеу кітабының дұрыс жүргізілуін және кітаптың сақталуын қамтамасыз ету. Негізгі құралдарды, мүліктерді ғимараттар мен құрылыстарды, материалдық құндылықтарды түгендеу туралы құжаттардың сақталуын қамтамасыз ету. Жеке тұлғалардың міндетті зейнетақы жарналарын, әлеуметтік төлемдерді аудару тізімдерінің, еңбекке жарамсыздық парағының сақталуын қадағалау. Жер, мүлік, көлік салықтары туралы (есептері, түбіртектер, реестрлер) құжаттар, ауылдық округтегі салық төлеушілер тізімі, салық комитетінен келіп түскен хаттар, нұсқаулықтардың орындалуын қамтамасыз ету. Жұмыспен қамту және әлеуметтік бағдарламалар бойынша төленетін әлеуметтік жәрдемақылар тағайындау. Кәсіпкерлікті дамыту жұмыстарын ұйымдастырады.

Қазақстан Республикасы Президенті Жарлықтары мен Қазақстан Республикасы Заңдарының, Үкімет Қаулыларының, облыс, аудан әкімдерінің өкім, шешімдерінің, облыс және аудан әкімдігі Қаулыларының орындалуын қамтамасыз ету.

Конкурсқа қатысушыларға қойылатын негізгі талаптар:

Білімі жоғары немесе ортадан кейінгі экономикалық немесе заңгерлік, немесе педагогикалық, немесе гуманитарлық, немесе бухгалтерлік, немесе мемлекеттік басқару, не орта техникалық, немесе кәсіптік білім.

Қазақстан Республикасының Конституциясын, Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасының Президенті туралы», «Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы», «Қазақстан Республикасының Үкіметі туралы» Конституциялық заңдарын, Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік қызмет туралы», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы», «Әкімшілік рәсімдер туралы», «Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы» Заңдарын, осы санаттағы нақты лауазымның мамандануына сәйкес облыстардағы қатынастарды реттейтін Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін, «Қазақстан – 2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» стратегиясын білуі.

Осы санаттағы лауазымдар бойынша функционалдық міндеттерді орындау үшін қажетті басқа да міндетті білімдер.

Конкурс «Бос әкімшілік мемлекеттік лауазымға орналасуға конкурс өткізу және конкурс комиссиясын қалыптастыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасының Мемлекеттік қызмет істері агенттігі Төрағасының 2013 жылғы 19 наурыздағы №06-7/32 бұйрығына сәйкес өткізіледі.

Конкурсқа қатысқысы келген азаматтар Қармақшы ауданы әкімі аппаратына келесі құжаттарды тапсырады:

1) өкілетті орган белгілеген нысандағы өтініш;

2) 3х4 үлгідегі суретпен осы өкілетті орган белгілеген нысанда толтырылған сауалнама;

3) білімі туралы құжаттардың нотариалдық куәландырылған көшірмелері;

4) еңбек қызметін растайтын құжаттың нотариалдық куәландырылған көшірмесі;

5) Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің 2010 жылғы 23 қарашадағы № 907 бұйрығымен бекітілген (Қазақстан Республикасының Нормативтік құқықтық актілердің тізілімінде 2010 жылы 21 желтоқсанда № 6697 болып тіркелген) нысандағы денсаулығы туралы анықтама;

6) Қазақстан Республикасы азаматының жеке куәлігінің көшірмесі;

7) құжаттарды тапсыру сәтінде уәкілетті органмен белгіленген шекті мәннен төмен емес нәтижемен тестілеуден өткені туралы қолданыстағы сертификат.

Құжаттардың толық емес пакетін ұсыну конкурс комиссиясының оларды қараудан бас тартуы үшін негіз болып табылады.

Мемлекеттік қызметшілермен тапсырылатын осы тармақтың 3) және 4) тармақшаларында көрсетілген құжаттарды олар жұмыс істейтін мемлекеттік органдардың персоналды басқару қызметі (кадр қызметі) куәландыра алады.

Әңгімелесуге жіберілген кандидаттар осы кандидаттарды әңгімелесуге жіберу туралы хабардар ету күнінен бастап 5 (бес) жұмыс күн ішінде Қармақшы ауданы әкімі аппаратында мына мекен-жайда әңгімелесуден өтеді: **120500 Қармақшы ауданы, Жосалы кенті, Қорқыт Ата көшесі №1 үй.**

Конкурстық комиссия отырысының қорытынды мәжілісі әңгімелесу жүргізілгеннен соң 2 (екі) жұмыс күн ішінде өткізіледі.

Конкурсқа қатысу үшін қажетті құжаттар аталмыш хабарландыру соңғы жарияланған күнінен бастап 10 (он) жұмыс күні аралығында тиісінше мына мекен-жай бойынша тапсырылуы қажет. **120500 Қармақшы ауданы, Жосалы кенті, Т.Рысқұлов көшесі №2А үй, кабинет №19, 1-қабат.**

Аталмыш лауазымдарға орналасқан азаматтар үшін көтерме шығындар төленбейді, тұрғын үй және жеңілдіктер ұсынылмайды.

Қармақшы ауданы әкімі аппаратының конкурстық комиссиясы.

ҚЫЗМЕТКЕ КОНКУРС

Қызылорда облысының білім басқармасы (Қызылорда қаласы Әйтеке би көшесі № 2 үй, эл. пошта bilimkz, Веб сайт www.bilim-orda.kz) «Аймақтық дене тәрбиесі орталығы» мемлекеттік коммуналдық қазыналық кәсіпорны директоры бос лауазымына орналасуға ашық конкурс жариялайды:

Мекеменің атауы: *Қызылорда облысы, «Аймақтық дене тәрбиесі орталығы» мемлекеттік коммуналдық қазыналық кәсіпорын.*

Мекен-жайы: 120100. Қызылорда облысы, Қызылорда қаласы, Әйтеке би көшесі, 2 үй.

Біліктілікке қойылатын талаптар: Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 18 қарашадағы №1353 қаулысымен белгіленеді.

Білуге міндетті: Қазақстан Республикасының Конституциясын, Қазақстан Республикасының «Білім туралы», «Қазақстан Республикасындағы Тіл туралы», «Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы», «Ғылым туралы», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы», «Мемлекеттік сатып алу туралы» және «Мемлекеттік мүлік туралы» Заңдарын, «Спорт және дене шынықтыру» Заңы және басқа да білім беруді дамытудың бағыттары мен келешегін айқындайтын нормативтік құқықтық актілерді; педагогика мен психология негіздерін, мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартын; педагогиканы, педагогикалық психологияны, педагогикалық ғылым мен практиканың жетістіктерін; қаржы-шаруашылық қызмет туралы заңнамаларды; Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі, еңбек туралы заңнама негіздерін, еңбекті қорғау, техника қауіпсіздігі және өртке қарсы қорғанудың ережелері мен нормаларын; санитарлық ережелер мен нормаларды.

Лауазымдық міндеттері: Орталық туралы жарғыға және басқа да нормативтік құқықтық актілерге сәйкес орталық қызметінің барлық бағыттарына басшылық жасайды. Орталықтың басқару құрылымын, штаттық кестесін анықтайды және бекітеді.

Қызылорда облысының білім беру мекемелерінің дене шынықтырудың теориясы және тәсілі бойынша ғылыми лаборатория құру мақсатында спортшылар мен оқушыларды ғылыми және оқу-әдістемелік қамсыздандыруға қатысу, облыста, Қазақстан Республикасында және шет елдерде ұйымдастырылған арнайы оқу-жаттығу жиындарын өткізу, жаттықтырушыларды, нұсқаушыларды және спортшыларды дайындау бойынша курстар өткізу, балалар мен жастардың дене тәрбиесі бойынша мақсатты кешенді бағдарламаларды әзірлеу, спорттық резервтерді дайындауға және спорт түрлері бойынша жастар және студенттер құрама командаларын іріктеуге қатысу, спорт түрлері бойынша жастар және студенттер құрама командалар мүшелеріне педагогикалық, психологиялық және дәрігерлік-қалпына келтіру көмектерін көрсету, меншік нысанына және тиісті ведомстволық бағыныстылығына қарамастан колледждерге, жалпы білім беру спорт мектептеріне тәжірибелік көмектер көрсету, спорт әдіскерлерінің жұмысына және тұрғылықты жері бойынша салауатты өмір салтын қалыптастыруға көмектесу, облыстағы балалар мен жастардың дене тәрбиесінде ғылыми-зерттеу жұмыстарын өткізу, облыстағы оқу орындарында спортшылардың спорттық дайындығы, балалар мен жастардың дене тәрбиесі саласында қажетті ғылыми-зерттеу әдебиеттермен, бағдарламалармен, оқу құралдармен қамтамасыз ету, облыстық, республикалық, сонымен қатар, мектеп оқушылары мен студент жастар арасында кешенді спорт жарыстарын дайындау мен өткізуге жұмыстар жүргізу, спорт түрлері бойынша облыс құрама командаларының студенттер Универсиадасы мен мектеп оқушыларының Спартакиадасына дайындауға жұмыстар жүргізу және осы іс-шараларды жүзеге асыру, дене тәрбиесі бойынша педагог кадрлардың, жаттықтырушы-оқытушылардың спорт түрлері бойынша алдыңғы қатарлы отандық және шет елдік жұмыс тәжірибелеріне талдау жасап, қолданысқа енгізу, мамандардың облыстағы, Қазақстан Республикасындағы, сондай-ақ одан шет жерлердегі тағылымдамасын қоса алғанда, дене тәрбиесі бойынша педагог кадрлардың, жаттықтырушы-оқытушылардың біліктілігін қайта дайындау және көтеру жұмыстарын ұйымдастыру және жүзеге асыру болып табылады.

Орталықтың стратегиясын, даму мақсаты пен міндетін анықтайды, орталықтың даму бағдарламасын, орталықтың бейініне сәйкес балалармен жұмыс істеу жөніндегі білім беру бағдарламасын, жарғысы мен ішкі тәртіп ережелерін, басқа да нормативтік актілер мен әдістемелік құжаттарды әзірлеуді, бекітуді және оның орындалуын ұйымдастырады. Бюджеттен бөлінген ақшаны және басқа да көздерден түсетін қаражаттарды орынды пайдалануды қамтамасыз етеді. Заңнамада белгіленген шекте орталықтың мүліктері мен құралдарына өкім жүргізеді. Оқу-материалдық базаны есепке алуды, олардың сақталуы мен толығуын қамтамасыз етеді.

Орталықтың бейініне сәйкес республикадағы өңірлік ұйымдар желісінің дамуына ықпал етеді. Республикадағы және шетелдердегі қоғамдық ұйымдармен (қауымдастықтармен, кеңестермен, т.б) өзара әрекетті ұйымдастырады.

Ғылыми-педагогикалық және тәрбие процесін қажетті деңгейде қамтамасыз ететін кадрларды іріктеуді және орналастыруды жүзеге асырады. Қызметкерлердің лауазымдық міндеттерін анықтайды, олардың кәсіби шеберлігін арттыру үшін жағдайлар жасайды. Қызметкерлердің шығармашылық бастамаларын ынталандырады және көтермелейді.

Орталықтың оқу әдістемесі кеңесінің жұмысына басшылық жасайды. Қажетті есеп беруді әзірлеп, ұсынуды қамтамасыз етеді.

Конкурс Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңына және Мемлекеттік кәсіпорынның басшысын тағайындау және аттестаттау, сондай-ақ оның кандидатурасын келісу қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 18 қарашадағы №1353 Қаулысына сәйкес өткізіледі.

Кәсіпорын басшысының қызметіне кандидатураларды іріктеу кезінде қойылатын негізгі талаптар мыналар болып табылады:

1) қажетті бейіні бойынша жоғары білімінің және тиісті саланың уәкілетті органы (жергілікті атқарушы орган) бекіткен біліктілік талаптарына сәйкес келетін кәсіби даярлық деңгейінің болуы;

2) мамандығы бойынша экономика саласы кәсіпорнының бейініне сәйкес басшы лауазымдарда кемінде 5 жыл жұмыс өтілінің болуы.

5. Конкурсқа мынадай тұлға қатыса алмайды:

1) он сегіз жасқа толмаған;

2) бұрын сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық жасаған;

3) Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен өтелмеген немесе алынбаған соттылығы бар.

Конкурсқа қатысуға ниет білдірген тұлғалар баспа бетінде конкурс өткізу туралы хабарландыру жарияланған күннен бастап күнтізбелік он бес күн ішінде Қызылорда облысының білім басқармасы, **Қызылорда қаласы, Әйтеке би көшесі №2 үй мекенжайына 24-ші кабинетке құжаттар тапсыра алады (анықтама тел. 27-92-38, 27-29-34).**

Конкурсқа қатысуға ниет білдірген тұлғалар конкурс өткізу туралы хабарландыруда көрсетілген мерзімде Комиссияға мынадай құжаттарды ұсынады:

Конкурсқа қатысушы азаматтар Қызылорда облысының білім басқармасына келесі құжаттарды тапсыруы қажет:

1. конкурсқа қатысу туралы өтініш;

2. мемлекеттік және орыс тілдерінде жазылған түйіндеме;

3. еркін нысанда жазылған өмірбаян;

4. білімі туралы құжаттардың нотариалды расталған көшірмелері;

5. еңбек кітапшасының нотариалды расталған көшірмесі;

жеке басын куәландыратын құжатының көшірмесі;

кадрларды есепке алу жөніндегі жеке парақ;

6. денсаулығы туралы белгіленген нысандағы анықтама;

Конкурсқа қатысушы өзінің біліміне, жұмыс стажына, кәсіби даярлық деңгейіне қатысты қосымша ақпаратты (біліктілігін арттыру, ғылыми дәрежелер мен атақтар беру, ғылыми жарияланымдар, бұрынғы жұмыс орнының басшылығынан ұсынымдар туралы құжаттардың көшірмелері және т.с.) беруіне болады.

Конкурсқа құжаттар тапсырған тұлғалар құжаттар қабылдау аяқталған күннен бастап бес жұмыс күні ішінде құжаттар тапсырған тұлғаны конкурсқа қатысуға жіберу туралы шешім қабылдайды.

Конкурсқа қатысуға жіберілген тұлғалар тізімі бекітілгеннен кейін күнтізбелік он күн ішінде конкурсқа қатысушылармен әңгімелесу өткізеді.

Аталмыш лауазымға орналасқан азамат үшін көтерме шығындар төленбейді, тұрғын үй және жеңілдіктер ұсынылмайды.

***

Қызылорда облысының білім басқармасы (Қызылорда қаласы Әйтеке би көшесі № 2 үй, эл. пошта bilimkz, Веб сайт www.bilim-orda.kz). «Облыстық олимпиадалар және қосымша білім беру орталығы» мемлекеттік қазыналық кәсіпорны директоры бос лауазымына орналасуға ашық конкурс жариялайды:

Мекеменің атауы: *Қызылорда облысы, «Облыстық олимпиадалар және қосымша білім беру орталығы» мемлекеттік коммуналдық қазыналық кәсіпорын.*

Мекен-жайы: 120100. Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданы, Бесарық ауылдық округі.

Біліктілікке қойылатын талаптар: Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 18 қарашадағы №1353 қаулысымен белгіленеді.

Білуге міндетті: Қазақстан Республикасының Конституциясын, Қазақстан Республикасының «Білім туралы», «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы», «Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы», «Кәмелетке толмағандардың арасындағы құқық бұзушылықтар мен балалардың қадағалаусыз және панасыз қалуының алдын алу туралы» Заңдарын Қазақстан Республикасы Білім және ғылым Министрлігінің 2013 жылғы 14 маусымдағы №228 бұйрығын, Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2003 жылғы 25 шілдедегі №568 бұйрығымен бекітілген, «Балаларды сауықтыру ұйымдарының құрылымына, оларды ұстауға және жұмысын ұйымдастыруға санитарлық-эпидемиологиялық талаптар» Заңдарын және басқа да білім беруді дамытудың бағыттары мен келешегін айқындайтын нормативтік құқықтық актілерді; қосымша білім беру ұйымдары жұмыстарының бейінін және оның ерекшеліктерін; жеткіншек және жасөспірім кезеңінің жас ерекшеліктерін; әртүрлі әлеуметтік ортадағы психологияны, әлеуметтануды және жұмыс ерекшеліктерін, жалпы және отбасылық педагогиканың негіздерін, экстремальды жағдайларды анықтау әдістерін, жасөспірімдер мен жастар үшін ақыл-кеңес өткізу әдістерін, қиын жасөспірімдермен және жастармен жұмыстарды ұйымдастыруды, педагогиканы, педагогикалық психологияны, педагогика ғылымының және практиканың жетістіктерін, экономика негіздерін, еңбек туралы, қаржы-шаруашылық қызметтер туралы заңнамаларды, еңбекті қорғаудың, техника қауіпсіздігі және өртке қарсы қорғанудың ережелері мен нормаларын.

Лауазымдық міндеттері. Білім беру қызметін жүргізу құқығына берілетін лицензияға, ұйым жарғысына және басқа да нормативтік құқықтық актілерге сәйкес қосымша білім беру ұйымына басшылық етеді. Мәдени-демалыс қызметі, дене тәрбиесі мен спортты дамыту саласындағы әлеуметтік, қосымша білім беру, коммуникативтік қызметтерді көрсету жұмыстары мен құрылымдық бөлімшелердің өзара әрекеттестігін ұйымдастырады. Қазіргі заманғы басқару әдістері негізінде жұмысты болжамдайды және жоспарлайды. Шағын ауданды дамытудың әлеуметтік-педагогикалық бағдарламаларын әзірлеуді және бекітуді ұйымдастырады. Білім беру сапасына бақылауды жүзеге асырады, білім беру үрдісі кезінде ұйымдағы білім алушылар мен қызметкерлердің өмірі мен денсаулық қауіпсіздігіне қажетті жағдай жасайды. Педагогикалық кеңестің жұмысына басшылық етеді.

Білім беру және тәрбие мәселелері жөніндегі жақын және алыс шетелдердің қосымша білім беру ұйымдарымен өзара тиімді ынтымақтастықты кеңейту шараларын жүзеге асырады және қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды белсенді пайдаланады және дамытады. Басқару құрылымын айқындайды, қосымша білім беру ұйымдарының қаржылық-шаруашылық қызметіне басшылықты жүзеге асырады. Білім алушылардың контингентін қалыптастырады. Педагог қызметкерлер мен әдістемелік бірлестіктердің жұмысын үйлестіреді, қоғамдық ұйымдардың, оның ішінде балалар ұйымдарының қызметіне ықпал етеді. Оқу-материалдық базаның сақталуы мен толықтырылуына есеп жүргізуді, санитарлық-гигиеналық режимнің, еңбекті қорғау және қауіпсіздік техникасы ережелерінің сақталуын қамтамасыз етеді. Педагогикалық кадрлар мен қосымша қызметкерлерді іріктеуді және орналастыруды жүзеге асырады, олардың кәсіби шеберліктерін арттыруға жағдай жасайды.

Жұртшылықпен байланысты жүзеге асырады, білім алушылардың ата-аналарымен (оларды алмастыратын тұлғалармен) жұмысты үйлестіреді. Қажетті есептілікті дайындау мен ұсынуды қамтамасыз етеді. Барлық органдарда ұйымның мүддесін білдіреді және Қазақстан Республикасының заңнамасымен тыйым салынбаған өзге де қызметті жүзеге асырады.

Конкурс Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңына және Мемлекеттік кәсіпорынның басшысын тағайындау және аттестаттау, сондай-ақ оның кандидатурасын келісу қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 18 қарашадағы №1353 Қаулысына сәйкес өткізіледі.

Кәсіпорын басшысының қызметіне кандидатураларды іріктеу кезінде қойылатын негізгі талаптар мыналар болып табылады:

1) қажетті бейіні бойынша жоғары білімінің және тиісті саланың уәкілетті органы (жергілікті атқарушы орган) бекіткен біліктілік талаптарына сәйкес келетін кәсіби даярлық деңгейінің болуы;

2) мамандығы бойынша экономика саласы кәсіпорнының бейініне сәйкес басшы лауазымдарда кемінде 5 жыл жұмыс өтілінің болуы.

5. Конкурсқа мынадай тұлға қатыса алмайды:

1) он сегіз жасқа толмаған;

2) бұрын сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық жасаған;

3) Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен өтелмеген немесе алынбаған соттылығы бар.

Конкурсқа қатысуға ниет білдірген тұлғалар баспа бетінде конкурс өткізу туралы хабарландыру жарияланған күннен бастап күнтізбелік он бес күн ішінде Қызылорда облысының білім басқармасы, **Қызылорда қаласы, Әйтеке би көшесі №2 үй мекенжайына 24-ші кабинетке құжаттар тапсыра алады (анықтама тел. 27-92-38, 27-29-34).**

Конкурсқа қатысуға ниет білдірген тұлғалар конкурс өткізу туралы хабарландыруда көрсетілген мерзімде Комиссияға мынадай құжаттарды ұсынады:

Конкурсқа қатысушы азаматтар Қызылорда облысының білім басқармасына келесі құжаттарды тапсыруы қажет:

1. конкурсқа қатысу туралы өтініш;

2. мемлекеттік және орыс тілдерінде жазылған түйіндеме;

3. еркін нысанда жазылған өмірбаян;

4. білімі туралы құжаттардың нотариалды расталған көшірмелері;

5. еңбек кітапшасының нотариалды расталған көшірмесі;

жеке басын куәландыратын құжатының көшірмесі;

кадрларды есепке алу жөніндегі жеке парақ;

6. денсаулығы туралы белгіленген нысандағы анықтама;

Конкурсқа қатысушы өзінің біліміне, жұмыс стажына, кәсіби даярлық деңгейіне қатысты қосымша ақпаратты (біліктілігін арттыру, ғылыми дәрежелер мен атақтар беру, ғылыми жарияланымдар, бұрынғы жұмыс орнының басшылығынан ұсынымдар туралы құжаттардың көшірмелері және т.с.) беруіне болады.

Конкурсқа құжаттар тапсырған тұлғалар құжаттар қабылдау аяқталған күннен бастап бес жұмыс күні ішінде құжаттар тапсырған тұлғаны конкурсқа қатысуға жіберу туралы шешім қабылдайды.

Конкурсқа қатысуға жіберілген тұлғалар тізімі бекітілгеннен кейін күнтізбелік он күн ішінде конкурсқа қатысушылармен әңгімелесу өткізеді.

Аталмыш лауазымға орналасқан азамат үшін көтерме шығындар төленбейді, тұрғын үй және жеңілдіктер ұсынылмайды.

***

1. Мемлекеттік орган атауы: Қызылорда облысының білім басқармасы (Қызылорда қаласы Әйтеке би көшесі № 2 үй, эл. пошта bilimkz, Веб сайт www.bilim-orda.kz) «№4 облыстық дарынды балалар мектеп интернаты» мемлекеттік мекемесінің директоры бос лауазымына орналасуға ашық конкурс жариялайды (Қызмет атқарған жылдарына байланысты лауазымдық жалақысы – 66717 теңгеден 70788 теңгеге дейін экологиялық коэффициенті есепке алмағанда):

Мекеменің атауы: Қызылорда облысының білім басқармасының *«№4 облыстық дарынды балалар мектеп интернаты» мемлекеттік мекемесі.*

Мекен-жайы: 120100. Қызылорда облысы, Қызылорда қаласы, Тасбөгет кенті.

Орта білім беру мекемелері басшыларының лауазымына кандидаттарға қойылатын біліктілік талаптар Қазақстан Республикасы білім және ғылым министрінің 2009 жылғы 13 шілдедегі бұйрығымен бекітілген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде №5750 болып тіркелген, 2009 жылғы 11 желтоқсандағы №190 (1757) «Заң газеті» газетінде жарияланған) Педагог қызметкерлер мен оларға теңестірілген тұлғалардың лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларына сәйкес айқындалады.

2. Лауазымдық міндеттері: Білім беру ұйымының қызметін оның жарғысына және басқа да нормативтік құқықтық актілерге сәйкес басқарады. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартын педагогикалық және әдістемелік кеңеспен бірлесе отырып іске асыруды ұйымдастырады. Жұмыс жоспарын, бағдарламалар мен жұмыс жоспарларын бекітеді. Бекітілген учаскедегі балаларды жалпыға міндетті оқытумен қамтамасыз ету заңына сәйкес жалпыға міндетті оқытумен қамтамасыз етеді. Оқу-тәрбие процесін ғылыми-әдістемелік және материалдық-техникалық базасын ұйымдастырады және жетілдіреді. Оқу-тәрбие процесін әдістемелік қамтамасыз етуді ұйымдастырады және жетілдіреді. Қазіргі заманғы ақпараттық технологиялардың дамуын қамтамасыз етеді. Педагогикалық ұйымдар, әдістемелік бірлестіктер, балалар ұйымдары қызметіне ықпал етеді. Білім беру құқығы лицензиясына сәйкес оқушылар, тәрбиеленушілер контингентін қалыптастырады, оқушылар мен тәрбиеленушілерді әлеуметтік қорғауды қамтамасыз етеді. Жетім және ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалардың арасынан шыққан тәрбиеленушілердің заңды құқығы мен мүдделерін (жеке, мүліктік, баспаналық, еңбек және басқа да) қорғайды, олардың туысқандық байланысын қолдай отырып, оларға жағдай жасайды.

Тәрбиеленушілер мен білім алушыларды асырап бағу үшін белгіленген мөлшерден кем емес жағдаймен қамтамасыз етеді. Оқу-тәрбие процесі кезінде білім алушылардың (тәрбиеленушілердің) және білім беру ұйымы қызметкерлерінің өмір қауіпсіздігі мен денсаулығын сақтауға қажетті жағдай жасайды. Оқушыларды қорғау және олардың денсаулығын нығайту мақсатында тамақтану және медициналық қызмет көрсету жұмысын ұйымдастырады және оған бақылау жүргізеді. Белгіленген заңнама шегінде білім беру ұйымының мүлкі мен құралдарына басшылық етеді, жыл сайын құрылтайшылардың қаржылық және материалдық қаражаттың түсуі және жұмсалуы туралы есебін береді.

Нормативтік талаптарға сәйкес есеп жүргізіп, оқу-материалдық базаның сақталуын және толықтырылуын қамтамасыз етеді, ішкі еңбек тәртібі ережесін, санитарлық-гигиеналық режимді, еңбекті қорғау және техника қауіпсіздігін сақтау үшін жауап береді.

Педагог кадрларды және қосымша қызметшілерді іріктеуді және жұмысқа тартуды жүзеге асырады, басқару құрылымын, қызметкерлердің штаттық кестесін, лауазымдық нұсқаулығын бекітеді, олардың кәсіби шеберлігін арттыру үшін жағдай жасайды. Педагогикалық кеңесті басқарады. Белгіленген тәртіп бойынша қызметкерлерді аттестаттауды жүргізеді. Қызмет барысында айрықша көзге түскен оқытушылар мен білім беру ұйымдарының қызметкерлерін өзінің құзыретіне қарай марапаттауға және көтермелеуге ұсынады және өз құзыретінің аясында жаза белгілейді.

Жұртшылықпен, ата-аналармен (немесе оларды алмастырушылармен) байланысты жүзеге асырады. Мемлекеттік және басқа да ұйымдарда білім беру ұйымын танытады, қажетті есеп құжаттарын дайындауды және ұсынуды қамтамасыз етеді.

3. Білуге міндетті: Қазақстан Республикасының Конституциясын, Қазақстан Республикасының «Білім туралы», «Қазақстан Республикасындағы бала құқықтары туралы», «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы», «Неке және отбасы туралы», «Қазақстан Республикасында мүгедектігі бойынша, асыраушысынан айырылу жағдайы бойынша және жасына байланысты берілетін мемлекеттік әлеуметтік жәрдемақылар туралы», «Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы», «Арнайы әлеуметтік қызмет туралы», «Кәмелетке толмағандардың арасындағы құқық бұзушылықтар мен балалардың қадағалаусыз және панасыз қалуының алдын алу туралы» Заңдарын, ҚР Үкіметінің 17.05.2013 ж. №499 қаулысымен бекітілген тиісті үлгідегі білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидаларын және басқа да білім беруді дамытудың бағыттары мен келешегін айқындайтын нормативтік құқықтық актілерді; педагогика мен психология негіздерін; мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартын, педагогиканы, педагогикалық психологияны, педагогикалық ғылым мен практиканың жетістіктерін; менеджмент негіздерін, қаржы-шаруашылық қызмет туралы заңнамаларды; еңбек туралы, еңбекті қорғаудың, техника қауіпсіздігі және өртке қарсы қорғанудың ережелері мен нормаларын; санитарлық ережелер мен нормаларды.

Осы санаттағы лауазымдар бойынша функционалдық міндеттерді орындау үшін қажетті басқа да білімдер.

Мемлекеттік тілді білуі;

Компьютерде жұмыс істеу қабілеті қошталады.

4. Мемлекеттік орта білім беру мекемелері басшыларының лауазымына кандидаттардың Конкурсқа қатысуы үшін:

1. жоғары және жоғары білімнен кейінгі білімінің болу(педагогикалық немесе бейіні бойынша);

2) педагогикалық жұмыс өтілінің бес жылдан кем болмауы немесе білім беру ұйымының бейініне сәйкес білім беру білім беру ұйымдарында немесе ұйымдарда басқарушылық қызметте жұмыс өтілінің бес жылдан кем болмауы;

3) бірінші немесе жоғары біліктілік санатының болуы;

4) үш жылдан кем емес педагогикалық салада әкімшілік жұмыс тәжірибесінің болуы немесе білім беру ұйымының бейініне сәйкес білім беру ұйымдарында немесе ұйымдарда басқарушылық қызметте жұмыс өтілінің бес жылдан кем болмауы;

5) облыстық білім басқармасының кандидатура бойынша келісімінің болуы;

6) сотталмаған болуы тиіс.

5. Конкурс екі кезеңде өткізіледі:

1) конкурсқа қатысушылардың біліктілігін бағалау;

2) әңгімелесу.

6. Конкурс өткізу уақыты мен орны: хабарландыру жарияланғаннан кейін 15 жұмыс күні өткеннен кейін мына мекенжай бойынша Қызылорда облысының білім басқармасында Қызылорда қаласы, Әйтеке би көшесі, №2 үй өтеді.

7. Конкурсқа ұсынылатын құжаттар:

Конкурсқа қатысу үшін басшы лауазымына кандидат:

1) конкурстық комиссия төрағасы атына тұрғылықты тіркеу орнын, нақты тұратын жерін, байланыс телефондарын көрсетумен қоса өтініш;

2) нотариалды куәландырылған жеке тұлғаны куәландыратын құжат көшірмесі;

3) нотариалды куәландырылған білім туралы құжат көшірмесі;

4) нотариалды куәландырылған еңбек кітапшасының көшірмесі;

5) бұрынғы жұмыс орны кадр қызметі куәландырған фотомен кадрды есепке алу жөніндегі жеке парақ;

6) бар жазалар мен көтермелеулерді көрсете отырып бұрынғы жұмыс орнынан өндірістік мінездеме;

7) нотариалды куәландырылған бар біліктілік санат немесе ғылыми дәрежесі туралы құжат көшірмесі;

8) медициналық куәландырудан өтуі туралы құжат;

9) сотты болмағандығы туралы анықтама ұсынуы қажет.

Аталған құжаттардың бірінің болмауы кандидатты Конкурсқа қатыстырмауға негіз болады.

Конкурсқа қатысуға кандидат комиссия қарауына өзінің кәсіби жетістіктері, біліктілігін арттыру, ғылыми зерттеулер, өзінің педагогикалық тәжірибесін қорытындылау наградалары туралы қандай да болмасын деректі расталған ақпаратты ұсынуға құқылы.

Конкурсқа қатысу үшін қажетті құжаттар аталмыш хабарландыру жарияланған күннен бастап 15 жұмыс күні ішінде Қызылорда облысының білім басқарамасына мына мекенжай бойынша тапсырылуы тиіс: **Қызылорда қаласы, Әйтеке би көшесі №2 үй, №24 кабинет. Анықтама телефондары: 8(7242)27-92-38, 27-29-34.**

Аталмыш лауазымға орналасқан азамат үшін көтерме шығындар төленбейді, тұрғын үй және жеңілдіктер ұсынылмайды.

Қызылорда облысының білім басқармасының конкурстық комиссиясы.

ҚЫЗМЕТКЕ КОНКУРС

Қызылорда қаласы, Ақсуат ауылдық округі әкімінің аппараты бос мемлекеттік әкімшілік лауазымға орналасуға конкурс жариялайды:

Ақсуат ауылдық округі әкімі аппаратының жетекші маманы E-G-4.

Қызмет өткерген жылдарына байланысты лауазымдық айлығы 48047-57657 теңге аралығында (экологиялық коэффициентті қоспағанда).

Функционалдық міндеттері:

Ауылдық округ әкімі аппаратының ішкі жұмыстарын ұйымдастыру. Тұрғындармен тікелей байланыста болып, әр түрлі анықтамалар беру. №1 нысандағы шаруашылық кітабын жүргізу. Ішкі еңбек тәртібіне және лауазымдық нұсқауға байланысты, аппарат қызметкерлеріне басшылық жасау. Тиісті органдарға берілетін есептерді және мәліметтерді уақытылы зандылықтарға сәйкес дайындалып беріліп отырылуын ұйымдастыру. Бағдарламалармен жұмыс жасап, орындалуын ұйымдастыру, құжаттардың сақталуын қадағалау.

Үміткерлерге қойылатын талаптар:

Білімі: Жоғары немесе ортадан кейінгі экономикалық немесе бухгалтерлік есеп не орта техникалық немесе кәсіптік білім.

Қазақстан Республикасының Конституциясын, ҚР-ның «Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы», «Қазақстан Республикасының Үкіметі туралы» Конституциялық зандарын, Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік қызмет туралы», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы», «Әкімшілік рәсімдер туралы», «Жеке және занды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы» Зандарын, «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару туралы», «Әкімшілік рәсімдер туралы», «Нормативтік құқықтық актілер туралы», «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» стратегиясы, ҚР Зандары «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару туралы», «Еңбек кодексі», «Жер Кодексі», «Мемлекеттік әкімшілік лауазымдардың типтік біліктілік талаптары», «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы», «Мемлекеттік сатып алу Заңы».

Мемлекеттік және орыс тілдерін білу. Осы санаттағы лауазымдар бойынша функционалды міндеттерді орындау үшін қажетті басқа да міндетті білімдер.

Конкурс «Бос әкімшілік мемлекеттік лауазымға орналасуға конкурс өткізу және конкурс комиссиясын қалыптастыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасының Мемлекеттік қызмет істері агенттігі Төрағасының 2013 жылғы 19 наурыздағы №06-7/32 бұйрығына сәйкес өткізіледі.

Конкурсқа қатысқысы келген азаматтар Ақсуат ауылдық округінің әкімі аппараты мемлекеттік мекемесіне келесі құжаттарды тапсырады:

1) Өкілетті орган белгілеген нысандағы өтініш;

2) 3х4 үлгідегі суретпен өкілетті орган белгілеген нысанда толтырылған сауалнама;

3) білімі туралы құжаттардың нотариалдық куәландырылған көшірмелері;

4) еңбек кітапшасының нотариалдық куәландырылған көшірмелері;

5) Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің 2010 жылғы 23 қарашадағы №907 бұйрығымен бекітілген (Қазақстан Республикасының Нормативтік құқықтық актілердің тізілімінде 2010 жылы 21 желтоқсанда №6697 болып тіркелген) нысандағы денсаулығы туралы анықтама;

6) Қазақстан Республикасы азаматының жеке куәлігінің көшірмесі;

7) құжаттарды тапсыру сәтінде өкілетті органмен белгіленген шекті мәннен төмен емес нәтижемен тестілеуден өткені туралы қолданыстағы сертификат.

Егер азамат еңбек қызметін жүзеге асырмаған және конкурс жарияланған бос лауазым бойынша жұмыс өтілі талап етілмейді.

Құжаттардың толық емес пакетін ұсыну конкурс комиссиясының оларды қараудан бас тартуы үшін негіз болып табылады.

Мемлекеттік қызметшілермен тапсырылатын осы тармақтың 3) және 4) тармақшаларында көрсетілген құжаттарды олар жұмыс істейтін мемлекеттік органдардың персоналды басқару қызметі (кадр қызметі) куәландыра алады.

Азаматтар өздерінің білімі, жұмыс тәжірибесі, кәсіби деңгейі және беделі жайлы (кәсіби біліктілігін арттырғаны жайлы, ғылыми атағы және дәрежесін алғандығы туралы құжаттардың, мінездемелерінің, ұсыныстардың, ғылыми жарияланымдардың және тағы басқа көшірмелері) қосымша ақпарат ұсына алады.

Конкурсқа қатысу үшін қажетті құжаттар конкурс өткізу туралы хабарландыру соңғы жарияланған күнінен бастап 10 жұмыс күн ішінде мына мекен-жай бойынша тапсырылуы тиіс: **120006, Қызылорда қаласы, Ақсуат ауылдық округі, А.Найзағараев көшесі, №20.**

Әңгімелесуге жіберілген үміткерлер одан үміткерлерді әңгімелесуге жіберу туралы хабардар ету күнінен бастап 5 жұмыс күн ішінде Ақсуат ауылдық округі әкімі аппаратында **инд.120006, Қызылорда қаласы, Ақсуат ауылдық округі, А.Найзағараев көшесі, №20** мекен-жайы бойынша өтеді.

Конкурстық комиссияның қорытынды мәжілісі әңгімелесу жүргізілгеннен соң 2 (екі) жұмыс күні ішінде өткізіледі.

Анықтама телефоны: 8 (7242) 218671.

apparatakima_aksuat@mail.ru.

Аталмыш лауазымға орналасатын үміткерлер үшін көтерме ақы шығындары, тұрғын үй және жеңілдіктер берілмейді.

Ақсуат ауылдық округі әкімі аппаратының конкурстық комиссиясы.

ХАБАРЛАМА

«ПетроҚазақстан Құмкөл Ресорсиз» АҚ 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Қазақстан Республикасының Экология Кодексінің 57-бабының талаптарына сәйкес «Құмкөл оңтүстік кеніштіндегі мұнай жинау жүйесі. №4041 ұңғымадан ТҚ-23 топтық қондырғысына дейін аралық өнім құбырын тарту» жұмыс жобасы жөніндегі құжаттаманың Қазақстан Республикасының Қоршаған ортаны қорғау министрлігінің Экологиялық реттеу және бақылау комитетінің Қызылорда облысы бойынша экология департаментіне мемлекеттік экологиялық сараптамаға жолданғандығы жайлы хабарлайды.

Барлық мүдделі азаматтар мен қоғамдық бірлестіктерге мемлекеттік сараптамадан өткізу кезеңінде өздерінің ой-пікірлерін білдіру мүмкіндігі беріледі.

Анықтама алу телефоны: (7242) 29-92-11.

***

«ПетроҚазақстан Құмкөл Ресорсиз» АҚ 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Қазақстан Республикасының Экология Кодексінің 57-бабының талаптарына сәйкес «Құмкөл оңтүстік кеніштіндегі мұнай жинау жүйесі. Құмкөл оңтүстік кеніштіндегі №4041 ұңғымаға баратын кірме автожол салу» жұмыс жобасы жөніндегі құжаттаманың Қазақстан Республикасының Қоршаған ортаны қорғау министрлігінің Экологиялық реттеу және бақылау комитетінің Қызылорда облысы бойынша экология департаментіне мемлекеттік экологиялық сараптамаға жолданғандығы жайлы хабарлайды.

Барлық мүдделі азаматтар мен қоғамдық бірлестіктерге мемлекеттік сараптамадан өткізу кезеңінде өздерінің ой-пікірлерін білдіру мүмкіндігі беріледі.

Анықтама алу телефоны: (7242) 29-92-11.

***

«ПетроҚазақстан Құмкөл Ресорсиз» АҚ 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Қазақстан Республикасының Экология Кодексінің 57-бабының талаптарына сәйкес «Майбұлақ кеніштіндегі №40 және №41 ұңғымаларды жайластыру. №40, 41 ұңғымалардан СП-2 спутнигіне дейін 4» аралық өнім құбырларын тарту» жұмыс жобасы жөніндегі құжаттаманың Қазақстан Республикасының Қоршаған ортаны қорғау министрлігінің Экологиялық реттеу және бақылау комитетінің Қызылорда облысы бойынша экология департаментіне мемлекеттік экологиялық сараптамаға жолданғандығы жайлы хабарлайды.

Барлық мүдделі азаматтар мен қоғамдық бірлестіктерге мемлекеттік сараптамадан өткізу кезеңінде өздерінің ой-пікірлерін білдіру мүмкіндігі беріледі.

Анықтама алу телефоны: (7242) 29-92-11.

***

«ПетроҚазақстан Құмкөл Ресорсиз» АҚ 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Қазақстан Республикасының Экология Кодексінің 57-бабының талаптарына сәйкес «Майбұлақ кеніштіндегі №40 және №41 ұңғымаларды жайластыру. №40, 41 ұңғымаларды электрмен қамту» жұмыс жобасы жөніндегі құжаттаманың Қазақстан Республикасының Қоршаған ортаны қорғау министрлігінің Экологиялық реттеу және бақылау комитетінің Қызылорда облысы бойынша экология департаментіне мемлекеттік экологиялық сараптамаға жолданғандығы жайлы хабарлайды.

Барлық мүдделі азаматтар мен қоғамдық бірлестіктерге мемлекеттік сараптамадан өткізу кезеңінде өздерінің ой-пікірлерін білдіру мүмкіндігі беріледі.

Анықтама алу телефоны: (7242) 29-92-11.

***

«ПетроҚазақстан Құмкөл Ресорсиз» АҚ 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Қазақстан Республикасының Экология Кодексінің 57-бабының талаптарына сәйкес «Майбұлақ кеніштіндегі №40 және №41 ұңғымаларды жайластыру. Майбұлақ кеніштіндегі №40 және №41 ұңғымаларға баратын кірме жолдар салу» жұмыс жобасы жөніндегі құжаттаманың Қазақстан Республикасының Қоршаған ортаны қорғау министрлігінің Экологиялық реттеу және бақылау комитетінің Қызылорда облысы бойынша экология департаментіне мемлекеттік экологиялық сараптамаға жолданғандығы жайлы хабарлайды.

Барлық мүдделі азаматтар мен қоғамдық бірлестіктерге мемлекеттік сараптамадан өткізу кезеңінде өздерінің ой-пікірлерін білдіру мүмкіндігі беріледі.

Анықтама алу телефоны: (7242) 29-92-11.

***

«Көлжан» ЖШС 2007 жылғы 9 қаңтардағы №212-III Қазақстан Республикасының Экология Кодексінің 57-бабының талаптарына сәйкес «Батыс Тұзкөл кеніштіндегі мұнай жинау жүйесі. СП-3, СП-4, СП-5 спутниктері. СП-5 спутнигінен ТҚ-1 топтық қондырғысына дейін 10» мұнай-газ коллекторын тарту. ТҚ-1 топтық қондырғысынан СП-5 спутнигіне дейін 3" газ құбырын тарту. СП-4 спутнигінен 10" мұнай-газ коллекторына дейін 8" мұнай-газ коллекторын тарту. ТҚ-1 топтық қондырғысынан СП-4 спутнигіне дейін 3" газ құбырын тарту. СП-3 спутнигінен 10" мұнай-газ коллекторына дейін 8" мұнай-газ коллекторын тарту. ТҚ-1 топтық қондырғысынан СП-3 спутнигіне дейін 3" газ құбырын тарту» жұмыс жобасы жөніндегі құжаттаманың Қазақстан Республикасының Қоршаған ортаны қорғау министрлігінің Экологиялық реттеу және бақылау комитетінің Қызылорда облысы бойынша экология департаментіне мемлекеттік экологиялық сараптамаға жолданғандығы жайлы хабарлайды.

Барлық мүдделі азаматтар мен қоғамдық бірлестіктерге мемлекеттік сараптамадан өткізу кезеңінде өздерінің ой-пікірлерін білдіру мүмкіндігі беріледі.

Анықтама алу телефоны: (7242) 29-92-11.

***

120014, ҚР, Қызылорда қ., Қазбек би көшесі, 13, телефон; 8(7242) 26-10-53 мекенжайында орналасқан «ПетроҚазақстан Венчерс Инк» төмендегі жобаның 120008, ҚР, Қызылорда қ.,Желтоқсан көшесі, 150, мекенжайында орналасқан телефон: 8 (7242) 23-02-44, факс: 23-06-80 «Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрлігі Экологиялық реттеу және бақылау комитетінің Қызылорда облысы бойынша экология департаменті» мемлекеттік мекемесі мемлекеттік экологиялық сараптаманың қарауына ұсынылғандығын хабарлайды:

- «Дощан кен орнын сынамалы пайдалану жобасына толықтыру» және оған қоса Қоршаған ортаға әсерді бағалау бөлімі.
- «Оңтүстік-Шығыс Дощан кен орнын сынамалы пайдалану жобасына толықтыру» және оған қоса Қоршаған ортаға әсерді бағалау бөлімі.

Қазақстан Республикасы Экология Кодексінің 57-бабына сәйкес барлық мүдделі азаматтар мен қоғамдық бірлестіктерге мемлекеттік экологиялық сараптамадан өткізу кезеңінде өздерінің ой-пікірлерін білдіру мүмкіндігі беріледі.

ҚОҒАМДЫҚ ТЫҢДАУ

ҚР ЭК 57-бабы 3-тармағына сәйкес «Қазақавтожол» КФ РММ-нің 2013-2015 жылдарға арналған «Қоршаған ортаны қорғау іс-шараларының жоспары» бойынша қоғамдық тыңдау өтеді.

2013 жылдың 30 қыркүйегінде сағат 16.00-де барлық қоғамдық ұйымдар мен азаматтарды мына мекен-жайға қатысуға шақырады: **Қызылорда қаласы, Абай даңғылы, АТФ банк ғимараты.**

ЖАРАМСЫЗ ДЕП ЕСЕПТЕЛСІН

Қалабаева Мерей Мирамбекқызының атына Арал ауданы, Қамыстыбас ауылдық округіндегі №21 орта мектепті 2013 жылы бітіргені жөнінде берілген ЖОБ №0644044 аттестаты жоғалуына байланысты жарамсыз деп есептелсін.

***

Сейткәрімова Айгерім Бауыржанқызының атына Қызылорда қаласындағы №173 Ә.Молдағұлова атындағы орта мектептің 9 сыныбын 2012 жылы бітіргені жөнінде берілген НОБ 0724588 куәлігі қосымшасымен жоғалуына байланысты жарамсыз деп есептелсін.

***

Қызылорда қаласы, Тасбөгет кентіндегі «№11 орта мектебі» мемлекеттік мекемесінің Жарғысы (қазақша нұсқасы) жоғалуына байланысты жарамсыз деп есептелсін.

***

Агаев Бауржан Мырзахановичтің атына берілген kz 589 AUA 11 мемлекеттік нөмірінің жоғалуына байланысты жарамсыз деп есептелсін.

***

Молданбетов Дастан Жумагалиевичтің атына берілген N 039 MEM мемлекеттік нөмірінің жоғалуына байланысты жарамсыз деп есептелсін.

ХАБАРЛАНДЫРУ

2013 жылдың 27 қыркүйегінде Қызылорда облыстық нотариаттық палатасының ғимаратында «Ашық есік» күні өткізіледі. Мекен-жайы: Қызылорда қаласы, Бөкейхан көшесі, 64 Б/52А. Байланыс телефондары: 23-81-11, 26-14-74.

Қызылорда облысының әділет департаменті, Қызылорда облыстық нотариаттық палатасы.

ЕСКЕ АЛУ

Өкінішке орай, сауда орталығының бас маманы, жолдасымыз әрі әріптесіміз Еренова Айсұлу Ертайқызы үстіміздегі жылдың қыркүйек айының 25-жұлдызында мезгілсіз өмірден өтті. Айсұлу біздің дәрежелі маман және шынайы дос ретінде арқасүйер әріптестеріміздің бірі болатын. «Алтын» іскер әйелдер ұжымының мүшесі және әр істің алға жылжуына үлкен үлес қосқан еді. Қаламыздың бас маманы ретінде саудаға байланысты әр түрлі іс-шараларға белсене қатысуымен бірге, жас кәсіпкерлердің және олардың болашағына жол сілтеп отыратын ақылшымыз бен тілекшіміздің бірі болатын.

Айсұлу Ертайқызы өмірде жақсы жар, жақсы ана, жақын дос бола білді. Әріптесіміздің отбасы мен туған-туыстарына көңіл қосын білдіре отырып, жатқан жері жайлы, топырағы торқа болсын дейміз. Оның бейнесі әрқашан жадымызда және жүрегімізде мәңгі қалады.

Еске алушы Байқоңыр қаласының әкімшілігі, кәсіпкерлері, «Алтын» іскер әйелдер клубының мүшелері, ұжымдастары.

Облыстық кеңес беру диагностикалық орталығының ұжымы осы мекеме қызметкері Қаршығаева Ғазиза Өміртайқызына ұлы

Батыржанның

кенеттен қайтыс болуына байланысты отбасы мен туған-туыстарына қайғыларына ортақтасып, көңіл айтады.

***

«Қызылорда электр тарату тораптары компаниясы» АҚ ұжымы осы мекеме қызметкері Бейбіт Жүрімбетовке

әкесінің

қайтыс болуына байланысты отбасы мен туған-туыстарына қайғыларына ортақтасып, көңіл айтады.

***

Қызылорда облыстық филармония ұжымы осы мекеменің әртісі Айбек Есжановқа әкесі

Бақытбектің

қайтыс болуына байланысты отбасы мен туған-туыстарына қайғыларына ортақтасып, көңіл айтады.

***

«ПетроҚазақстан Құмкөл Ресорсиз» акционерлік қоғамының әкімшілігі мен кәсіподақ комитеті ҚАМ-МДАЦ-Арысқұм құбыр желісінің 5-разрядты электр монтері Бауыржан Тыхановқа әкесі

Қартаңбайдың

қайтыс болуына байланысты қайғысына ортақтасып, көңіл қосын білдіреді.

АҚЖОЛТАЙ

Қазақстан халқы тілдері мерекесі қарсаңында Астана қаласында өткен «Тіл аруы – 2013» байқауында үздік шыққан облыстық статистика департаментінің бас маманы Жеңіскүл Сарекеева жерлестерін қуанышқа бөледі.

«ТІЛ АРУЫ» – СЫР АРУЫ

Еліміздің статистика агенттігі ұйымдастырған бұл сайысқа агенттіктің орталық аппараты мен аумақтық органдарынан 21 үміткер қатысты. Екі кезеңнен тұрған байқау барысында үкілі үміткер өздері мен туған жерлерін таныстыру, қабілеттері мен шеберліктерін танытатын үй тапсырмасын орындау, «Көп білгеннің өрісі кең» атты логикалық сауалдарға жауап беру, сондай-ақ «Өнерлі өрге жүзер» номинациясы бойынша білімдері мен өнерлерін паш етті.

Байқау қорытындысында ерекше өнерімен көрінген Жеңіскүл Досболқызы бірінші орынды жеңіп алды. Ол агенттіктің арнайы дипломымен марапатталып, ақшалай сыйлықтың сертификатына ие болды.

Сөз соңында Қыз Жібек пен Баян сұлудың бейнесі бойынан табылған, Ақжүніс пен Назымның көркемдігі көрінген, сұлу Сырдың сымбатына айналған Жеңіскүл қызымызға болашағың жарқын болсын демекпіз.

Бақтыбай СМАЙЫЛҰЛЫ.

ВОЛЕЙБОЛ

ТҰҢҒЫШ ПРОКУРОР ҚҰРМЕТІНЕ

Өткен сенбіде «Евразия» мәдени-спорт кешенінде облыстық құқық қорғау органдары қызметкерлері арасында волейболдан турнир өтті.

Қазақстанның тұңғыш дербес прокуроры Сүлеймен Есқараевтың туғанына 115 жыл толуына орай ұйымдастырылған бұл шараның мақсаты – құқық қорғау органдары қызметкерлері арасында салауатты өмір салтын қалыптастыру, оларды дене шынықтыру және спортпен шұғылдануға тарту, сондай-ақ бұқаралық спортты одан әрі дамыту.

Жарысқа облыстық прокуратура мен облыстық сот, Бас прокуратураның статистика және арнайы есеп комитетінің облыстық басқармасы мен облыстық қаржы полициясы, облыстық ішкі істер, төтенше жағдайлар және кедендік бақылау департаментінің командалары қатысты. Тартысты өткен кездесулер қорытындысында төтенше жағдайлар департаментінің волейболшылары жеңістің биік сатысынан табылса, ішкі істер департаменті мен облыстық сот командалары жүлделі орындарды өзара бөлісті.

Бақтыбай БЕРДІБАЕВ.

БІР ЕЛ – БІР КІТАП

«ТЫҢДА МЕНІ ЖҮРЕКПЕН»

Қызылорда қаласындағы А.Пушкин атындағы орталық қалалық кітапханада «Тыңда мені жүрекпен» атты жыр кеші өтті.

Фариза Оңғарсынованың өмірі мен шығармашылығын оқырмандарға насихаттау, оқырмандардың поэзияға деген қызығушылықтарын арттыру мақсатында өткен шараға қатысушылар көп болды.

Ақын өлеңдерінің негізгі тақырыбы махаббат, замана, уақыт тынысы, туған жер, туған ел туралы болды. Жыр кешіне ақын «Сыр бойы» газетінің бас редакторының орынбасары Дүйсенбек Аяшұлы қатысып, Ф.Оңғарсынованың шығармашылығына тоқталып өтті. Сонымен қатар жыр кешіне кітапхана оқырмандары «Болашақ» университетінің, М.Мәметова атындағы гуманитарлық және Қызылорда құрылыс және бизнес колледждердің І курс студенттері белсенді қатысып, ақын өлеңдерін мәнерлеп тыңдаушы қауым жүрегіне жеткізе білді.

Кеш соңында Орталықтандырылған кітапханалар жүйесінің директоры Саягүл Есімқұлова қорытынды сөз сөйлеп, кешке қатысқан қонақтар мен оқырмандарға кітапхана атынан сыйлықтар ұсынды.

М.МЕРЕЙ.

ОҚЫҒАНДАР МЕН ТОҚЫҒАНДАР

ЖАЗМЫШ

Адамның тірліктегі жолы сан тарау. Бақытқа кенелсек те, қайғы-қасірет шексек те, оны тағдырдың ісі дейміз. Қытай жұртының ежелгі мәдени және рухани мұрасы – «Марапаттау және жазалау кітабында мынандай сөздер жазылған: «Бақыт та, бейбақтық та алдын-ала маңдайға жазулы, ал адам өзінің ниет-құлқымен соның әлдебіреуіне тап болады».

Гете өзінің бір өлеңінде жазмыш жайлы былайша ой толғайды:

Адамды мәңгі ырғатып,
Ойнайды тағдыр тіресе.
Біресе көкке шырқатып,
Құрдымға тастар біресе.

ЖҰЛДЫЗШЫНЫҢ ЖОРАМАЛЫ

«Мүйістің түнін қақ жарып,
Із тастаған ғарыштан.
Айға қонды қасқайып,
Үш жаужүрек арыстан» – бұл «Жүзжылдықтар» кітабының авторы, әйгілі астролог Мишель Нострадамустың (1503-1566) соңғы өлеңі екен. Әлгі бір шумақ өлең осыдан түп-тура төрт ғасырдай бұрын жазыла тұрса да, ақиқатқа тым жуық еді.

Каневерал мүйісінен американдық астронавтардың Айға тұңғыш рет сапар шеккені белгілі. Олар үшеу еді. Бір ғажабы, Ай бетіне бірінші болып табан тигізген астронавт Армстронгтың зодиактық белгісі Арыстан шоқжұлдызы екен.

Астролог Нострадамустың мұндай керемет болжамының шыншылдығына қалайша бас шайқап таңданбасқа!

ҚҰРДЫМДАҒЫ ҚОРЫМ

Атақты қолбасшы Наполеонның мүрдесі Париждегі мүгедектер үйіне жерленіпті. Кезінде бұл жайды ұлы қолбасшының өзі салдыртып, соғыста жараланған сарбаздарды сонда емдетіп отырған екен.

Бір таңғаларлығы, осында қойылған Бонапарт Наполеонның мүрдесі жер бетінен едәуір төменірек орналастырылғанында болып отыр. Келгендер бейіттің бетбейнесін толығырақ көру үшін лажсыздан тізе бүгіп, төмен иіледі екен. Мұның өзі сырт көзге тосын көрініс екендігі даусыз. Құдды ұлы қолбасшы зиярат етушілерді өзіне еріксіз табындырып қойғандай...

Жинап-терген:
Рашид ЖАРЫЛҚАСЫНОВ.

Көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері Темірбек Жүргеновті еске алуға арналған шаралардың бағдарламасы

1-қазан

Сағат 18.00 – Т.Жүргенов атындағы Қазақ Ұлттық өнер академиясының қылқалам шеберлерінің сурет көрмесі.

(Т.Жүргенов атындағы Қазақ Ұлттық өнер академиясының профессорлары А.Дүзелханов, К.Каметов, Б.Байділда, Ә.Бапанов секілді елімізге және шет елге танымал қылқалам шеберлерінің сурет көрмесі).

Өтетін орны: Н.Бекежанов атындағы қазақ музыкалық драма театры.

Жауапты: Облыстық мәдениет басқармасы.

Сағат 18.30 – Т.Жүргенов атындағы Қазақ Ұлттық өнер академиясы өнер шеберлерінің мерекелік концерті.

Өтетін орны: Н.Бекежанов атындағы қазақ музыкалық драма театры.

Жауапты: Облыстық мәдениет басқармасы.

Сағат 21.00 «Жүргенов академиясының жастары шақырады» атты қала жастарына арналған шоу-концерт.

Өтетін орны: Орталық алаң

Жауапты: Облыстық мәдениет басқармасы.

2-қазан

Сағат 10.00 «Қазақстандағы білім, мәдениет және өнерді қалыптастырып дамытудағы Т.Жүргеновтің рөлі» атты республикалық ғылыми-теориялық конференция.

Өтетін орны: Қорқыт атындағы Қызылорда Мемлекеттік университетінің акт залы.

Жауапты: Облыстық ішкі саясат басқармасы, Т.Жүргенов атындағы Қазақ Ұлттық өнер академиясы және Қорқыт атындағы Қызылорда мемлекеттік университеті.

АРЗАН БАҒА ҚАЙДА БАР?

негізгі азық-түлік өнімдерінің бағасы

Облыстық ауыл шаруашылығы басқармасының ақпараттық-маркетингтік жүйесі арқылы күнделікті негізгі азық-түлік өнімдерінің бағаларына мониторинг жүргізіліп отыр.

Жүргізілген мониторингтің нәтижесінде бүгінгі күні ең арзан өнімдерді облыс аудандары мен Қызылорда қаласының төмендегі сауда үйлері мен базарларынан алуға болатындығын хабарлаймыз.

Қызылорда қаласы. «Мирас» сауда үйінің ауласында орналасқан қоймада картоп – 70, жуа – 45, сәбіз – 75, қызылша – 100, қырыққабат 55 теңгеден сатылуда.

Сондай-ақ, Қызылорда қаласының мөлтек аудандарында ашылған «Изобилие» әлеуметтік сауда дүкендерінде сиыр еті – 845, тауық еті – 399, қарақұмық жармасы – 105, қант – 146, өсімдік майы 250 теңгеден сатылса, «Ажар» сауда үйінде І сортты бидай ұны 52 теңгеден сатылып жатыр.

Арал ауданы. «Жеміс-Жидек» дүкенінде картоп – 50-55, жуа – 55, сәбіз – 100, қырыққабат – 80 теңгеден. Сонымен қатар, ЖК «Т.Исмайлова» дүкенінде қант – 144, өсімдік майы 220 теңгеден сатылып жатыр. «Береке» базарында І сортты бидай ұны 54 теңгеден бағалануда.

Қазалы ауданы. «Ырыс-Болашақ және К», «Орын-ай» сауда орындарында жұмыртқаның 10 данасы – 160-170, картоп – 60-65, жуа – 50, қырыққабат – 75-80, сәбіз – 90-100, өсімдік майын 240 теңгеден алуға болады.

Қармақшы ауданы. «Бибінұр» базары мен «Жандос» дүкенінде картоп– 70, сәбіз – 80, жуа – 50, қырыққабат – 60 теңгеден сатылса, ЖК «Бекмұрзаева», «Маржан» дүкендерінде І сортты бидай ұны 53 теңгеден сатылуда.

Жалағаш ауданы. «Ақниет» және «Қаракөз» дүкендерінен І сортты бидай ұнын 53, жұмыртқаны – 17, ал тауық етін – 450, өсімдік майын – 240, жуаны – 60, сәбізді – 90, қырыққабатты 60 теңгеден алуға болады. Сондай-ақ, «Әділет» базарында ет 1200 теңге.

Сырдария ауданы. «Серікбол» дүкенінде картоп – 75, сәбіз – 80, қырыққабат – 60, жуа – 40, қант – 140 теңге болса, «Коммуналдық» базарында тауық еті – 425 болса, жұмыртқа 17 теңгеден сатылуда.

Шиелі ауданы. «Ә.Шорабаев», «Мақсат» базарларында картоп – 50-60, жуа – 40-50, сәбіз – 60, қырыққабат – 50-60, жұмыртқаның 10 данасын – 160, тауық етін – 410-450 теңгеден алуыңызға болады. Сонымен қатар, І сортты бидай ұны 52 теңгеден саудалануда.

Жаңақорған ауданы. «Мағжан», «Нұржан» және «Нұрасыл» дүкендерінде картоп – 70, жуа – 45-50, қырыққабат – 60, сәбіз – 80, жұмыртқа – 15 теңге болса, І сортты бидай ұны – 56, тауық еті – 400-430 теңгеден бағалануда, «Нұр» базарында еттің бағасы 1050 теңге.

қосымша

Азық-түлік тауарларының тұрақтандыру қорындағы картоп өнімінің 2013 жылғы қыркүйек айына арналған сатылатын орындары мен сату бағасы:

1. «Мерей» мөлтек ауданы, «Сырдария» сауда орталығы жанында көлік үстінен сатылады;
2. «Құлагер» мөлтек ауданында №1 автобус маршрутының соңғы аялдамасы жанында көлік үстінде;
3. «Универсам» мөлтек ауданында базар ауласында көлік үстінде;

Көлік үстінен сату бағасы: Картоп-60 теңге/кг;

«Изобилие» әлеуметтік дүкендерінде:

1. «Құлагер» м/а Мұратбаева көшесі, н/сіз, №1 автобус маршрутының соңғы алдамасы жанында;
2. Жібек жолы көшесі, н/сіз, «S'mall» сауда орталығына қарсы бетте;
3. Абай даңғылы, «Универсам» сауда үйінің артында;
4. 3-ші ірілендірілген квартал, Ескі базар м/а, «Сұлтан» базарына қарсы бетте;
5. Титов м/а, базар маңында;
6. Тасбөгет қыстағы, орталық алаңында;
7. Қалалық ішкі істер басқармасы (ГУВД) жанында;
8. Амангелді көшесі, «Одежда» м/а, «Атлант» клиникасы алдында;
9. Торайғыров көшесі мен Қорқыт ата көшесі қиылысында;
10. Мерей м/а, «Сырдария» сауда орталығы жанында.

«Изобилие» әлеуметтік сауда дүкендерінде сату бағасы:
Картоп-80 теңге/кг.

Меншік иесі:
Сыр медиа
жауапкершілігі шектеулі серіктестігі

ДИРЕКТОР
Аманжол ОҢҒАРБАЕВ
қабылдау бөлмесі 23-58-02
факс 23-55-37

Сыр бойы
Қызылорда облыстық газетінің редакциясы

БАС РЕДАКТОР
Жұматәли ӘБДІРАМАН
қабылдау бөлмесі 23-74-62

Бас редактордың орынбасары 23-58-62
Жауапты хатшы 23-76-64

бөлімдер:
руханият және ақпарат - 23-76-34, 23-81-50
экономика - 23-72-38, 23-78-08
әлеумет және саясат - 23-71-70, 23-78-08
жарнама - 23-80-38, 23-78-50
есеп-қисап - 23-81-06
заңгер - 23-64-20
компьютер орталығы - 23-77-45
корректор бөлімі - 23-73-39

меншікті тілшілер:
Арал, Қазалы:
Жұмабек Табынбаев - 8724 38 2-34-07
Шиелі, Жаңақорған:
Нұрмахан Елтай - 8724 32 4-22-46

e-mail: syrboyi@mail.ru
site: www.syrboyi.kz
Газет Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат және мұрағат комитетінде тіркелген.
Тіркеу куәлігі №12993-Г, 27.08.2012 ж.
Авторларға қаламақы тапсырыс бойынша төленеді, қолжазба өңделеді және қайтарылмайды. Жариялымдар газеттің түпкілікті көзқарасын білдірмейді. *"АҚ"-ақылы қызмет.
Газет редакцияның компьютер орталығында қатталып, "PRINT" баспаханасында басылды.Қызылорда қаласы, А.Байтұрсынов, 49.
Газеттің басылу сапасына "PRINT" баспаханасы - 27-24-94, таралымына "Қазпошта" - 23-54-51, "Евразия-Пресс" - 27-62-84 жауапты.
Редакция мекен-жайы: 120008 Қызылорда қаласы, Абай даңғылы, 60.
Таралымы 24307
Тапсырыс № 496